

ΕΛΛΑΔΑ ΧΩΡΙΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Ολοκληρωμένη στρατηγική
για τον περιορισμό της πλαστικής
ρύπανσης και την ορθή διαχείριση
των πλαστικών αποβλήτων

Ιούνιος 2026

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ολοκληρωμένη στρατηγική για τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης και την ορθή διαχείριση των πλαστικών αποβλήτων

Συνομογραφίες	3
1. Το μέγεθος και το πρόβλημα της πλαστικής ρύπανσης	4
2. Ποιες οι επιπτώσεις των πλαστικών.....	10
3. Το μέγεθος της πλαστικής ρύπανσης στην Ελλάδα.....	13
4. Εξελίξεις σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.....	15
4.1 Διεθνές επίπεδο	15
4.2 Ευρωπαϊκό επίπεδο.....	16
4.3 Οι πολιτικές εξελίξεις σε εθνικό επίπεδο	17
5. Ανάγκη για αλλαγή.....	18
5.1 Οι πολίτες θέλουν την αλλαγή.....	22
6. Μέτρα για μία αποτελεσματική στρατηγική μείωσης της πλαστικής ρύπανσης	25
6.1 Ευρωπαϊκές υποχρεώσεις που πρέπει να γίνουν πράξη.....	26
6.1.1 Εφαρμογή προνοιών για τη μείωση των επιπτώσεων από ορισμένα πλαστικά προϊόντα (οδηγία (ΕΕ) 2019/904 και ν. 4736/2020).....	27
6.1.2 Ορθή διαχείριση αστικών αποβλήτων (ν. 4819/2021).....	35
6.1.3 Εφαρμογή κανονισμού για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών	38
6.1.4 Εφαρμογή κανονισμού για τους κόκκους πλαστικών	45
6.1.5 Εφαρμογή κανονισμού για τα μικροπλαστικά.....	45
6.1.6 Τι άλλο πρέπει να κάνει η Ελλάδα στο πλαίσιο των υποχρεώσεων της.....	46
6.2 Συνολικό πλαίσιο περιορισμού της πλαστικής ρύπανσης και βέλτιστης πρόληψης και διαχείρισης πλαστικών αποβλήτων	47
6.2.1 Πλαίσιο και στοχοθεσία	48
6.2.2 Μέτρα προτεραιότητας για πλαστικά προτεραιότητας.....	49
6.2.3 Εξάλειψη αχρείαστων πλαστικών υψηλού κινδύνου.....	51
6.2.4 Μείωση χρήσης και επαναχρησιμοποίηση	55
6.2.5 Βελτίωση κυκλικότητας.....	60
6.2.6 Μέτρα για άλλα πλαστικά ενδιαφέροντος.....	66
6.2.7 Περιορισμός της μικροπλαστικής ρύπανσης.....	74
6.2.8 Μέτρα για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων.....	76
6.2.9 Μέτρα για αποφυγή απόρριψης και για απορρύπανση	78
6.2.10 Οριζόντιες πολιτικές	80
6.2.11 Τέλη και εισφορές	86
6.2.12 Διακυβέρνηση και πλαίσιο παρακολούθησης και συμμόρφωσης	90
6.3 Οδικός χάρτης	93

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

BPA	Δισφαινόλη Α	ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
DRS	Σύστημα Επιστροφής Εγγύησης	ΕΕΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης
EPR ή ΔΕΠ	Διευρυμένη Ευθύνη Παραγωγού (Extended Producers Responsibility)	ΕΜΠΑ	Εθνικό Μητρώο Παραγωγών
HORECA	Ο κλάδος φιλοξενίας (Hotel, Restaurant, Café/Catering)	ΕΟΑΝ	Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης
MRBT	Μονάδες ανάκτησης και βιολογικής επεξεργασίας (Material Recovery and Biological Treatment)	ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
OECD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)	ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
PE	Πολυαιθυλένιο	ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
PAYT	Πληρώνω όσο Πετάω (Pay As You Throw)	Ευρατόμ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
PET	Τερεφθαλικό πολυαιθυλένιο	ΗΜΑ	Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων
PFAS	Ουσίες ανά και πολυφθοροαλκυλίου	ΚΔΑΥ	Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
PP	Πολυπροπυλένιο	ΚΔΕΥ	Κέντρα Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών
PVC	Πολυβινυλοχλωρίδιο	ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
QR code	Κώδικας ταχείας απόκρισης	ΜΑΑ	Μονάδα Ανάκτησης Ανακύκλωσης
SUPs	Πλαστικά μιας χρήσης	ΜΕΑ	Μονάδα Επεξεργασίας Αποβλήτων/Απορριμμάτων
UNEP	Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών	ΠοΠ	Πληρώνω Όσο Πετάω
UV	Υπεριώδης ακτινοβολία	ΣΣΕΔ	Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων	ΥΠΑΝ	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΑΗΗΕ	Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού	ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας ή Γενική Γραμματεία	ΦοΔΣΑ	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο	ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΔΙΑΔΥΜΑ	Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας	ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΔΙΜΕΑ	Διπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου της Αγοράς	ΧΥΤΑ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

1. ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ

Το πλαστικό είναι ένα εξαιρετικά ανθεκτικό και εύχρηστο υλικό, με πολλές εφαρμογές στην υπηρεσία των πολιτών. Αποτελεί όμως και την επιτομή του υφιστάμενου γραμμικού καταναλωτικού μοντέλου, που δεν συνάδει με τα όρια και τις ανάγκες του πλανήτη να εξυπηρετήσει σήμερα και στο μέλλον την υγεία των ανθρώπων και του οικοσυστήματος.

Στην αλυσίδα αξίας, η πλαστική ρύπανση είναι ένα διασυννοριακό πρόβλημα που επηρεάζει όλες τις χώρες με αυξανόμενη ένταση. Από τις τοπικές ακτές έως την απομακρυσμένη Αρκτική, οι συνέπειες της πλαστικής ρύπανσης στη γη, στους ποταμούς, στις θάλασσες είναι μεγάλες και παγκόσμιου χαρακτήρα. Η αθροιστική μάζα όλων των πλαστικών που έχουν παραχθεί ξεπερνά σήμερα το σύνολο της μάζας όλων των ειδών θαλάσσιας και χερσαίας πανίδας που βρίσκεται σήμερα εν ζωή.¹

Παρά την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση, η ρύπανση χειροτερεύει και η παγκόσμια παραγωγή πλαστικών έχει εκτοξευτεί τα τελευταία είκοσι έτη. Η ποσότητα των πλαστικών που παράχθηκε μεταξύ 2003 και 2016 ξεπερνά τις ποσότητες πλαστικών που παράχθηκαν κατά τη διάρκεια όλου του 20ου αιώνα.²

Αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα, η πρωτογενής παραγωγή πλαστικών αναμένεται να αυξηθεί κατά 66% έως το 2040, με εκτιμώμενη παράλληλη αύξηση των ποσοτήτων πλαστικών αποβλήτων υπό κακή διαχείριση κατά σχεδόν 90%.³

Το 2019, **μόνο το 9% των παγκόσμιων πλαστικών αποβλήτων ανακυκλώθηκε** και, καθώς οι βιομηχανίες ορυκτών καυσίμων αυξάνουν τις επενδύσεις στην παραγωγή πλαστικών, η τιμή του πρωτογενούς πλαστικού παραμένει ανταγωνιστική σε σχέση με την τιμή του ανακυκλωμένου πλαστικού, πράγμα που σημαίνει ότι θα συνεχίσει να παράγεται αυξανόμενος όγκος πλαστικών αποβλήτων.⁴

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, το επίπεδο των παραγόμενων αποβλήτων αυξήθηκε ασταμάτητα. Η παγκόσμια παραγωγή πλαστικών αποβλήτων υπερδιπλασιάστηκε από το 2000 έως το 2019, φτάνοντας τα 353 εκατομμύρια τό-

---

¹ Elhacham, E., Ben-Uri, L., Grozovski, J., Bar-On, Y. M. & Milo, R (2020). Global human-made mass exceeds all living biomass. *Nature* 588, 442–444.

² Tekman, M B. et al (2022). Impacts of plastic pollution in the oceans on marine species, biodiversity and ecosystems. https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/wwf_impacts_of_plastic_pollution_on_biodiversity.pdf.

³ Systemiq (2023). Towards Ending Plastic Pollution by 2040: 15 Global Policy Interventions for Systems Change. https://www.systemiq.earth/downloads/Systemiq_Towards_Ending_Plastic_Pollution_by_2040.pdf.

⁴ WWF (2023). Who Pays For Plastic Pollution?

νους (γράφημα 1).⁵ Οι διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων – από τη συλλογή, τη διαλογή και τη διάθεση μέσω υγειονομικής ταφής έως την αποτέφρωση – είναι επιρρεπείς σε μια σειρά από ευπάθειες του συστήματος που επιτρέπουν τη διαρροή πλαστικών σε κοντινά παράκτια, χερσαία ή θαλάσσια περιβάλλοντα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, περίπου το 20% των πλαστικών αποβλήτων διαφεύγει από τα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων και καταλήγει σε ανεξέλεγκτους χώρους υγειονομικής ταφής, καίγεται σε παράνομες χωματερές ή καταλήγει να μολύνει χερσαία ή υδάτινα περιβάλλοντα.

Το πλαστικό είναι φθηνό, με αμέτρητες χρήσεις σε πολλούς κλάδους. Ωστόσο, σχεδόν το ήμισυ του συνόλου του πλαστικού χρησιμοποιείται για τη δημιουργία προϊόντων μικρής διάρκειας ή μίας χρήσης, με διάρκεια ζωής μικρότερη των τριών ετών, τα περισσότερα από τα οποία καταναλώνονται σε χώρες με υψηλό και μεσαίο προς υψηλό εισόδημα. Μέχρι το 2015, το 60% του συνόλου των πλαστικών που είχαν παραχθεί ως τότε είχε ήδη φτάσει στο τέλος του κύκλου ζωής του και είχε απορριφθεί.⁶

Γράφημα 1.

Διαχείριση πλαστικών ανά τον κόσμο.

Πηγή: OECD (2022).

⁵ OECD Environment Statistics. (2022). Global Plastics Outlook (database). <https://doi.org/10.1787/de747aef-en>

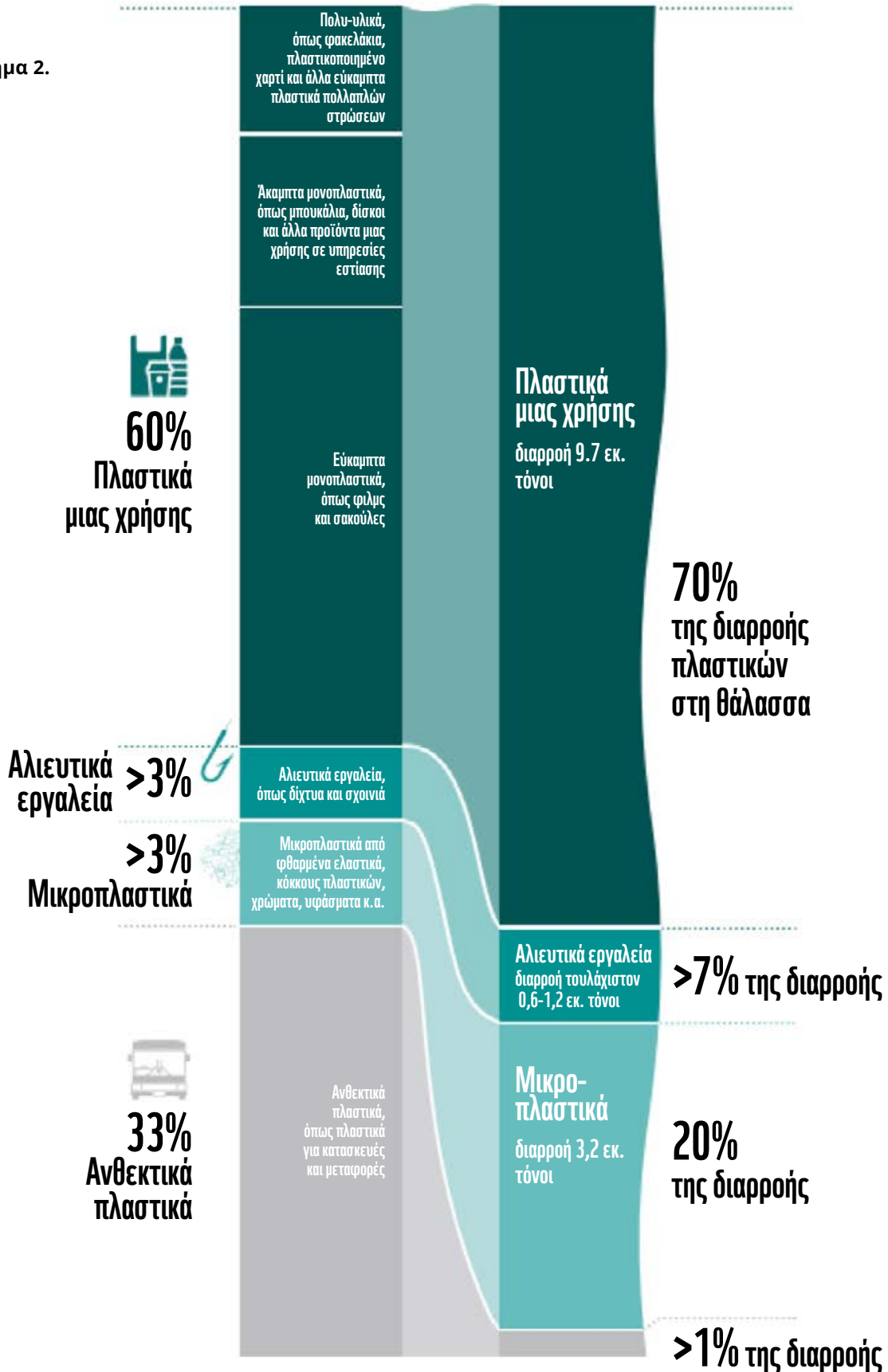
⁶ Roland Geyer et al. „Production, use, and fate of all plastics ever made. Sci.Adv.3,e1700782(2017).DOI:10.1126/sciadv.1700782.

Κάθε χρόνο εκτιμάται ότι πάνω από 13 εκ. τόνοι πλαστικών αποβλήτων σε μορφή μάκρο ή μικρο-πλαστικών καταλήγουν στις θάλασσες του πλανήτη (γράφημα 2).⁷

Παγκόσμια παραγωγή πλαστικών (εκ. τόνοι)

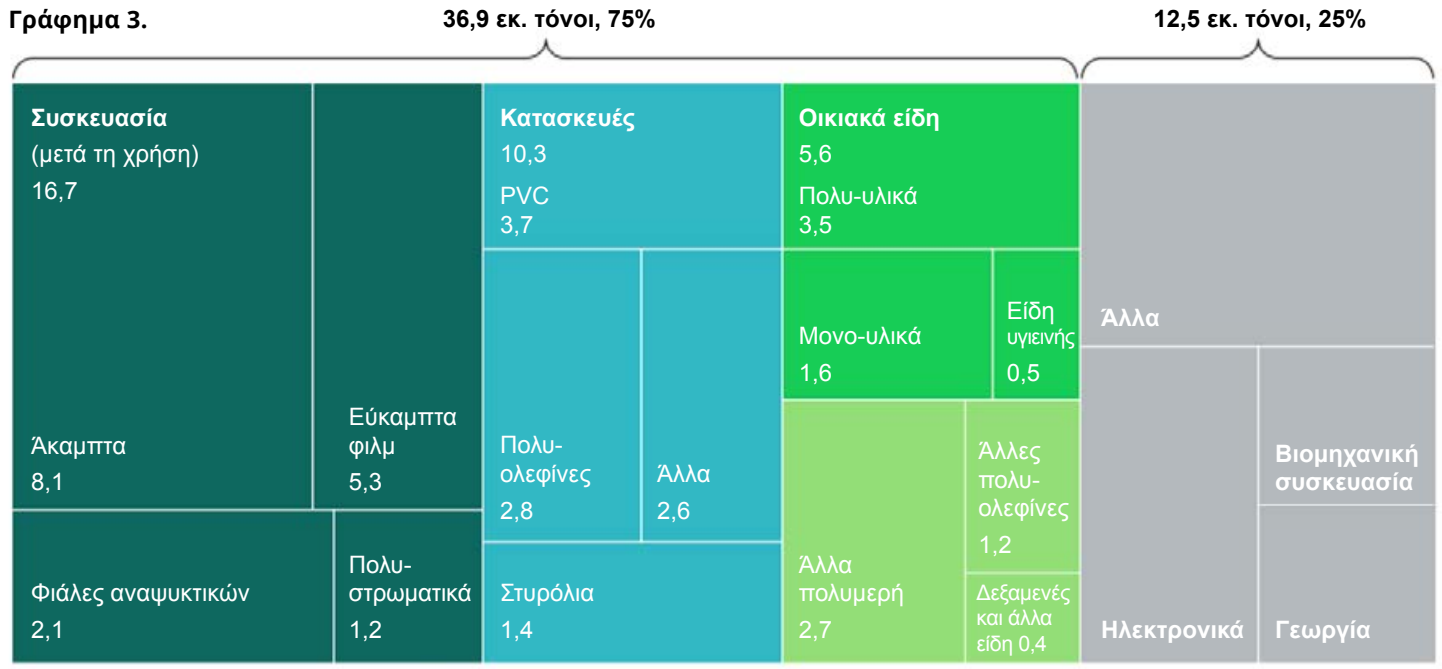
Διαρροή πλαστικών στις θάλασσες

Γράφημα 2.

⁷ The Pew Charitable Trusts, SYSTEMIQ (2020). Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution

Στην Ευρώπη, το 2020 εισήλθαν στην αγορά σχεδόν 50 εκ. τόνοι πλαστικών (γράφημα 3). Το μεγαλύτερο μέρος αφορούσε συσκευασίες και οικιακά είδη.

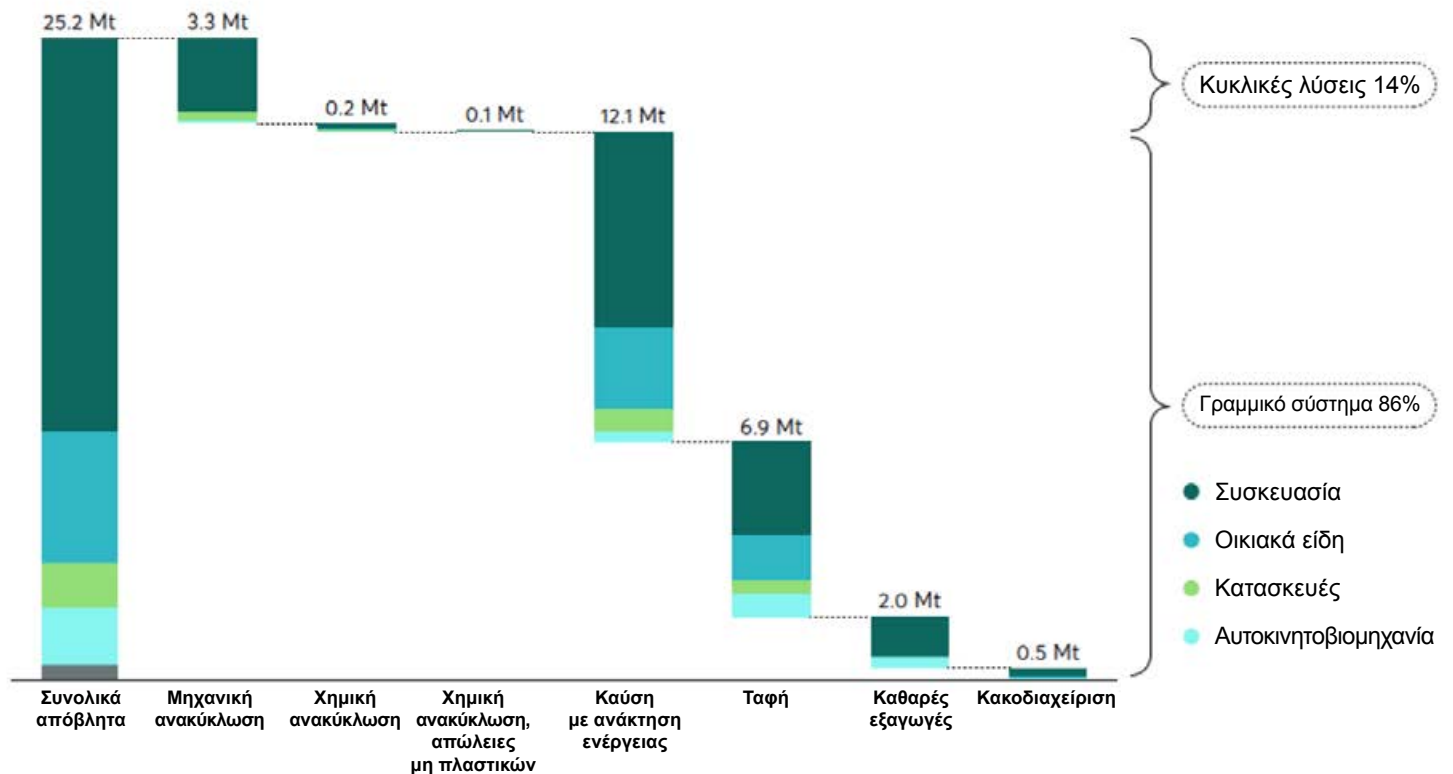
SYSTEMIQ analysis based on WRAP (2018), Conversio (2020), Plastics Europe (2020), Deloitte et al. (2019)

Στην Ευρώπη, η κατανάλωση πλαστικών ακολουθεί ένα γραμμικό μοντέλο, καθώς το 86% των πλαστικών αποβλήτων δεν ανακυκλώνεται κι επομένως δεν επιστρέφει στην αγορά (γράφημα 4).⁸

Γράφημα 4.

Το 86% των πλαστικών αποβλήτων στην Ευρώπη οδηγείται σε καύση, ταφή, εξάγεται ή υπόκειται σε κακοδιαχείριση.

Η «μοίρα» των πλαστικών αποβλήτων στην Ευρώπη το 2020

⁸ Systemiq (2022). ReShaping Plastics: Pathways to a Circular, Climate Neutral Plastics System in Europe

Κάθε χρόνο 19 εκ. τόνοι πλαστικών θάβονται ή καίγονται, προκαλώντας όχι μόνο την έκλυση σημαντικών ποσοτήτων αερίων θερμοκηπίου (εκτίμηση για 29 εκ. τόνους CO_{2e} ετησίως), αλλά και σοβαρό οικονομικό κόστος καθώς η ΕΕ χάνει περίπου 35-55 δισ. ευρώ από την αξία των υλικών αυτών.

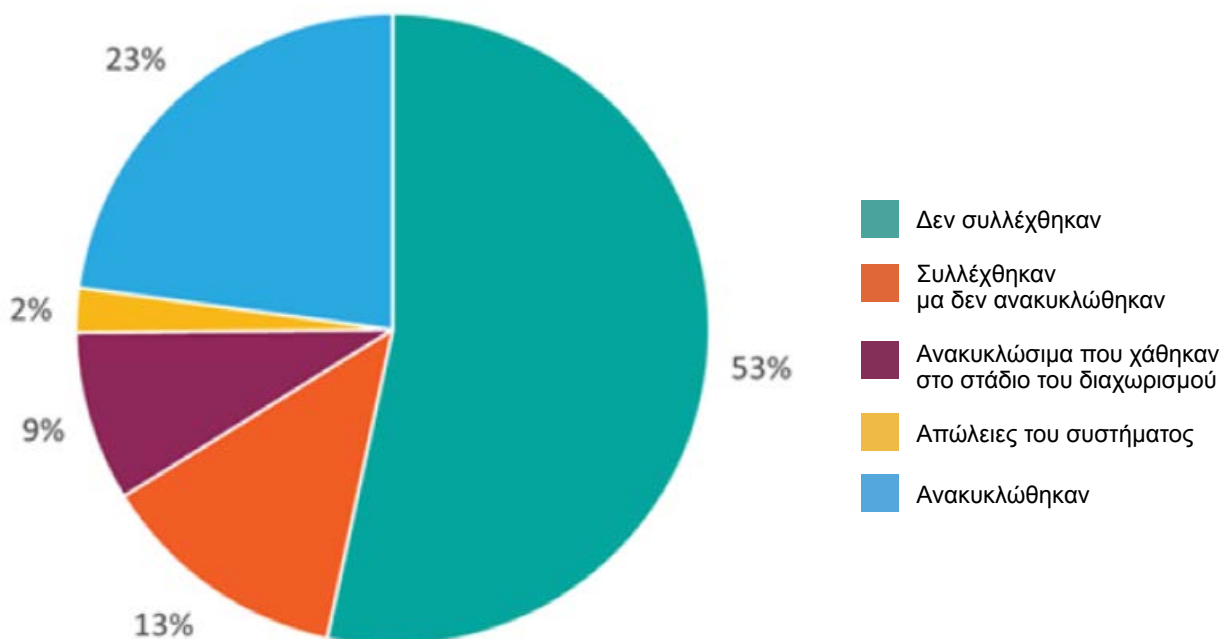
Οι πλαστικές συσκευασίες και τα πλαστικά οικιακά είδη που συλλέγονται μέσω των συστημάτων διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων στην ΕΕ χαρακτηρίζονται από χαμηλή κυκλικότητα. Το 2020, από τους 22 εκ. τόνους πλαστικών συσκευασιών και οικιακών ειδών που μπήκαν στην αγορά, οι 20,6 εκ. τόνοι έγιναν απόβλητο σε διάστημα λιγότερο του ενός έτους. Από οικονομική άποψη, αυτό σημαίνει ότι περίπου το 95% της οικονομικής αξίας χάνεται για την οικονομία μετά από έναν σύντομο κύκλο χρήσης. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αυξανόμενη προτίμηση για βολικές, μίας χρήσης εφαρμογές σε συνδυασμό με τη χαμηλή πιθανότητα ανάκτησης υλικών στο τρέχον σύστημα.⁹

Από τους 20,6 εκ. τόνους πλαστικών αποβλήτων που παράχθηκαν, μόνο το 14% ανακυκλώθηκε αποτελεσματικά το 2020. Αν και τα ποσοστά ανακύκλωσης αναφέρονται γενικά ως υψηλότερα – εκτιμώμενα σε 42% στην ΕΕ το 2018 για οικιακές, βιομηχανικές και εμπορικές συσκευασίες – αυτό αναφέρεται σε όγκους που συλλέχθηκαν για ανακύκλωση και όχι σε όγκους που ανακυκλώθηκαν πραγματικά.¹⁰

Άλλες εκτιμήσεις ανεβάζουν το ποσοστό ανακύκλωσης των πλαστικών συσκευασιών στο 23% (γράφημα 5),¹¹ αρκετά πάντως πιο χαμηλά από τις ποσότητες που αναφέρονται από τα κράτη μέλη ότι συλλέγονται και οδηγούνται προς ανακύκλωση.

Γράφημα 5.

Εκτίμηση συλλογής και ανακύκλωσης πλαστικής συσκευασίας το 2019

⁹ Ellen MacArthur Foundation (2017). The New Plastics Economy: Rethinking the Future of Plastics.

¹⁰ Material Economics (2018). The Circular Economy - a Powerful Force for Climate Mitigation.

¹¹ Eunomia (2023). Mixed Waste Sorting to meet the EU's Circular Economy Objectives. Evidence paper for ReLoop and Zero Waste Europe.

Ένα μεγάλο μέρος των πλαστικών συσκευασιών εξάγεται εκτός ΕΕ για ανακύκλωση. Το 2018 εκτιμάται ότι η ΕΕ έστειλε εκτός Ευρώπης σχεδόν το 6,5% των πλαστικών αποβλήτων που συνέλεξε. Οι εξαγωγές προς ανακύκλωση εκτιμάται ότι αποτελούν το 27-30% της αναφερόμενης ανακύκλωσης πλαστικών συσκευασιών την περίοδο 2012-2017. Όμως το ότι αυτά τα πλαστικά εξάγονται προς ανακύκλωση, δεν σημαίνει πως ανακυκλώνονται στο σύνολό τους. Υπάρχουν πολλοί φόβοι ότι ένα μεγάλο μέρος καταλήγει σε ανεξέλεγκτες χωματερές ή αποτεφρώνεται σε ανοιχτούς χώρους. Το 2019, πάνω από 96 άτομα συνελήφθησαν σε Ιταλία και Σλοβενία, ως μέλη κυκλώματος οργανωμένου εγκλήματος που μετέφερε παράνομα πλαστικά απόβλητα από την Ιταλία στην Κίνα μέσω της Σλοβενίας. Εντοπίστηκαν σε αυτή και μόνο την περίπτωση πάνω από 560 παράνομες αποστολές φορτίων αξίας 8 εκ. ευρώ.¹²

Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), ένα βασικό πρόβλημα των πλαστικών είναι η συμβολή τους στην κλιματική αλλαγή. Πάνω από το 99 % των πλαστικών κατασκευάζεται από ορυκτά καύσιμα και τα πλαστικά προϊόντα παράγουν σημαντικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. **Το 2020, οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από την αλυσίδα αξίας των πλαστικών στην ΕΕ ήταν 191 εκ. τόνοι ισοδύναμου CO₂.** Για λόγους σύγκρισης, οι συνολικές ετήσιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου του Βελγίου ήταν 123 εκ. τόνοι CO₂ το 2019. Το 2018, το πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα τέτοια στοιχεία, το 63% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην αλυσίδα αξίας των πλαστικών στην ΕΕ προήλθε από την παραγωγή πλαστικών. Η μετατροπή των πολυμερών σε προϊόντα αντιπροσωπεύει το 22% των εκπομπών και η επεξεργασία των πλαστικών αποβλήτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους προσθέτει ένα επιπλέον 15%, κυρίως λόγω της αποτέφρωσης σε μονάδες καύσης.¹³

---

¹² European Court of Auditors (2020). EU action to tackle the issue of plastic waste.

¹³ EEA (2024). The role of plastics in Europe's circular economy.

2. ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ

Τα πλαστικά απόβλητα αποτελούν πρόβλημα γιατί παράγονται σε μεγάλες ποσότητες, μόνο ένα μικρό μέρος ανακυκλώνεται, και υπάρχουν έντονες ανησυχίες για τις επιπτώσεις τους στην υγεία των ανθρώπων και του περιβάλλοντος.

Τα μικροπλαστικά και τα νανοπλαστικά προκαλούν εκτεταμένη ζημιά στη φύση. Στο θαλάσσιο περιβάλλον, η ρύπανση από τέτοια είδη αποτελεί μια καλά τεκμηριωμένη απειλή, η οποία εντοπίζεται στο γαστρεντερικό σύστημα θαλάσσιων θηλαστικών, θαλάσσιων πτηνών, χελωνών και ψαριών. Μόλις καταποθούν, τα μικροπλαστικά μπορούν να μεταφερθούν σε άλλα μέρη του σώματος με πιθανές συνέπειες στην υγεία και συμπεριφορά των ειδών. Τα μικροπλαστικά επηρεάζουν επίσης τη συμπεριφορά των οργανισμών του εδάφους που είναι απαραίτητοι για τη λειτουργία του οικοσυστήματος και την παραγωγή τροφής. Μελέτες έχουν δείξει ότι τα μικροπλαστικά πολυαιθυλενίου (PE) μπορούν να βλάψουν το ανοσοποιητικό σύστημα των γαιοσκωλήκων, τα μικροπλαστικά πολυβινυλοχλωριδίου (PVC) περιορίζουν την κίνηση των κολεόπτερων (έντομα που διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην αποσύνθεση της οργανικής ύλης στο έδαφος) και τα σωματίδια τερεφθαλικού πολυαιθυλενίου (PET) προκαλούν οξειδωτική βλάβη στους σκώληκες.¹⁴

Μικροπλαστικά θεωρούνται τα τεμάχια πλαστικού μικρότερα από 5 χιλιοστά (mm) με κατώτερο όριο το 1 μικρό (μm). Νανοπλαστικά αποκαλούνται τα μικρά σωματίδια πλαστικού κάτω του 1 μικρού (μm). Τα νανοπλαστικά δεν μπορούν να ανιχνευθούν με το ανθρώπινο μάτι.

Τα πλαστικά μπορούν επίσης να απελευθερώνουν επιβλαβείς χημικές ουσίες στο περιβάλλον, με επιπτώσεις για την άγρια ζωή και τη λειτουργία του οικοσυστήματος (γράφημα 6). Για παράδειγμα, τα επιβραδυντικά φλόγας, τα οποία συχνά προέρχονται από πλαστικά, έχουν ανιχνευθεί σε πολικές αρκούδες και χιμπατζήδες. Οι επιπτώσεις αυτής της συγκεκριμένης ομάδας χημικών ουσιών περιλαμβάνουν δυσλειτουργία του θυρεοειδούς σε πολικές αρκούδες, αλλαγή στο μέγεθος της καρδιάς και του εγκεφάλου σε είδη γερακιών, καθώς και επιπτώσεις στην αναπαραγωγή και το ανοσοποιητικό σύστημα στις όρκες.¹⁵

¹⁴ Musa, I. O., Auta, H. S., Ilyasu, U. S., Aransiola, S. A., Makun, H. A., Adabara, N. U., Abioye, O. P. et al. (2023). Micro- and nanoplastics in environment: degradation, detection, and ecological impact, *International Journal of Environmental Research*, 18/1.

¹⁵ ChemTrust (2023). Flame retardant chemicals contaminate over 150 species of wildlife.

Διαπιστώνεται επίσης μεγάλη ανησυχία σχετικά με τις επιπτώσεις των μικροπλαστικών στην ανθρώπινη υγεία. Μόλις απελευθερωθούν στο περιβάλλον, τα μικροπλαστικά μπορούν να εισπνευστούν, να καταποθούν ή να εισχωρήσουν στο δέρμα. Μέσα στο σώμα, ενδέχεται να προκαλέσουν φλεγμονές, να ενεργοποιήσουν ανοσολογικές αντιδράσεις και να διαταράξουν την κυτταρική λειτουργία.¹⁶ Τα νανοπλαστικά είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά, λόγω της ικανότητάς τους να διαπερνούν τις βιολογικές μεμβράνες, να εισχωρούν βαθιά στους ιστούς και τα όργανα και να συσσωρεύονται στον οργανισμό. Αυτά τα σωματίδια έχουν ανιχνευθεί σε ζωτικά όργανα όπως οι πνεύμονες, ο εγκέφαλος, το έντερο και ο πλακούντας, καθώς και στο αίμα, το μητρικό γάλα και τα κόπρανα.¹⁷

Όσον αφορά τα μεγαλύτερα σε μέγεθος πλαστικά, στη Μεσόγειο έχει βρεθεί ότι τουλάχιστον 134 είδη πέφτουν θύματα της κατάποσης πλαστικών συμπεριλαμβανομένων εξήντα ειδών ψαριών, και των τριών ειδών θαλάσσιων χελωνών, εννέα ειδών θαλασσοπούλιων και πέντε ειδών θαλάσσιων θηλαστικών (φουσητήρες, πετροφάλαινες, ρινοδέλφια, σταχτοδέλφια και ζωνοδέλφια). Σήμερα το 90% των θαλασσοπούλιων έχουν κάποιο μικρό κομμάτι πλαστικού στο στομάχι τους (το 1960 το ποσοστό αυτό ήταν 5%). Μέχρι το 2050 αυτό το ποσοστό μπορεί να έχει αγγίξει το 99% αν δε ληφθεί δράση για τη μείωση των πλαστικών στη θάλασσα. Πλαστικά πακέτα με τσιπς και τσιγάρα έχουν βρεθεί στα στομάχια μεγάλων πελαγικών ψαριών. Μία από τις χειρότερες περιπτώσεις ήταν όταν 9 μέτρα πετονιάς, 4,5 μέτρα εύκαμπτου σωλήνα, 2 γλάστρες κι άλλα μικρότερα πλαστικά βρέθηκαν στο στομάχι ενός εκβρασμένου φουσητήρα.¹⁸ Στην περίπτωση της Ελλάδας, έρευνα έχει δείξει πως τουλάχιστον τα μισά είδη κητωδών που απαντώνται τακτικά στην Ελλάδα καταπίνουν πλαστικά, ενώ το 60% των φουσητήρων στις ελληνικές θάλασσες εντοπίζονται με μακροπλαστικά στο στομάχι τους. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα πως η κατάποση μακροπλαστικών από τα οδοντοκίτη μπορεί συχνά να είναι θανατηφόρα λόγω γαστρικής απόφραξης.¹⁹

¹⁶ Mahmud, F., Sarker, D. B., Jocelyn, J. A., Sang, Q.-X. A. (2024). Molecular and Cellular Effects of Microplastics and Nanoplastics: Focus on Inflammation and Senescence, *Cells*, 13/21: 1788.

¹⁷ a) Krause, S., Ouellet, V., Allen, D., Allen, S., Moss, K., Nel, H. A., Manaseki-Holland, S. et al. (2024). The potential of micro- and nanoplastics to exacerbate the health impacts and global burden of non-communicable diseases, *Cell Reports Medicine*, 5/6: 101581. b) Koelmans, A. A., Redondo-Hasselerharm, P. E., Nor, N. H. M., De Ruijter, V. N., Mintenig, S. M., Kooi, M. (2022). Risk assessment of microplastic particles, *Nature Reviews Materials*, 7/2: 138–152. c) Landrigan, P. J., Raps, H., Cropper, M., Bald, C., Brunner, M., Canonizado, E. M., Charles, D. et al. (2023). The Minderoo-Monaco Commission on Plastics and Human Health, *Annals of Global Health*, 89/1.

¹⁸ Deudero S. and Alomar C. (2015). Mediterranean marine biodiversity under threat: Reviewing influence of marine litter on species. *Mar. Pollut. Bull.*, 98(1-2), 58-68. / Wilcox C. et al. (2015). Threat of plastic pollution to seabirds is global, pervasive, and increasing. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 112, 11899-11904. / Jackson G.D. et al. (2000). Diet of the southern opah *Lampris maculatus* on the Patagonian Shelf; the significance of the squid *Moroteuthis ingens* and anthropogenic plastic. *Mar. Ecol. Prog. Ser.*, 206, 261-271. / de Stephanis R. et al. (2013). As main meal for sperm whales: plastics debris. *Mar. Pollut. Bull.*, 69, 206-214.

¹⁹ Alexiadou, Paraskevi & Foskolos, Ilias & Frantzis, Alexandros. (2019). Ingestion of macroplastics by odontocetes of the Greek Seas, Eastern Mediterranean: Often deadly!. *Marine Pollution Bulletin*. 146. 67-75. 10.1016/j.marpolbul.2019.05.055.

Σίγουρα απαιτούνται πολλές ακόμα έρευνες για να διαπιστωθεί το πλήρες εύρος και το μέγεθος των επιπτώσεων των μάκρο, μικρο και νάνο-πλαστικών στην υγεία ανθρώπων και περιβάλλοντος, όμως δεν μπορούμε να μείνουμε αδρανείς. **Η αρχή της προφύλαξης καθίσταται απαραίτητη.** Αυτή η καθιερωμένη αρχή αποτελεί θεμελιώδες δόγμα του περιβαλλοντικού και δημόσιου δικαίου για την υγεία και υποστηρίζει ότι, όταν υπάρχουν αξιόπιστοι κίνδυνοι, η έλλειψη επιστημονικής βεβαιότητας δεν πρέπει να αποτελεί λόγο για την αναβολή της ανάληψης δράσης.

Γράφημα 6.

Ανατομία των επιβλαβών χημικών και προσθέτων στα πλαστικά.

Ανά- και πολυφθοροαλκυλικές ενώσεις (PFAS)

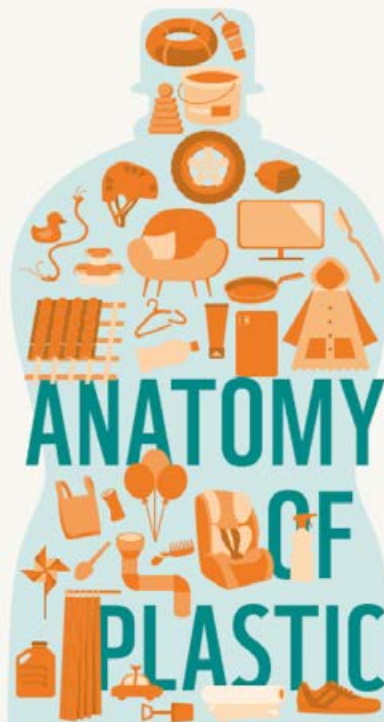
Ουσίες που προστίθενται για απώθηση νερού και λεκέδων, οι οποίες παραμένουν στη φύση και ρυπαίνουν το νερό και το έδαφος.

Επιβραδυντικά φλόγας

Χημικές ουσίες που προστίθενται σε προϊόντα για να μειώσουν την ευφλεκτότητα των υλικών, αλλά μπορούν να συσσωρευτούν στο περιβάλλον και στο ανθρώπινο σώμα.

Μέταλλα και ενώσεις μετάλλων

Πρόσθετα όπως μόλυβδος, κάδμιο και αντιμόνιο που ενισχύουν το χρώμα και την αντοχή στη θερμότητα, αλλά μπορούν να ρυπάνουν το έδαφος και το νερό, βλάπτοντας την άγρια ζωή και τον άνθρωπο.

Μικρο- και νανοπλαστικά

Μικροσκοπικά πλαστικά σωματίδια που ρυπαίνουν τα οικοσυστήματα και μπορούν να εισέλθουν σε ζωντανούς οργανισμούς.

Φθαλικές ενώσεις (Phthalates)

Χημικά πρόσθετα που χρησιμοποιούνται για να δώσουν στα πλαστικά επιθυμητές ιδιότητες, όπως ευκαμψία, και μπορούν να διαρρέυσουν στο περιβάλλον, ενώ ενδεχομένως διαταράσσουν το ορμονικό σύστημα ανθρώπων και ζώων.

Δισφαινόλες (Bisphenols)

Χημικές ουσίες (συμπεριλαμβανομένων των BPA και BPS) που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή πλαστικών και μπορεί να επηρεάσουν τη λειτουργία των ορμονών.

Σταθεροποιητές UV και αλκυλοφαινόλες

Πρόσθετα που βοηθούν το πλαστικό να αντέχει στο ηλιακό φως και μπορεί να είναι τοξικά για την άγρια ζωή και τον άνθρωπο.

© WWF Germany

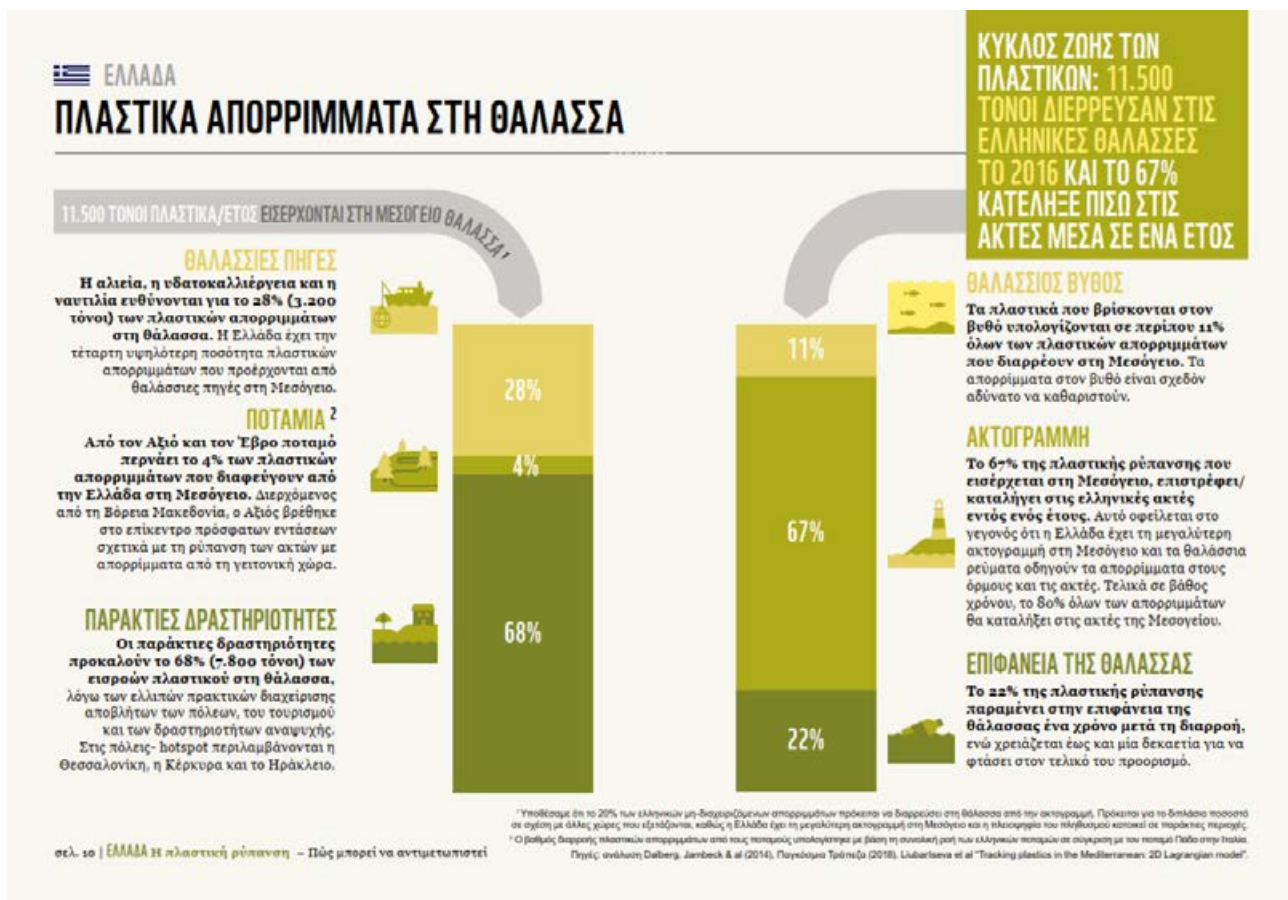
Η πλαστική ρύπανση ενέχει σημαντικές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες. Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) εκτίμησε ότι η πλαστική ρύπανση προκαλεί απώλειες στο φυσικό κεφάλαιο ίσες με **75 δισ. δολάρια** και ότι το άμεσο κόστος που συνδέεται με την απώλεια θαλάσσιων οικοσυστημάτων ανέρχεται σε σχεδόν **13 δισ. δολάρια** σε ετήσια βάση.²⁰

²⁰ UNEP (2014). Valuing Plastics: The Business Case for Measuring, Managing and Disclosing Plastic Use in the Consumer Goods Industry

3. ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα παράγει περίπου 700.000 τόνους πλαστικών απορριμμάτων ετησίως. Η εισροή τουριστών στις παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας αυξάνει την παραγωγή απορριμμάτων έως και 26% κατά την περίοδο αιχμής. Μόνο το 8% των πλαστικών απορριμμάτων ανακυκλώνεται, εξαιτίας των χαμηλών ποσοστών διαλογής, των δυσκολιών ανάκτησης των πλαστικών από μικτά ρεύματα απορριμμάτων και των περιορισμένων υποδομών ανακύκλωσης. Το μεγαλύτερο μέρος των απορριμμάτων (84%) καταλήγει σε χωματερές. Εκτιμάται ότι κάθε χρόνο διαρρέουν στο περιβάλλον σχεδόν 40.000 τόνοι πλαστικών απορριμμάτων, ενώ σχεδόν 11.500 τόνοι από αυτά καταλήγουν στις ελληνικές θάλασσες, εκ των οποίων το 28% προκύπτει από δραστηριότητες στη θάλασσα, όπως τα εγκαταλελειμμένα ή πεταμένα στους βυθούς αλιευτικά δίχτυα και άλλα προϊόντα αλιευτικού εξοπλισμού. Σχεδόν το 70% αυτών των πλαστικών απορριμμάτων που καταλήγει στη θάλασσα επιστρέφει πίσω στην ξηρά και ρυπαίνει κάθε χρόνο τις ελληνικές ακτές (γράφημα 7). Η ελληνική οικονομία εκτιμάται ότι χάνει περίπου 26 εκατ. ευρώ ετησίως εξαιτίας της πλαστικής ρύπανσης, καθώς αυτή επηρεάζει την τουριστική, τη ναυτιλιακή αλλά και την αλιευτική οικονομία.²¹

Γράφημα 7.

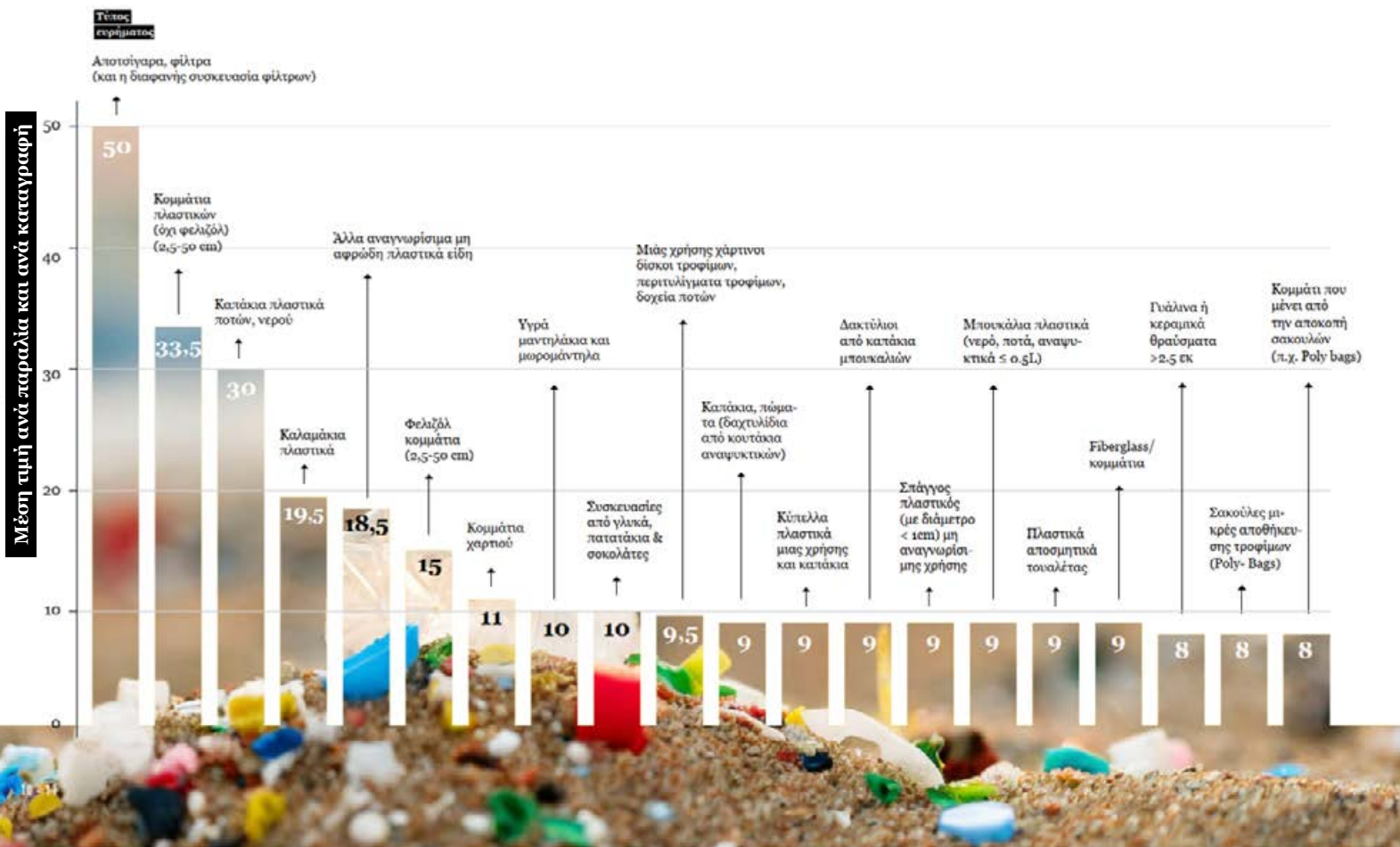
²¹ Dalberg Advisors, WWF Mediterranean Marine Initiative (2019). Stop the Flood of Plastic: How Mediterranean countries can save their sea.

Το WWF Ελλάς υλοποιεί το πρόγραμμα «[Υιοθέτησε μια παραλία](#)», ένα πρόγραμμα επιστήμης των πολιτών, όπου με τη βοήθεια εκατοντάδων εθελοντών καταγράφονται τα επίπεδα ρύπανσης στις παραλίες της χώρας. Οι μετρήσεις που διεξάγονται τα τελευταία τέσσερα έτη σε πάνω από 200 παραλίες σε όλη την Ελλάδα καταδεικνύουν το πρόβλημα της πλαστικής ρύπανσης, καθώς το 83% των τεμαχίων απορριμμάτων που εντοπίζονται είναι πλαστικά.

Η μέση τιμή των απορριμμάτων που εντοπίζονται σε κάθε παραλία είναι περίπου 464 τεμάχια ανά 100 μέτρα ακτογραμμής και τα κυριότερα απορρίμματα είναι πλαστικά ([γράφημα 8](#)). Αυτή η ποσότητα είναι **20 φορές μεγαλύτερη** από την [ανώτερη οριακή τιμή](#) που έχει ορίσει η ΕΕ, βάσει της οποίας τα απορρίμματα δεν πρέπει να είναι περισσότερα από 20 τεμάχια ανά 100 μέτρα παραλίας, και τρεις φορές μεγαλύτερη σε σχέση με την ανώτατη οριακή τιμή που προβλέπεται στη σύμβαση της Βαρκελώνης.

Γράφημα 8.

Η μέση τιμή των 20 συχνότερων ευρημάτων ανά καταγραφή και ανά παραλία σε δείγμα 100μ:

4. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

4.1 Διεθνές επίπεδο

Η ρύπανση από πλαστικά δεν γνωρίζει σύνορα και κανένα κράτος δεν μπορεί να λύσει αυτή την κρίση μόνο του. Για να αντιμετωπιστεί η αυξανόμενη παγκόσμια ρύπανση που προκαλείται από πλαστικά προϊόντα, οι κυβερνήσεις συμφώνησαν το 2022 να αναπτύξουν μια **διεθνή, νομικά δεσμευτική συνθήκη για τον τερματισμό της πλαστικής ρύπανσης**, η οποία θα ολοκληρωνόταν μέχρι το τέλος του 2024. Ωστόσο, οι χώρες δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν σε μια συμφωνία εντός αυτού του χρονικού πλαισίου και οι επόμενες διαπραγματεύσεις θα πραγματοποιηθούν σε χρόνο και τόπο που δεν έχουν ακόμη ανακοινωθεί. Παρότι βρισκόμαστε πίσω είναι δεδομένο πως στο προσεχές μέλλον θα υπάρξει μια παγκόσμια συμφωνία που θα περιλαμβάνει παγκόσμιους κανόνες για την απαγόρευση, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση σειράς πλαστικών ειδών.

Πέρα από όμως από την αναμενόμενη συμφωνία, άλλες διεθνείς συμβάσεις βρίσκονται σε ισχύ και επιδιώκουν να περιορίσουν την πλαστική ρύπανση. Η **σύμβαση της Βασιλείας**,²² που έχει ως σκοπό τη ρύθμιση του εμπορίου επικίνδυνων υλικών και αποβλήτων και την αντιμετώπιση παρανομιών μεταφοράς τέτοιων υλικών, συμπεριέλαβε τα πλαστικά μεταξύ των καλυπτόμενων αποβλήτων και ταυτόχρονα επέβαλε περιορισμούς στο εμπόριο πλαστικών αποβλήτων, βάσει των οποίων απαγορεύεται σε μέλη της σύμβασης να εμπορεύονται με μη-μέλη (δηλαδή να εξάγουν σε μη-μέλη) ορισμένα πλαστικά απόβλητα και υπολείμματα με απώτερο στόχο τη μείωση του εμπορίου πλαστικών αποβλήτων κατά 53 εκ. τόνους έως το 2030.

Σε μεσογειακό επίπεδο, η **σύμβαση της Βαρκελώνης** επικαιροποίησε το περιφερειακό σχέδιο δράσης για τη διαχείριση των θαλάσσιων απορριμμάτων στη Μεσόγειο,²³ όπου δίνεται έμφαση στα πλαστικά απόβλητα, με:

- Τον ορισμό καταλόγου προτεραιότητας για τα πλαστικά μιας χρήσης (SUPs) στη Μεσόγειο.
- Τον ορισμό καταλόγου χημικών προσθέτων ανησυχίας που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή πλαστικών.
- Τον ορισμό οριακής τιμής θαλάσσιων απορριμμάτων στις παραλίες (130 τεμάχια ανά 100 μέτρα ακτογραμμής).

²² Περισσότερα [εδώ](#)

²³ Christos Ioakeimidis (2021). Barcelona Convention Policy Advances on Marine Litter. UNEP MAP. Plastic Busters MPAs Capitalization Event 12 October 2021..

4.2 Ευρωπαϊκό επίπεδο

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΕ προχωρά, έστω με δειλά βήματα, προς την κυκλική οικονομία. Τα τελευταία χρόνια, μια σειρά από νομοθετήματα και πολιτικές δείχνουν ότι η ΕΕ αντιλαμβάνεται πως η πλαστική ρύπανση είναι ένα πρόβλημα που επηρεάζει το περιβάλλον, την υγεία, την κοινωνία, αλλά και την οικονομία:

- Η [στρατηγική για τα πλαστικά](#) του 2018. Η στρατηγική θέτει ως στόχο την αύξηση της ανακύκλωσης, τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης και την προώθηση της καινοτομίας.
- Η [ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία](#) το 2019. Η συμφωνία μεταξύ άλλων προβλέπει παρεμβάσεις για τον περιορισμό της ρύπανσης από μικροπλαστικά, την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των συσκευασιών, τη δημιουργία ρυθμιστικού πλαισίου για τα βιοπλαστικά, τη μείωση των πλαστικών μιας χρήσης, την ενδυνάμωση της δευτερογενούς αγοράς ανακύκλωσης, τη βελτίωση της χωριστής διαλογής αποβλήτων, τον περιορισμό της παράνομης εξαγωγής πλαστικών αποβλήτων.
- Η [οδηγία \(ΕΕ\) 2019/904](#) για τα πλαστικά μιας χρήσης. Με την οδηγία, προβλέπονται μια σειρά από ρυθμίσεις για την κατάργηση ορισμένων προβληματικών πλαστικών μιας χρήσης, τον περιορισμό σειράς άλλων πλαστικών προϊόντων και την ορθολογική διαχείριση των πλαστικών απορριμμάτων που προκύπτουν.
- Η [οδηγία \(ΕΕ\) 2019/883](#) σχετικά με λιμενικές εγκαταστάσεις για την παράδοση αποβλήτων από πλοία. Η οδηγία, μεταξύ άλλων, έχει ως στόχο τον περιορισμό των απορρίψεων πλαστικών στη θάλασσα από δραστηριότητες της ναυτιλιακής βιομηχανίας.
- Το [σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία](#) το 2020. Το σχέδιο προβλέπει παρεμβάσεις για τα μικροπλαστικά και τα βιοπλαστικά, ανάπτυξη κανόνων για τον περιορισμό της ρύπανσης από πλαστικά προϊόντα μιας χρήσης και επέκταση των ρυθμίσεων περιορισμού της ρύπανσης σε νέα προϊόντα που περιέχουν πλαστικές πρώτες ύλες (πχ. κλωστοϋφαντουργικά).
- Η θέσπιση τέλους πλαστικών, με την [απόφαση \(ΕΕ, Ευρατόμ\) 2020/2025](#). Κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να καταβάλλει τέλος 800 ευρώ/τόνο πλαστικών συσκευασιών που δεν οδηγούνται σε ανακύκλωση.
- Ο κανονισμός [\(ΕΕ\) 2023/2055](#) για τα μικροσωματίδια συνθετικών πολυμερών, που αφορά τον περιορισμό των μικροπλαστικών σε σειρά προϊόντων.
- Ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2024/1157](#) για τις μεταφορές αποβλήτων. Με τον κανονισμό τίθενται πρόσθετοι κανόνες και περιορισμοί για την εξαγωγή πλαστικών αποβλήτων.
- Ο [νέος κανονισμός \(ΕΕ\) 2025/40](#) για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών. Ο κανονισμός μεταξύ άλλων προβλέπει κανόνες για την υποχρεωτική ανακυκλωσιμότητα και επαναχρησιμοποίηση των πλαστικών συσκευασιών, τη μείωση επικίνδυνων χημικών ουσιών, τη θέσπιση συστημάτων διαλογής και ανακύκλωσης.

- Ο νέος κανονισμός [\(ΕΕ\) 2025/2365](#) για τους κόκκους πλαστικών. Με το νέο νομοθέτημα επιχειρείται να περιορισθεί η ρύπανση από μικροπλαστικά μέσω της ενίσχυσης των ελέγχων και της διαχείρισης των κόκκων πλαστικού σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού.
- Τέλος, τα πλαστικά αναμένεται να συμπεριληφθούν στη δεύτερη φάση του σχεδίου εργασίας για τον οικολογικό σχεδιασμό την περίοδο 2030-2035, ενώ το 2026 αναμένεται η [πράξη για την κυκλική οικονομία](#) που θα ενισχύσει τις προσπάθειες περιορισμού των πλαστικών αποβλήτων.

4.3 Οι πολιτικές εξελίξεις σε εθνικό επίπεδο

Η χώρα μας προσπαθεί να συμβαδίσει με τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, όμως δυστυχώς οι επιδόσεις είναι απογοητευτικές. Η Ελλάδα έγινε μια από τις πρώτες χώρες της ΕΕ που ενσωμάτωσε στο εθνικό δίκαιο την οδηγία (ΕΕ) 2019/904 για τα πλαστικά μιας χρήσης, με το [ν. 4736/2020](#). Όμως, μέχρι σήμερα [ο νόμος δεν εφαρμόζεται στο μεγαλύτερο μέρος του](#) με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται κανένας από τους επιδιωκόμενους στόχους.

Οι ίδιες χαμηλές επιδόσεις παρατηρούνται και στην εφαρμογή του [ν. 4819/2021](#) για την ανακύκλωση, που αν εφαρμόζονταν θα μπορούσε να προσφέρει κάποιες ανάσες στον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης. Επιπρόσθετα, το [εθνικό σχέδιο για την κυκλική οικονομία](#) που εκδόθηκε το 2021, παραμένει ως σήμερα ένα σχέδιο επί χάρτου, χωρίς εφαρμογή και έλεγχο.

5. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΗ

Η έκταση της πλαστικής ρύπανσης μάς καλεί σε αλλαγή. Πρόκειται για ένα πρόβλημα που δεν αφορά μόνο την τελική χρήση και διάθεση. Αφορά επίσης τις προβληματικές ιδιότητες μεγάλου μέρους των πλαστικών προϊόντων. Είναι ένα πρόβλημα που διαχέεται σε όλη την αλυσίδα αξίας και ως τέτοιο πρέπει να αντιμετωπιστεί. Το θεσμικό πλαίσιο στην ΕΕ δυναμώνει, το ίδιο πρέπει να συμβεί και στην ελληνική πραγματικότητα. Σίγουρα η αλλαγή δεν είναι εύκολη. Αγκυλώσεις υπάρχουν και είναι πολλές.

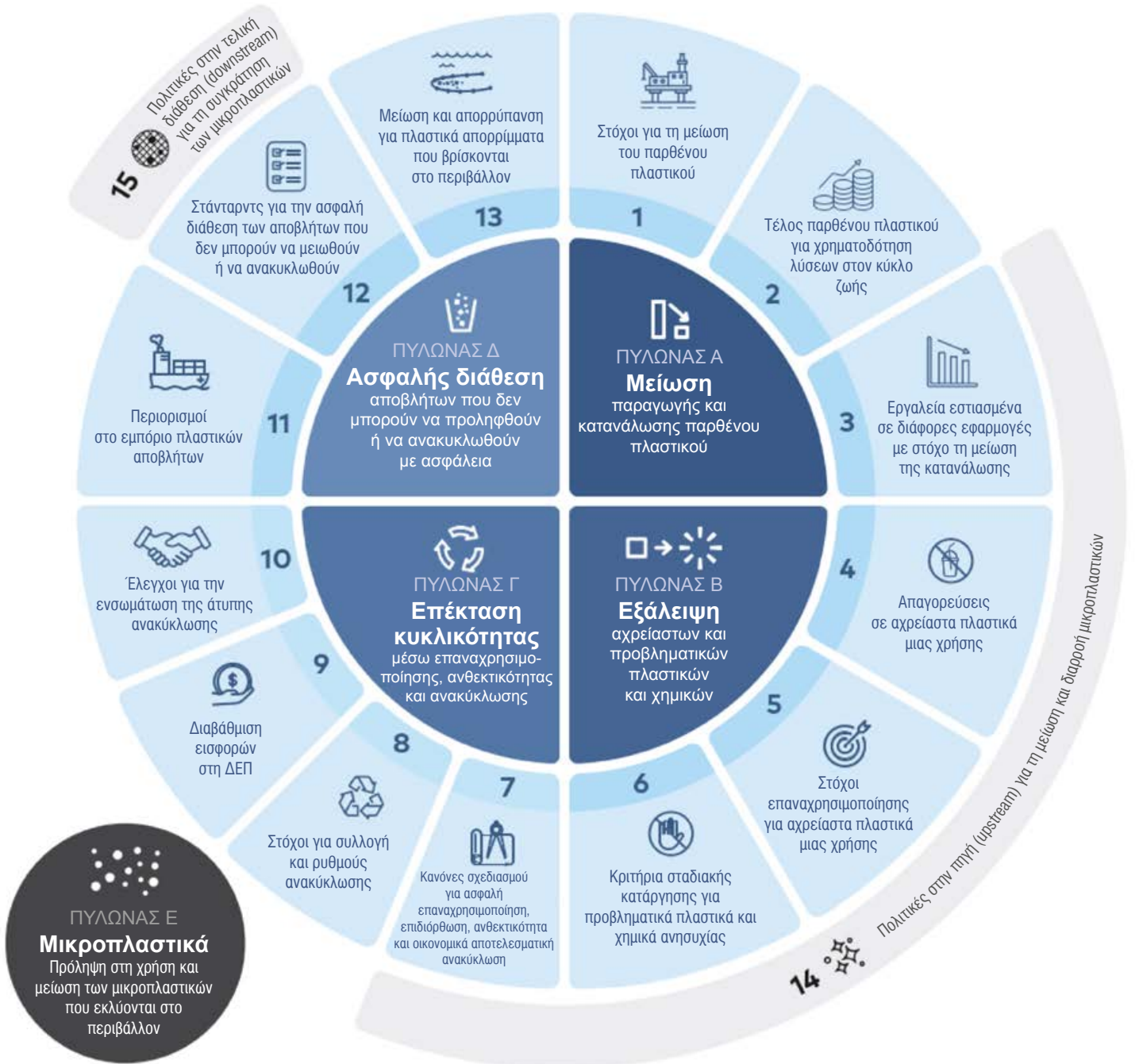
- Οι υφιστάμενες πολιτικές εστιάζουν σε στόχους ανακύκλωσης, αντί στη μείωση της παραγωγής αποβλήτων και στην ενίσχυση μοντέλων επαναχρησιμοποίησης,
- Η αγορά της ανακύκλωσης είναι δυσλειτουργική, λόγω έλλειψης προτύπων και υποδομών, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται η ανεπάρκεια στη συλλογή και ανακύκλωση,
- Η διακυβέρνηση του όλου συστήματος παραμένει σε ανυπαρξία. Τα όποια μέτρα είναι αποσπασματικά, χωρίς συνέπεια και συνέχεια, χωρίς επίσης τρόπο επιβολής και ενθάρρυνσης,
- Η ελληνική αγορά μοιάζει ανέτοιμη να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που μπορεί να φέρει μια στροφή σε λιγότερα και καλύτερα πλαστικά, χωρίς πλαστική ρύπανση.

Απαιτείται να οριστεί ένα πλαίσιο εντός του οποίου θα αναπτυχθούν πολιτικές και δράσεις περιορισμού της πλαστικής ρύπανσης. Ένα πλαίσιο που θα αφορά όλη την αλυσίδα αξίας από την παραγωγή έως την τελική διάθεση. Ένα τέτοιο πλαίσιο προτείνεται στο πιο κάτω σχήμα (γράφημα 9).²⁴

---

²⁴ Systemiq (2023). Towards Ending Plastic Pollution by 2040: 15 Global Policy Interventions for Systems Change.

Γράφημα 9.

Το πλαίσιο θα πρέπει επίσης να διέπεται από αρχές που θα υποστηρίξουν το όραμα για μηδενική πλαστική ρύπανση και θα κινητοποιήσουν δυνάμεις στα διάφορα επίπεδα.

Αρχές

1. Θεσπίζονται ως κύριοι στόχοι της πολιτικής της χώρας η πλήρης ενσωμάτωση της κυκλικής οικονομίας και ο μηδενισμός της πλαστικής ρύπανσης.
2. Ορίζονται μετρήσιμοι στόχοι σε όλα τα επίπεδα που καθίστανται δεσμευτικοί για όλους.
3. Επιδιώκεται η ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων και η ανάπτυξη εθνικών και διεθνών συνεργασιών.
4. Χτίζεται και διατηρείται εμπιστοσύνη μεταξύ όλων των εμπλεκομένων, από τους παραγωγούς πλαστικών έως την κοινωνία.
5. Εμπεδώνεται η έννοια της ασφάλειας δικαίου και της πλήρους διαφάνειας σε όλα τα στάδια.
6. Αναπτύσσονται εκπαίδευση και γνώση σαν καταλύτες για τον μετασχηματισμό που απαιτείται.
7. Δημιουργούνται κίνητρα για την αλλαγή κουλτούρας στην επιχειρηματική κοινότητα.
8. Αξιοποιούνται όλα τα διαθέσιμα οριζόντια εργαλεία, όπως οι δημόσιες προμήθειες.
9. Παρέχεται επαρκής χρηματοδότηση και ενισχύεται διαρκώς η καινοτομία, μέσα από έρευνα και στοχευμένα κίνητρα.
10. Δημιουργείται σύστημα μέτρησης, παρακολούθησης και επιβολής.

Το έργο πρέπει να στηριχτεί πάνω σε 4+2 πυλώνες (γράφημα 10):

Γράφημα 10. Πυλώνες έργου

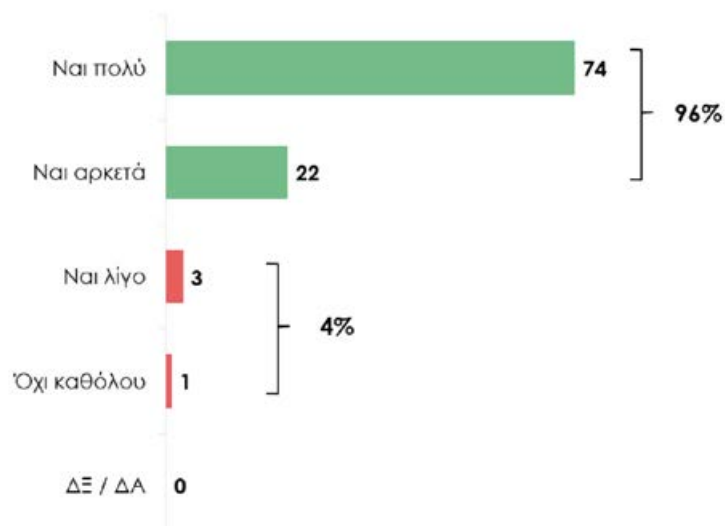

5.1 Οι πολίτες θέλουν την αλλαγή

Το ευχάριστο είναι πως οι όποιες πολιτικές χρειάζεται να αναπτυχθούν, αναμένεται να συναντήσουν την αποδοχή της κοινής γνώμης. Όπως αποτυπώνεται σε διάφορες έρευνες, οι πολίτες αναγνωρίζουν ότι η πλαστική ρύπανση είναι ένα μεγάλο πρόβλημα που επηρεάζει το περιβάλλον και την υγεία, και δηλώνουν πρόθυμοι να στηρίξουν πολιτικές περιορισμού των πλαστικών μιας χρήσης. Πιο κάτω παρουσιάζονται μερικά ευρήματα από [έρευνα κοινής γνώμης](#) που διενεργήθηκε το 2024 από την Prorata για λογαριασμό του WWF και αποδεικνύουν τη γόνιμη στάση των πολιτών (γραφήματα 11-14).

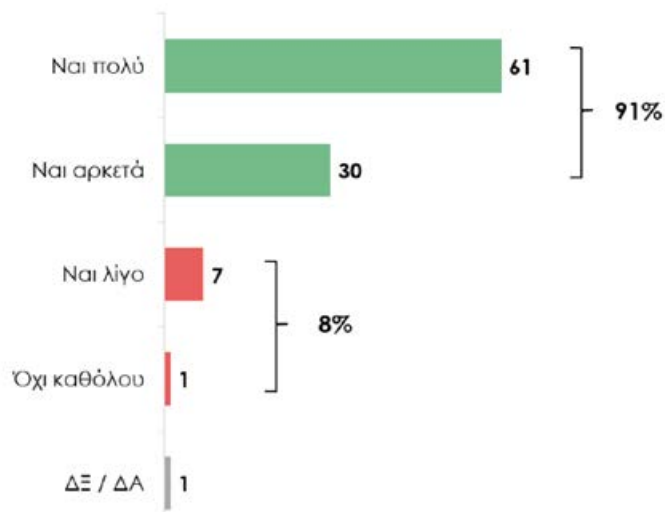
Γράφημα 11.

Θεωρείτε ότι η πλαστική ρύπανση επηρεάζει το **περιβάλλον**;

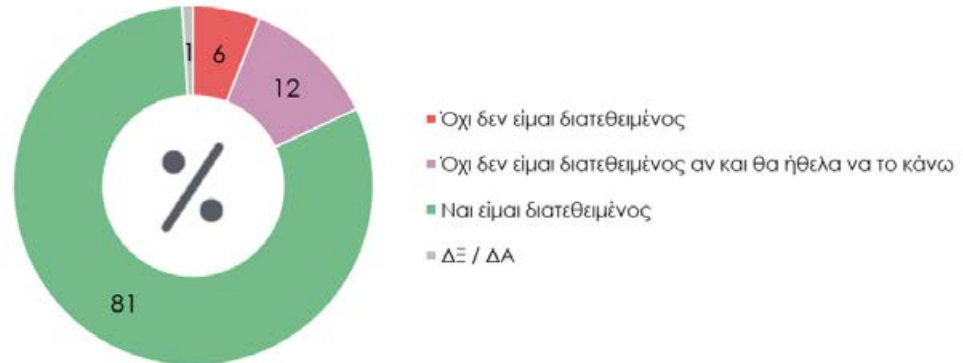
Γράφημα 12.

Θεωρείτε ότι η πλαστική ρύπανση επηρεάζει την **υγεία**;

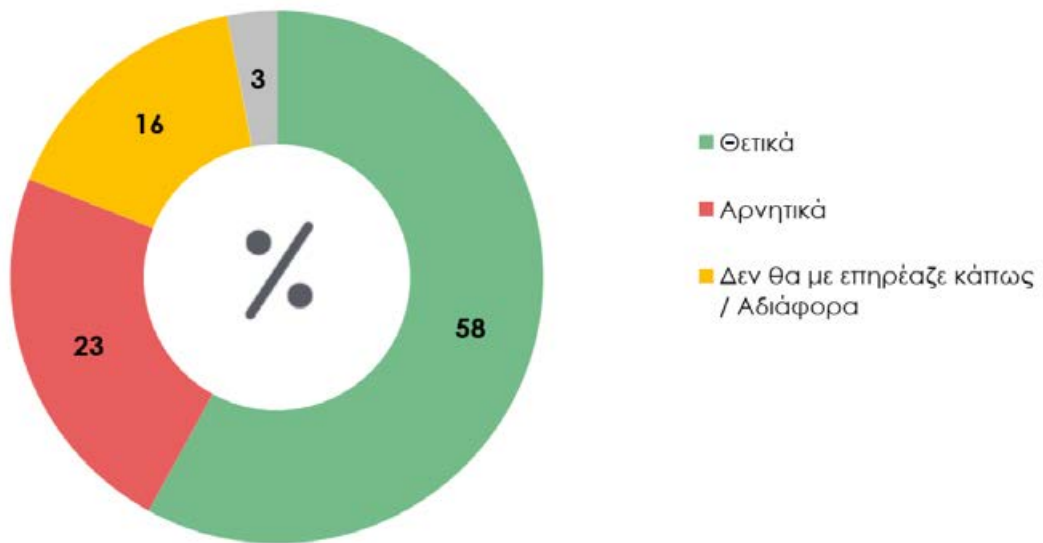
Γράφημα 13.

Γενικότερα είστε διατεθειμένοι να μειώσετε τη χρήση πλαστικών μιας χρήσης (πλαστικά ποτήρια για αναψυκτικά και καφέ, πλαστικά πιάτα, σακούλες, πλαστικά καλαμάκια κλπ.);

Γράφημα 14.

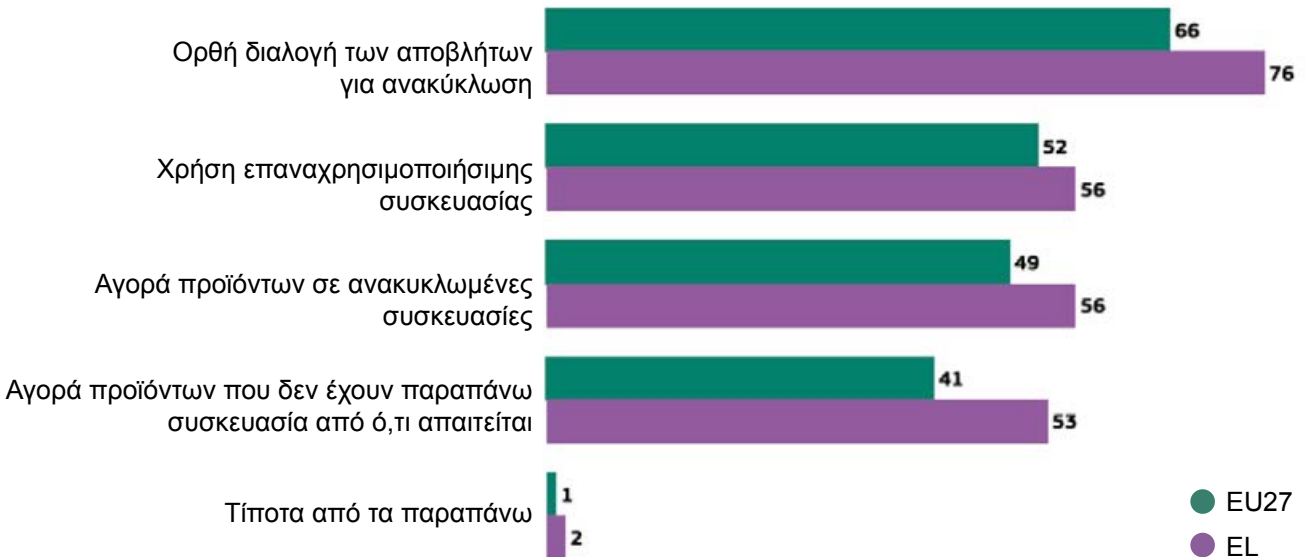
Αν οι καφετέριες και οι επιχειρήσεις delivery / take away ανέπτυσαν μια πρωτοβουλία που θα έδιναν τα προϊόντα τους (καφέ, φαγητό) σε σκεύη πολλαπλών χρήσεων τα οποία θα έπρεπε να τα επιστρέψετε είτε με την επόμενη παραγγελία, είτε σε κάποιο συμβεβλημένο κατάστημα, πώς θα το αντιμετωπίζατε;

Παρόμοια θετική στάση αποτυπώνεται και σε έρευνα κοινής γνώμης της Κομισιόν σχετικά με τη διάθεση των πολιτών να αναλάβουν δράση για να μειώσουν τα παραγόμενα απόβλητα. Όπως φαίνεται στο **γράφημα 15** η μείωση της συσκευασίας και η ορθή διαλογή είναι μέτρα που τυγχάνουν της θετικής στάσης των πολιτών.²⁵

Γράφημα 15.

Τι από τα παρακάτω θεωρείς ότι κάνεις για να μειώσεις την ποσότητα αποβλήτων; Επίλεξε όλες τις επιλογές που πράττεις

²⁵ European Commission (2024) Attitudes of Europeans towards the Environment. Eurobarometer survey.

6. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ

Η προσέγγιση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πλαστικής ρύπανσης και την πλήρη εκμετάλλευση των αρχών της κυκλικής οικονομίας οφείλει και πρέπει να είναι ολιστική. Η Ελλάδα θα πρέπει πρώτα να ξεκινήσει από τα μέτρα που απαιτείται να υλοποιήσει στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών υποχρεώσεων (κεφάλαιο 6.1). Αλλά να μην μείνει μόνο εκεί. Να προχωρήσει στην υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου (κεφάλαιο 6.2) που θα εδράζει πάνω στους άξονες «Εξάλειψη – Μείωση – Βελτίωση κυκλικότητας». Θα πρέπει επίσης να λάβει μέτρα στη **διαχείριση των αποβλήτων** και να βρει **λύσεις για τα πλαστικά απορρίμματα** που ήδη βρίσκονται στο φυσικό περιβάλλον. Χρειάζεται να θεσπίσει **μηχανισμό παρακολούθησης**, να δημιουργήσει ένα **άρτιο σύστημα διακυβέρνησης**, να βάλει στόχους και να τους υλοποιήσει.

Πιο κάτω παρουσιάζεται ένα τέτοιο πλαίσιο, το οποίο πρώτα περιγράφει τα απαραίτητα μέτρα που η Ελλάδα χρειάζεται να εφαρμόσει και αφορούν ευρωπαϊκές πολιτικές και στη συνέχεια ορίζει ένα μίγμα πολιτικών και μηχανισμών που θα συμβάλλουν στην αλλαγή της κατάστασης.

© Χαρίκλεια Μινώτου / WWF Ελλάς

6.1 Ευρωπαϊκές υποχρεώσεις που πρέπει να γίνουν πράξη

Η Ελλάδα, όντας μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας, έχει συναποδεχτεί πως θα εφαρμόσει μια σειρά από οδηγίες και κανονισμούς που σχετίζονται άμεσα με πλαστικά προϊόντα και κατ'επέκταση με τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης. Η **ορθή εφαρμογή αυτών** αναμένεται να έχει άμεσο θετικό αντίκτυπο στον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης, επομένως αποτελεί προτεραιότητα η βέλτιστη υλοποίηση των μέτρων που προβλέπονται. Οι κυριότερες νομοθετικές υποχρεώσεις αφορούν:

- Τις οδηγίες (ΕΕ) 2018/851 και 2018/852 περί αποβλήτων και συσκευασιών, που έχουν ενσωματωθεί με το ν. 4819/2021.
- Την οδηγία (ΕΕ) 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων, όπως έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με το ν. 4736/2020.
- Την οδηγία (ΕΕ) 2019/883 σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία, όπως έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 3122.3-15/71164/2021.
- Τον κανονισμό (ΕΕ) 2023/2055 για τα μικροσωματίδια συνθετικών πολυμερών.
- Τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1781 για τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα βιώσιμα προϊόντα (στο κομμάτι που αφορά είδη τα οποία περιέχουν πλαστικό).
- Τον κανονισμό (ΕΕ) 2025/40 για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών.
- Την κανονισμό (ΕΕ) 2025/2365 για τους κόκκους πλαστικών.
- Την οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα (στο κομμάτι που αφορά κλωστοϋφαντουργικά είδη που περιέχουν πλαστικές ύλες).

Οι πλέον σημαντικές υποχρεώσεις που αναμένεται να φέρουν τα μεγαλύτερα οφέλη στον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης αφορούν τους ν. 4736/2020 και ν. 4819/2021, όπως επίσης και τον κανονισμό (ΕΕ) 2025/40 για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών, τον κανονισμό (ΕΕ) 2023/2055 για τα μικροπλαστικά και τον κανονισμό για τους κόκκους πλαστικών.

6.1.1 Εφαρμογή προνοιών για τη μείωση των επιπτώσεων από ορισμένα πλαστικά προϊόντα (οδηγία (ΕΕ) 2019/904 και ν. 4736/2020)

Η οδηγία (ΕΕ) 2019/904 εκδόθηκε έχοντας ως κύριο στόχο τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης που προκαλείται από συγκεκριμένα πλαστικά προϊόντα, όπως τα πλαστικά μιας χρήσης και τα αλιευτικά εργαλεία. Η οδηγία περιλαμβάνει προβλέψεις για απαγόρευση μιας σειράς από πλαστικά μιας χρήσης, όπως μπατονέτες, καλαμάκια, μαχαιροπίρουνα, πιάτα, αναδευτήρες, είδη από φελιζόλ, περιορισμό της κατανάλωσης πλαστικών ποτηριών και δοχείων φαγητού take away, τη χωριστή συλλογή πλαστικών μπουκαλιών και τη θέσπιση ποσοστού ανακυκλωμένου περιεχομένου για αυτά, ειδική σήμανση πλαστικών προϊόντων όπως σερβιέτες και ταμπόν, προϊόντα καπνού, κυπελλάκια για ποτά, θέσπιση συστημάτων διευρυμένης ευθύνης παραγωγού για είδη όπως οι περιέκτες τροφίμων, τα υγράμαντηλάκια, τα προϊόντα καπνού και τα αλιευτικά εργαλεία, την υλοποίηση δράσεων ευαισθητοποίησης, τη δημιουργία πλαισίου ελέγχων και κυρώσεων και τέλος, τη δημιουργία συστήματος συλλογής δεδομένων και υποβολής εκθέσεων.

Παρότι η Ελλάδα έγινε μια από τις πρώτες χώρες της ΕΕ που ενσωμάτωσε στο εθνικό δίκαιο την οδηγία (με το ν. 4736/2020), δυστυχώς πέντε χρόνια μετά τη θέσπιση του νόμου, οι επιδόσεις μένουν απελπιστικά χαμηλές.

Σε [έκδοση του Νοεμβρίου 2024](#), το WWF Ελλάς περιγράφει πώς εξελίσσεται η εφαρμογή του νόμου ([γράφημα 16](#)) για τα πλαστικά μιας χρήσης και επισημαίνει τα κύρια λάθη και τις αστοχίες.

- Τα απαγορευμένα προβληματικά πλαστικά μιας χρήσης όχι απλά δεν έχουν αποσυρθεί από την αγορά, αλλά την κατακλύζουν ως απόρροια της ανοχής της Πολιτείας στην κακή εφαρμογή του νόμου. Προβληματικά πλαστικά βαφτίστηκαν λανθασμένα 'επαναχρησιμοποιούμενα' και κυκλοφορούν έτσι στην αγορά, χωρίς η Πολιτεία να επιδείξει την απαραίτητη εγρήγορση για καταπολέμηση αυτής της κακής πρακτικής.
- Οι δημόσιες βρύσες είναι μια απαραίτητη ενέργεια για τον περιορισμό των πλαστικών μπουκαλιών νερού που πωλούνται κατά εκατομμύρια σε ετήσια βάση, όμως, με ελάχιστες εξαιρέσεις, η τοπική αυτοδιοίκηση αδιαφορεί για το ζήτημα και δεν συμμορφώνεται με το νόμο που απαιτεί τη δημιουργία κοινόχρηστων βρυσών.
- Ο στόχος που προβλέπει ο νόμος για μείωση των πλαστικών ποτηριών και φαγητοδοχείων κατά 30% έως το 2024 και κατά 60% έως το 2026 σε σχέση με το έτος βάσης 2022 δεν πρόκειται να επιτευχθεί. Το μεγαλύτερο μέρος των προβλέψεων του νόμου για τη μείωση κατανάλωσης πλαστικών ποτηριών και δοχείων δεν εφαρμόζεται. Τα delivery δεν ενημερώνουν για δυνατότητα εξυπηρέτησης με πολλαπλών χρήσεων και δεν έχουν αναπτυχθεί τέτοιου είδους υπηρεσίες από πχ. πλατφόρμες fast food. Επίσης, οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου δεν εξυπηρετούν τους πελάτες με δικά τους σκεύη, ενώ δεν είναι ακόμα σαφές πόσες επιχειρήσεις δεν καταβάλουν την εισφορά των 10 λεπτών.
- Αδύνατη επίσης η επίτευξη του στόχου για χωριστή συλλογή των πλαστικών φιαλών κατά 77% έως το

Τα κύρια προβληματικά σημεία στην εφαρμογή του νόμου

2025. Βρισκόμαστε στο 2026 και το σύστημα δεν έχει συσταθεί. Η λειτουργία του συστήματος επιστροφής εγγύησης για φιάλες μετατίθεται για διαρκώς, πιθανότητα ως απόρροια των πιέσεων που ασκούνται από επιχειρηματικά συμφέροντα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, η μετάθεση λειτουργίας του συστήματος επιστροφής εγγύησης επηρεάζει αρνητικά και τη δυνατότητα επίτευξης των ευρωπαϊκών στόχων χωριστής συλλογής για φιάλες γυαλιού, καθώς με [νομοθετική πρωτοβουλία](#) της κυβέρνησης το Νοέμβριο του 2024 οι γυάλινες φιάλες τέθηκαν εκτός συστήματος επιστροφής εγγύησης.

- Η θέσπιση συστημάτων διευρυμένης ευθύνης παραγωγού για μια σειρά από πλαστικά είδη μετατίθεται για το αβέβαιο μέλλον, πράγμα που σημαίνει ότι η Πολιτεία δίνει δωρεάν δικαιώματα ρύπανσης στις επιχειρήσεις που παράγουν και εμπορεύονται τέτοια είδη. Τα αποσίγαρα είναι μακράν το νούμερο ένα απόρριμμα στις παραλίες και στους δρόμους, αλλά ακόμα δεν έχει συσταθεί σύστημα διευρυμένης ευθύνης και η καπνοβιομηχανία δεν πληρώνει για τη ρύπανση που προκαλείται από τα προϊόντα της. Το ίδιο ισχύει και για αλιευτικά εργαλεία. Τα αλιευτικά εργαλεία είναι η νούμερο ένα απειλή για τη θαλάσ-

σια ζωή, αλλά κι εδώ ελάχιστα έχουν γίνει για τη σύσταση και λειτουργία συστήματος διευρυμένης ευθύνης.

- Οι πολίτες δεν γνωρίζουν το πραγματικό διακύβευμα από την καλή εφαρμογή του νόμου. Παρότι γενικά ανησυχούν για την πλαστική ρύπανση, δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν γιατί οι προβλέψεις του νόμου είναι τόσο σημαντικές. Οι πολίτες δεν γνωρίζουν επίσης τα δικαιώματά τους, όσον αφορά το τι προβλέπει ο νόμος γιατί πολύ απλά κανείς δεν τους ενημέρωσε για αυτά.
- Η μη τήρηση των προνοιών του νόμου οδηγεί στην επί της ουσίας απαξίωση του νόμου και των διατάξεών του στα μάτια των πολιτών.
- Οι υποστελεχωμένες αρχές που έχουν αναλάβει ελεγκτικό ρόλο αδυνατούν να πράξουν τα δέοντα. Ο ΕΟΑΝ και το ΥΠΕΝ διαθέτουν καλά καταρτισμένο προσωπικό, όμως είναι τόσο μικρό σε αριθμό που εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να διαχειριστεί τον υπερβολικό φόρτο εργασίας.

Ο ν. 4736/2020 είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί και να εφαρμοστεί σωστά. Ο βασικός τρόπος καλής εφαρμογής του νόμου είναι η **διενέργεια σοβαρών και τακτικών ελέγχων**, πράγμα που σημαίνει καλή και άμεση στελέχωση των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών.

Επιπρόσθετα προτείνεται να ληφθούν τα παρακάτω διορθωτικά μέτρα, ανά κατηγορία πλαστικών προϊόντων που υπόκεινται στις πρόνοιες της οδηγίας.

Πλαστικά ποτήρια και δοχεία τροφίμων

Για να επιτευχθεί ο στόχος μείωσης είναι απαραίτητο, είναι σημαντικό να συμβούν τα εξής:

- Αύξηση του τέλους από τα 10 στα 30 σεντς (περιλαμβανομένου σκεύους και καπακιού).
- Δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των ποσοτήτων που διακινούνται στην αγορά, με ηλεκτρονική δήλωση ποσοτήτων και δειγματοληπτικό έλεγχο μέσω συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης .
- Διαρκής έλεγχος για τήρηση των προνοιών του νόμου από τα καταστήματα εστίασης, τις πλατφόρμες πώλησης και το λιανεμπόριο.
- Έκδοση εγκυκλίων προς τις υπόχρεες επιχειρήσεις σχετικά με την τήρηση του νόμου και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν.
- Διάθεση των εσόδων του τέλους για πραγματικές δράσεις περιορισμού της πλαστικής ρύπανσης και ευαισθητοποίηση.
- Κατάργηση ποτηριών και δοχείων σε εκδηλώσεις (όπως θα αναλυθεί στο [κεφάλαιο 6.2.3](#))
- Στήριξη συστημάτων επαναχρησιμοποίησης και μηχανισμού επιστροφής εγγύησης (όπως θα αναλυθεί στο [κεφάλαιο 6.2.4](#)).

Εκτιμάται ότι στη διάρκεια ζωής του, ένα ποτήρι πολλαπλών χρήσεων εξοικονομεί 10,3 κιλά CO₂ σε σχέση με τα πλαστικά ποτήρια μιας χρήσης (θεωρώντας ότι το ποτήρι χρησιμοποιείται 500 φορές στη διάρκεια ζωής του)

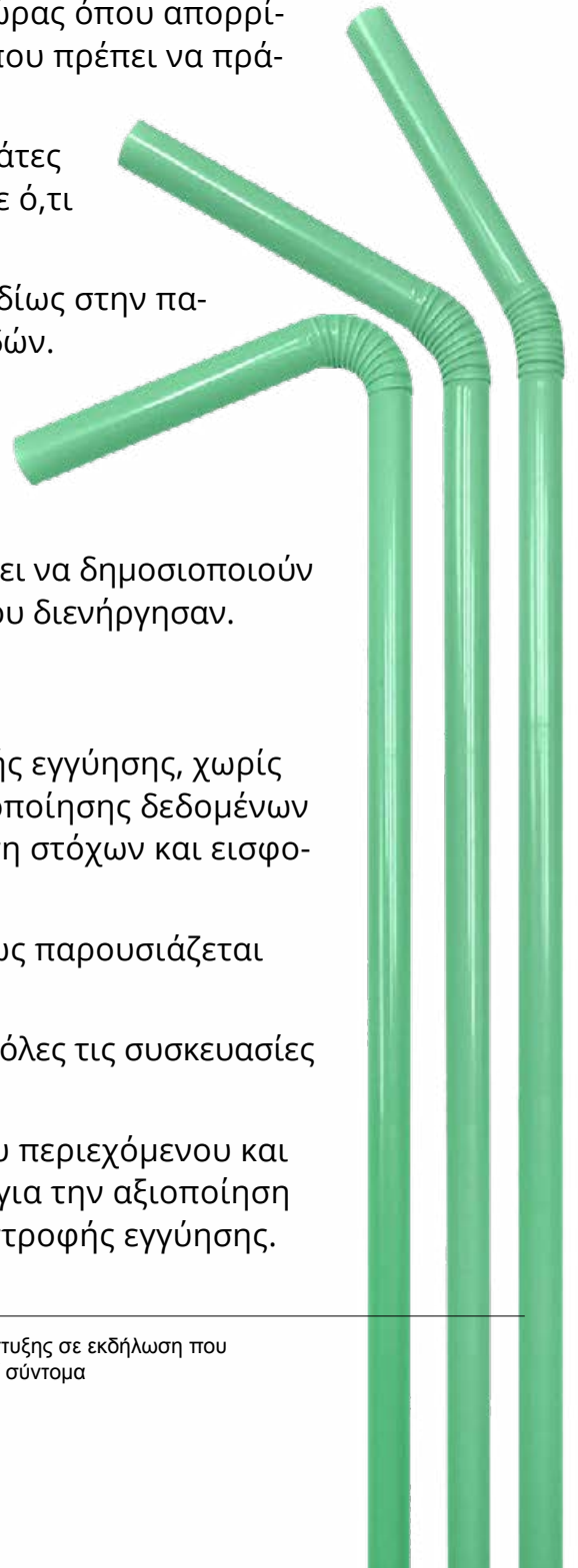
Δημόσιες βρύσες

- Απαίτηση από τις δημοτικές αρχές να υποβάλλουν ετήσια έκθεση για τον αριθμό και τη χωροθέτηση δημόσιων βρυσών, καθώς και πλάνο για επέκταση του δικτύου δημόσιων βρυσών με σαφή αναφορά στον χρόνο υλοποίησης και τον μηχανισμό χρηματοδότησης.
- Δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών για τη χρήση των δημόσιων βρυσών.

Απαγόρευση διάθεσης απαγορευμένων ειδών

Η κατάσταση είναι **κυριολεκτικά απελπιστική**, καθώς σήμερα τα πλαστικά καλαμάκια κυρίως, αλλά και πλαστικά πιάτα και μαχαιροπίρουνα, εξακολουθούν να κατακλύζουν την αγορά και τις παραλίες της χώρας όπου απορρίπτονται ανεξέλεγκτα. Οι κυριότερες ενέργειες που πρέπει να πράξει η Πολιτεία αφορούν:

- Αυστηροποίηση των ποινών για τους παραβάτες με τριπλασιασμό των προστίμων σε σχέση με ό,τι ισχύει σήμερα.
- Διενέργεια πολλών περισσότερων ελέγχων, ιδίως στην παραγωγή και εμπορία των απαγορευμένων ειδών.
- Δημιουργία μηχανισμού καταγγελιών πολιτών για κακή εφαρμογή του νόμου.²⁶ Οι καταγγελίες θα οδηγούνται σε ΔΙΜΕΑ και ΕΟΑΝ για επιβεβαίωση των παραβάσεων και επιβολή ποινών. Κάθε χρόνο ΔΙΜΕΑ και ΕΟΑΝ πρέπει να δημοσιοποιούν έκθεση αποτελεσμάτων από τους ελέγχους που διενήργησαν.

Πλαστικά μπουκάλια

- Άμεση εφαρμογή του συστήματος επιστροφής εγγύησης, χωρίς άλλες καθυστερήσεις, με μηχανισμό δημοσιοποίησης δεδομένων και επιδόσεων και πρόβλεψη για αναθεώρηση στόχων και εισφορών εντός διετίας.
- Ορισμός στόχου επαναχρησιμοποίησης (όπως παρουσιάζεται πιο κάτω στο [κεφάλαιο 6.2.4](#)).
- Σταδιακή επέκταση από το 2030 ή το 2032 σε όλες τις συσκευασίες ροφημάτων.
- Παρακολούθηση του στόχου ανακυκλωμένου περιεχόμενου και συνεχή ανάδραση με τη δευτερογενή αγορά για την αξιοποίηση του PET που ανακτάται από το σύστημα επιστροφής εγγύησης.

²⁶ Το εν λόγω μέτρο έχει εξαγγελθεί από τον Γ.Γ. Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης σε εκδήλωση που διοργάνωσε το WWF Ελλάς τον Απρίλιο του 2025 και ελπίζουμε να υλοποιηθεί σύντομα

Διευρυμένη ευθύνη παραγωγού για αποσίγαρα και αλιευτικά εργαλεία

Έως σήμερα δεν λειτουργούν συστήματα για τα εν λόγω είδη, ούτε έχουν γίνει σοβαρές προσπάθειες σύστασης αυτών. Το πλέον σημαντικό βήμα είναι να συσταθούν τα εν λόγω συστήματα. Ειδικές προβλέψεις για τα αλιευτικά εργαλεία προτείνονται στο [κεφάλαιο 6.2.6](#).

Όσον αφορά τα **αποσίγαρα**, το νούμερο ένα απόρριμμα στις ελληνικές παραλίες όπως διαπιστώνεται μέσα από το πρόγραμμα επιστήμης πολιτών «[Υιοθέτησε μια παραλία](#)» που υλοποιεί το WWF Ελλάς, το ΥΠΕΝ βρίσκεται σε διαδικασία έκδοσης κοινής υπουργικής απόφασης για σύσταση συστήματος. Το προσχέδιο που τέθηκε για διαβούλευση από τον ΕΟΑΝ τον Οκτώβριο του 2025 δυστυχώς δεν συνηγορεί υπέρ της δημιουργίας και λειτουργίας ενός αποτελεσματικού συστήματος.

© Δημήτρης Χατόγλου / WWF Ελλάς

© Δημήτρης Χατόγλου / WWF Ελλάς

Το WWF Ελλάς εξέδωσε το Νοέμβριο του 2025 [αναλυτική πρόταση](#) σχετικά με το περιεχόμενο και τη λειτουργία του συστήματος διευρυμένης ευθύνης για τα αποτσίγαρα. Σύμφωνα με την πρόταση για να μπορέσει το σύστημα να επιτελέσει το έργο του θα πρέπει να περιέχει τα εξής:

- Πρόβλεψη για τέλος τουλάχιστον €0,019 ανά φίλτρο ή ανά τσιγάρο με φίλτρο, που μπορεί να αυξάνεται σταδιακά αν δεν επιτυγχάνονται οι στόχοι συλλογής. Τα αναμενόμενα έσοδα από την εφαρμογή του μέτρου μπορούν να φτάσουν τα 210–280 εκατ. ευρώ ετησίως, με δεδομένο ότι κάθε χρόνο καταναλώνονται σχεδόν 15 δισεκατομμύρια τσιγάρα στην Ελλάδα.
- Δημιουργία ταμείου απορρύπανσης αποτσίγαρων, όπου τα έσοδα που θα εισπράττονται από το τέλος θα επενδύονται σε δράσεις καθαρισμού, εκπαίδευσης και καινοτομίας.
- Δημιουργία ανεξάρτητου διοικητικού συμβουλίου, χωρίς δεσμούς με την καπνοβιομηχανία, με συμμετοχή ΕΟΑΝ, τοπικής αυτοδιοίκησης, επιστημόνων και περιβαλλοντικών οργανώσεων.
- Δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας, ώστε οι πολίτες να μπορούν να βλέπουν σε πραγματικό χρόνο τα έσοδα, τις δαπάνες και τις επιδόσεις του συστήματος.
- Ανεξάρτητη αξιολόγηση ανά διετία και προσαρμογή τελών ανάλογα με τα αποτελέσματα.
- Στόχο μείωσης των αποτσίγαρων στο περιβάλλον κατά 50% έως το 2030, με ενδιάμεσο ορόσημο τη μείωση κατά 30% έως το 2028. Παράλληλα, για το 2028 προτείνεται να καθιερωθεί ελάχιστος στόχος συλλογής του 30% των φίλτρων που τοποθετούνται ετησίως στην αγορά.

Ευαισθητοποίηση

Ο ΕΟΑΝ το 2021 δαπάνησε σχεδόν 160 χιλ. ευρώ για δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (συμμετοχή σε εκθέσεις, παραγωγή προωθητικού υλικού, κλπ), το 2022 σχεδόν 122 χιλ. ευρώ και το 2023 σχεδόν 137 χιλ. ευρώ. Τα ποσά που διατέθηκαν είναι ελάχιστα σε σχέση με την ανάγκη για τακτική και ενδελεχή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών. Το 2024 ο ΕΟΑΝ ανακοίνωσε, με απόφαση του διοικητικού του συμβουλίου την 1η Αυγούστου του 2024, ότι σκοπεύει να προχωρήσει στην υλοποίηση εκτεταμένων δράσεων επικοινωνίας την περίοδο 2024-2026 με προϋπολογισμό σχεδόν 10 εκ. ευρώ, όμως ακόμα δεν έχουμε διαπιστώσει σημαντικές αλλαγές.

Γράφημα 16.

Κατά την άποψη του WWF Ελλάς, οι φορείς που εκπονούν δράσεις ευαισθητοποίησης και πρωτίστως ο ΕΟΑΝ και το αρμόδιο υπουργείο, σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, χρειάζεται να εκπονήσουν **ολοκληρωμένα προγράμματα ενημέρωσης των πολιτών** με στρατηγική στόχευση και συνάμα να συνεργαστούν με εξειδικευμένους επιστήμονες, ώστε να παρακολουθούν τον αντίκτυπο των ενεργειών ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης στην αλλαγή συμπεριφοράς, ώστε στη συνέχεια να παρεμβαίνουν διορθωτικά.

6.1.2 Ορθή διαχείριση αστικών αποβλήτων (ν. 4819/2021)

Οι οδηγίες (ΕΕ) 2018/851 και 2018/852 περιλάμβαναν σημαντικές πρόνοιες για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων και των αποβλήτων συσκευασίας, που αφορούν άμεσα την παραγωγή και διαχείριση πλαστικών αποβλήτων.

Με την οδηγία (ΕΕ) 2018/851 προβλέπεται η ενίσχυση της πρόληψης παραγωγής αποβλήτων με ειδική μνεία στην έκδοση σχεδίων πρόληψης για πλαστικά απόβλητα προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης» των θαλασσών, η υποχρεωτική χωριστή συλλογή πλαστικών αποβλήτων, την καθιέρωση συστήματος συλλογής πλαστικών αποβλήτων από απόβλητα εκσκαφών και κατεδαφίσεων, η τήρηση της ιεραρχίας στη διαχείριση και η ενίσχυση της ευθύνης παραγωγού, ενώ ορίζονται στόχοι για προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων κατά 55% το 2025, 60% το 2030 και 65% το 2035.

Με την οδηγία (ΕΕ) 2018/852 αναθεωρούνται οι στόχοι ανακύκλωσης και ορίζεται ότι ως το 2030 θα πρέπει να ανακυκλώνεται τουλάχιστον το 55% των πλαστικών αποβλήτων συσκευασίας, ενώ παράλληλα τίθεται ως στόχος η αύξηση του ποσοστού επαναχρησιμοποιήσιμων συσκευασιών που διατίθενται στην αγορά και των συστημάτων επαναχρησιμοποίησης των συσκευασιών.

Η Ελλάδα με το ν. 4819/2021, που έχει τροποποιηθεί με τους ν. 4843/2021, ν. 4936/2022, ν. 4964/2022, ν. 5037/2023, ν. 5069/2023 και ν. 5151/2024, προσπάθησε να ορίσει ένα πλαίσιο για την ενίσχυση της ανακύκλωσης και ενσωμάτωση των πιο πάνω οδηγιών. Τα κυριότερα συστατικά του ν. 4819/2021, που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τα πλαστικά απόβλητα, αφορούν:

- Τη θέσπιση στόχων ανακύκλωσης συσκευασιών συμβατών με το ευρωπαϊκό δίκαιο.
- Την έκδοση εθνικού σχεδίου πρόληψης.
- Τη χωριστή συλλογή τεσσάρων ρευμάτων (χαρτί, μέταλλα, πλαστικά, γυαλί).
- Την υποχρέωση για χωριστή συλλογή βιοαποβλήτων.
- Τη χωριστή συλλογή και ανακύκλωση χαρτιού, συσκευασιών, αποβλήτων τροφίμων και μπαταριών σε σχολεία από το 2022.
- Τη χωριστή συλλογή πλαστικών σε ξενοδοχεία.
- Τη δημιουργία κανόνων για τα υφιστάμενα συστήματα διευρυμένης ευθύνης και τη θέσπιση νέων συστημάτων για μια σειρά από κατηγορίες αποβλήτων (κλωστοϋφαντουργικά, γεωργικά πλαστικά, φαρμακευτικά προϊόντα, στρώματα ύπνου, έπιπλα, αθλητικό εξοπλισμό, ηλεκτρικά οχήματα) από το 2024.
- Τη διαβάθμιση των εισφορών για τις πλαστικές συσκευασίες στα συλλογικά συστήματα ανάλογα με την ανακυκλωσιμότητα.
- Τη θέσπιση μηχανισμού επιστροφής εγγύησης για φιάλες πλαστικού, γυαλιού και αλουμινίου από το 2023.

- Τη θέσπιση «Πληρώνω όσο Πετάω» από το 2023 για δήμους με πληθυσμό άνω των 100.000 και από το 2028 για τους υπόλοιπους δήμους.
- Τη θέσπιση κλιμακούμενου τέλους ταφής, με έναρξη από τα 20 ευρώ/τόνο έως τα 55 ευρώ/τόνο το 2027.
- Την υποχρέωση για δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ) σε δήμους με πληθυσμό άνω των 20.000 από το 2024.
- Τη δυνατότητα των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) να αρνούνται από το 2022 την παραλαβή ανακυκλώσιμων αν το υπόλειμμα (μη-ανακυκλώσιμο περιεχόμενο) είναι άνω του 40% και από το 2025 αν είναι άνω του 20%.
- Τη δημιουργία συστήματος διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων από νοικοκυριά (πχ. βερνίκια).
- Την απαγόρευση καταστροφής κλωστοϋφαντουργικών, ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, προϊόντων καθημερινής υγιεινής, υποδημάτων και βιβλίων τα οποία δεν είναι κατάλληλα για πώληση από το 2024, αλλά αντ' αυτού τη διάθεσή τους ως δωρεές.
- Την υποχρέωση να κυκλοφορούν στην αγορά πλαστικές σακούλες με ανακυκλωμένο υλικό κατά 30% από το 2025 και έπειτα.
- Τη λειτουργία διακριτών ρευμάτων για απόβλητα συσκευασίας σε κινηματογράφους, αθλητικά κέντρα και εγκαταστάσεις, ξενοδοχεία, πανεπιστήμια, λιμάνια, καταστήματα εστίασης άνω των 100 ατόμων.
- Τον επιμερισμό των προστίμων λόγω παραβίασης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στους υπαίτιους, πχ. σε δήμους για παράνομες χωματερές.
- Την αναλυτική περιγραφή των διοικητικών κυρώσεων που μπορούν να επιβάλλουν οι ΟΤΑ για περιστατικά ρύπανσης ή καταστροφής υποδομών καθαριότητας.
- Τη δημιουργία μονάδων καύσης απορριμμάτων, με κεντρικό σχεδιασμό από το ΥΠΕΝ.

Σήμερα, τέσσερα έτη μετά τη θέσπιση του νόμου, εξακολουθούμε να βρισκόμαστε σχεδόν στο ίδιο σημείο όσον αφορά τις επιδόσεις στην ανακύκλωση. Τα συλλογικά συστήματα για τις συσκευασίες εξακολουθούν να μην λειτουργούν αποτελεσματικά και η εισφοροαποφυγή κυμαίνεται σε δυσθεώρητα ύψη (ίσως και στο 45-50%, με αποτέλεσμα μόνο για τα απόβλητα συσκευασίας να έχουν χαθεί σωρευτικά έσοδα σχεδόν 500 εκ. ευρώ), τα νέα συστήματα διευρυμένης ευθύνης δεν έχουν συσταθεί ακόμα, έλεγχοι δεν υπάρχουν κι άρα δεν επιβάλλονται κυρώσεις, η χωριστή συλλογή εξακολουθεί να μην αποδίδει, σύγχρονα εργαλεία, όπως το Πληρώνω όσο Πετάω και το σύστημα επιστροφής εγγύησης, εξακολουθούν να μην εφαρμόζονται, οι παράνομες χωματερές εξακολουθούν να υπάρχουν, το εθνικό σχέδιο πρόληψης παραμένει στα χαρτιά, ενώ οι προβλέψεις για διακριτά ρεύματα και για ανακυκλωμένο περιεχόμενο στις πλαστικές σακούλες δεν έχουν προχωρήσει. Παρότι σήμερα υπολείπομαστε σε θέματα ανακύκλωσης, η κυβέρνηση παραμένει προσηλωμένη στην κατασκευή έξι μονάδων καύσης

απορριμμάτων, κάτι που δεν συνάδει με την ανακύκλωση και την κυκλικότητα των πλαστικών. Με [σχετική έκθεση](#) του Νοεμβρίου 2025, το WWF Ελλάς επιχειρεί να καταρρίψει μύθους γύρω από την καύση απορριμμάτων και να δείξει ότι η καλύτερη μέθοδος διαχείρισης (ειδικά για τα πλαστικά απορρίμματα) βασίζεται στο τρίπτυχο «πρόληψη-επαναχρησιμοποίηση-ανακύκλωση».

Η Ελληνική Πολιτεία οφείλει να κάνει πράξη όσα έχει νομοθετήσει για την ανακύκλωση με το ν. 4819/2021, με εξαίρεση την καύση απορριμμάτων που θα καταστρέψει την ανακύκλωση αν εφαρμοστεί όπως επιχειρεί το ΥΠΕΝ. Αν λειτουργήσουν σωστά τα συλλογικά συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης με διαφάνεια και κατάλληλες εισφορές θα δούμε άμεσα βελτίωση στη διαχείριση των πλαστικών αποβλήτων. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζεται πιο αναλυτικά τι πρέπει να συμβεί υπέρ της πρόληψης και της ανακύκλωσης των πλαστικών ειδών.

© Andrea Bonetti / WWF Ελλάς

Πολλαπλές έρευνες έχουν δείξει πως η καύση πλαστικών αποβλήτων είναι η χειρότερη περιβαλλοντικά μέθοδος σε σχέση με την ανακύκλωση, ακόμα και την ταφή. Έρευνα του Κοινού Κέντρου Ερευνών της ΕΕ από το 2021 έχει προχωρήσει σε μια εκτενή ανάλυση των ωφελειών της ανακύκλωσης έναντι της καύσης. Όπως αναφέρεται από τους ειδικούς, χονδρικά η επίπτωση σε εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από τις διαφορετικές μεθόδους διαχείρισης των πλαστικών αποβλήτων είναι: Υγειονομική ταφή = 0 / Ανακύκλωση = -2 / Καύση = +2. Η ανακύκλωση ενός γραμμαρίου πλαστικού προκαλεί μείωση 4 γραμμάρων CO₂ σε σχέση με τη ταφή και 8 γραμμάρια CO₂ σε σχέση με την καύση.

6.1.3 Εφαρμογή κανονισμού για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών

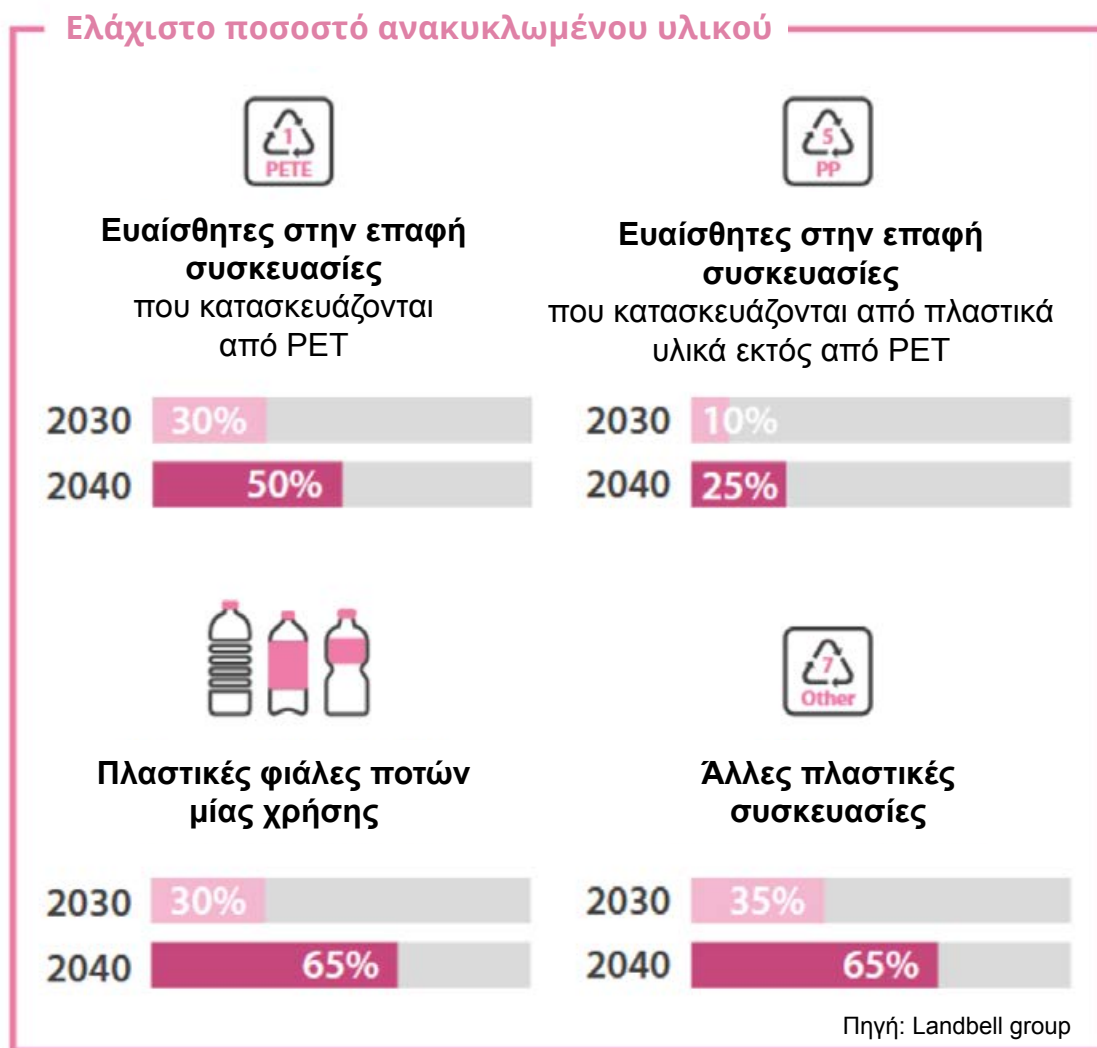
Ο κανονισμός (ΕΕ) 2025/40 για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών είναι ίσως το σημαντικότερο νομοθέτημα των τελευταίων χρόνων που μπορεί να δώσει σημαντικές λύσεις στον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης. Χωρίς να είναι τέλειος και παρά τις υποχωρήσεις που παρατηρήθηκαν κατά τη συζήτηση του προσχεδίου του εν λόγω κανονισμού, περιλαμβάνει σημαντικές πρόνοιες που αν εφαρμοστούν έγκαιρα και ορθά θα συνεισφέρουν τόσο στην κυκλική οικονομία, όσο και στην κυκλική χρήση των πλαστικών ειδών. Σύμφωνα με την Κομισιόν, το 40% των πλαστικών υλικών που χρησιμοποιούνται στην ΕΕ προορίζεται για συσκευασίες. Οι σημαντικές προβλέψεις του κανονισμού, όσον αφορά τις πλαστικές συσκευασίες και τα πλαστικά απόβλητα συσκευασιών παρουσιάζονται αμέσως πιο κάτω.

Κύριες πρόνοιες κανονισμού

- **Περιορισμός χημικών ουσιών στις συσκευασίες.** Ο κανονισμός διατηρεί την υφιστάμενη απαίτηση ότι το άθροισμα των συγκεντρώσεων μολύβδου, καδμίου, υδραργύρου και εξασθενούς χρωμίου που προέρχονται από ουσίες παρούσες στη συσκευασία ή στα συστατικά της δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 100 mg/kg. Από τις 12 Αυγούστου 2026, συσκευασίες που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα δεν τίθενται σε κυκλοφορία στην αγορά εάν περιέχουν υπερφθοριωμένες και πολυφθοριωμένες αλκυλιωμένες ουσίες (PFAS) σε συγκέντρωση ίση ή μεγαλύτερη με τις ακόλουθες τιμές::
  - 25 ppb για οποιαδήποτε PFAS
  - 250 ppb για το άθροισμα των PFAS που μετράται ως το άθροισμα στοχευμένης ανάλυσης PFAS,
  - 50 ppm για PFAS (συμπεριλαμβανομένων των πολυμερών PFAS)
  - εάν το συνολικό φθόριο υπερβαίνει τα 50 mg/kg, ο κατασκευαστής, ο εισαγωγέας ή ο κατάντη χρήστης παρέχει αποδεικτικά στοιχεία για την ποσότητα φθορίου που σύμφωνα με μετρήσεις περιέχεται είτε σε PFAS είτε σε μη PFAS
- **Ελάχιστη ανακυκλωσιμότητα.** Από το 2030, όλες οι συσκευασίες θα πρέπει να είναι ανακυκλώσιμες. Τα κριτήρια ανακυκλωσιμότητας και οι σχετικοί δείκτες αναμένεται να καθοριστούν έως την 1η Ιανουαρίου 2028 μέσω εξουσιοδοτημένων νομικών πράξεων. Η μεθοδολογία για την αξιολόγηση της μέγιστης δυνατής ανακυκλωσιμότητας θα καθοριστεί στη συνέχεια μέσω εκτελεστικών πράξεων έως την 1η Ιανουαρίου 2030. Η ανακυκλωσιμότητα θα πρέπει να αποτελείσει τη βάση για την προσαρμογή των διαβαθμισμένων εισφορών στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης, 18 μήνες μετά την έναρξη ισχύος των εξουσιοδοτημένων και εκτελεστικών πράξεων. Από το 2030 δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν στην αγορά συσκευασίες με ανακυκλωσιμότητα μικρότερη του 70%, ενώ από το 2038 θα κυκλοφορούν μόνο όσες πετυχαίνουν ανακυκλωσιμότητα άνω του 80%.

- **Ανακυκλωμένο περιεχόμενο.** Από την 1η Ιανουαρίου 2030 ή τρία χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της εκτελεστικής πράξης, οι πλαστικές συσκευασίες πρέπει να περιέχουν ελάχιστο ποσοστό ανακυκλωμένου υλικού, πράγμα που θα έχει αντίκτυπο στη διαβάθμιση των εισφορών στη διευρυμένη ευθύνη παραγωγού (γράφημα 17). Το ανακυκλωμένο υλικό πρέπει να προέρχεται από πλαστικά απόβλητα μετά την κατανάλωση (post-consumer). Εξαιρούνται συσκευασίες για βρεφικές τροφές, φαρμακευτικά προϊόντα, επικίνδυνα αγαθά, κομποστοποιησιμες συσκευασίες και πλαστικές συσκευασίες που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα όταν η ποσότητα ανακυκλωμένου περιεχομένου συνιστά απειλή για την ανθρώπινη υγεία.

Γράφημα 17.

- **Βιοπλαστικές συσκευασίες.** Έως τις 12 Φεβρουαρίου 2028, η Επιτροπή επανεξετάζει την κατάσταση της εξέλιξης της τεχνολογίας και τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των πλαστικών συσκευασιών βιολογικής προέλευσης και υποβάλλει νομοθετική πρόταση για τη βιωσιμότητά τους.
- **Ελαχιστοποίηση συσκευασίας.** Το βάρος, ο όγκος και τα στρώματα της συσκευασίας πρέπει να μειωθούν στο ελάχιστο αναγκαίο, βάσει κριτηρίων και εναρ-

μονισμένων προτύπων που θα αναπτυχθούν ως τις 12 Φεβρουαρίου 2027. Οι οικονομικοί φορείς που γεμίζουν ομαδοποιημένες συσκευασίες, συσκευασίες μεταφοράς ή συσκευασίες ηλεκτρονικού εμπορίου διασφαλίζουν ότι η μέγιστη αναλογία κενού χώρου είναι έως 50 %, ενώ οι οικονομικοί φορείς που γεμίζουν τη συσκευασία προς πώληση διασφαλίζουν ότι ο κενός χώρος μειώνεται στο ελάχιστο αναγκαίο. Ο χώρος που γεμίζεται με υλικά πλήρωσης, όπως μαξιλαράκια αέρα, αεροπλάστ, πολυστυρένιο ή κομμάτια φελιζόλ, θα θεωρείται κενός χώρος. Εξαιρούνται οι επαναχρησιμοποιήσιμες συσκευασίες.

- Επαναχρησιμοποιήσιμες συσκευασίες.** Έως τις 12 Φεβρουαρίου 2027, με κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, θα καθοριστεί ένας ελάχιστος αριθμός κύκλων χρήσης για τις πιο συχνά χρησιμοποιούμενες επαναχρησιμοποιήσιμες συσκευασίες. Για συσκευασίες μεταφορές προϊόντων (πχ. παλέτες, κουτιά, δίσκοι, κάδοι, κλπ), ορίζεται ότι τουλάχιστον το 40% των εν λόγω συσκευασιών είναι επαναχρησιμοποιήσιμες το 2030 και 70% το 2040, ενώ σε περίπτωση μεταφορών μεταξύ επιχειρήσεων ο στόχος επαναχρησιμοποίησης ορίζεται στο 100%. Ο στόχος επαναχρησιμοποίησης για ομαδοποιημένες συσκευασίες σε μορφή κουτιών (bulk packaging) ορίζεται στο 10% το 2030 και στο 25% το 2040. Ο στόχος επαναχρησιμοποίησης για αλκοολούχα και μη αλκοολούχα ποτά σε συσκευασίες ορίζεται σε 10% το 2030 και σε 40% το 2040, με ορισμένες εξαιρέσεις όπως για κρασί, γάλα και γαλακτοκομικά, κλπ, ενώ ορίζονται επίσης μερικές ακόμα εξαιρέσεις όπως πχ. για σημεία πώλησης σε μικρά νησιά ή σε περιοχές χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας. Οι οικονομικοί φορείς που βάζουν στην αγορά επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία διασφαλίζουν ότι εφαρμόζεται σύστημα επαναχρησιμοποίησης των εν λόγω συσκευασιών. Από την 1η Ιανουαρίου 2030, σε καταστήματα λιανεμπορίου με χώρο πωλήσεων άνω των 400 m² γίνεται προσπάθεια να διατίθεται το 10% του χώρου πωλήσεων σε σταθμούς επαναπλήρωσης για τρόφιμα και μη εδώδιμα προϊόντα. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις HORECA, καθίστανται υποχρεωτικά: η προσφορά εναλλακτικών επαναχρησιμοποιήσιμων συσκευασιών, η δυνατότητα να εξυπηρετούν τους πελάτες με σκεύη που φέρνουν οι ίδιοι, η επαναπλήρωση να δηλώνεται ξεκάθαρα και να μην έχει υψηλότερο κόστος, η επίτευξη στόχου το 10% των προϊόντων προς πώληση να δίνεται σε επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία. Συστήματα επιστροφής εγγύησης μπορούν να λειτουργούν και για επαναχρησιμοποιήσιμες συσκευασίες.
- Σήμανση των συσκευασιών.** Έως 12 Αυγούστου 2026 η Επιτροπή θα εκδώσει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις για εναρμόνιση της σήμανσης και των πληροφοριών που θα παρέχονται ψηφιακά και θα εκδώσει κατευθυντήριες για να αποφευχθεί η παραπλάνηση των καταναλωτών. Οι συσκευασίες πρέπει να συμμορφώνονται με συγκεκριμένα πρότυπα επισήμανσης, όπως: επισήμανση ανακυκλώσιμων συσκευασιών και παροχή πληροφοριών για τη σωστή απόρριψη, οδηγίες διαχωρισμού με εύκολα κατανοητά εικονογράμματα, παροχή πρόσθετων πληροφοριών μέσω QR codes ή παρόμοιων τεχνολογιών, εναρμονισμένα κριτήρια για εθελοντική επισήμανση συστατικών ανακύκλωσης, ισχυρισμούς βιωσιμότητας (**γράφημα 18**).

Γράφημα 18.

Εμφανής σήμανση επί της συσκευασίας

 <p>Σύνθεση υλικών</p> <p>Από 12 Αυγούστου 2028 ή 2 έτη μετά την έκδοση κατ' εξουσιοδότησης πράξης</p>	 <p>Συμμετοχή σε σύστημα επιστροφής εγγύησης</p>	 <p>Επαναχρησιμοποίηση συσκευασίας</p> <p>Από 12 Φεβρουαρίου 2029 ή 2,5 έτη μετά την έκδοση κατ' εξουσιοδότησης πράξης</p>	 <p>Εναρμονισμένες προδιαγραφές σχετικά με ανακυκλώσιμο ή περιεχόμενο βιολογικής προέλευσης</p> <p>Από 12 Αυγούστου 2028 ή 2 έτη μετά την έκδοση κατ' εξουσιοδότησης πράξης</p>
 <p>Ουσίες που προκαλούν ανησυχία</p> <p>Από 1 Ιανουαρίου 2030 με χρήση τυποποιημένων, ανοικτών τεχνολογιών ψηφιακής σήμανσης</p>	 <p>Συμμετοχή σε σύστημα διευρυμένης ευθύνης</p> <p>Από 1 Ιανουαρίου 2028 με χρήση QR code ή άλλη ψηφιακή σήμανση</p>	 <p>Απαγόρευση σήμανσης που παραπλανεί ή δημιουργεί σύγχυση</p>	 <p>Προορισμός κάθε χωριστού συστατικού στοιχείου της συσκευασίας για διευκόλυνση της χωριστής συλλογής από τους πολίτες</p> <p>Από 12 Αυγούστου 2028 ή 2,5 έτη μετά την έκδοση κατ' εξουσιοδότησης πράξης</p>

Πηγή: Landbell group

- **Περιορισμοί στη χρήση (απαγορεύσεις).** Από το 2030, οι συσκευασίες που περιγράφονται στο **γράφημα 19** σταματούν να διατίθενται στην ευρωπαϊκή αγορά, με κάποιες εξαιρέσεις όπως πχ. σε πολύ μικρές επιχειρήσεις που δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν. Έως τις 12 Φεβρουαρίου 2027 η Επιτροπή θα δημοσιεύσει κατευθυντήριες οδηγίες για τις συσκευασίες που σταματούν να κυκλοφορούν από το 2030. Απαγορεύεται επίσης η διάθεση στην αγορά συρρικνούμενης μεβράνης που χρησιμοποιείται σε αεροδρόμια και σιδηροδρομικούς σταθμούς για την προστασία αποσκευών, γαριδάκια από πολυστυρένιο για την προστασία εμπορευμάτων, πλαστικοί δακτύλιοι συσκευασίας πολλαπλών τεμαχίων.

Από 1η Ιανουαρίου

2030

Απαγόρευση συγκεκριμένων συσκευασιών

- ❌ **Πλαστική συσκευασία μίας χρήσης** που χρησιμοποιείται στο σημείο πώλησης για την ομαδοποίηση προϊόντων που πωλούνται σε φιάλες, μεταλλικά κουτιά, κονσέρβες, δοχεία, κάδους και πακέτα, η οποία έχει σχεδιαστεί ως συσκευασία διευκόλυνσης ώστε οι καταναλωτές να μπορούν ή να ενθαρρύνονται να αγοράζουν περισσότερα από ένα προϊόντα (πχ. μεμβράνες).
- ❌ **Πλαστική συσκευασία μίας χρήσης για προσυσκευασμένα νωπά οπωροκηπευτικά βάρους έως 1,5 kg** (πχ. δίχτυα, σάκοι). Τα κράτη μέλη δύνανται να καθορίζουν εξαιρέσεις όσον αφορά τον εν λόγω περιορισμό.

- ❌ **Πλαστική συσκευασία μίας χρήσης για τρόφιμα και ποτά σε HORECA**, των οποίων η πλήρωση και η κατανάλωση πραγματοποιείται εντός εγκαταστάσεων του τομέα HORECA (πχ. δίσκοι, πιάτα, σακούλες, κύπελλα).
- ❌ **Πλαστική συσκευασία μίας χρήσης για αρτύματα, αλείμματα φρούτων, σάλτσες, κρέμα για καφέ, ζάχαρη και καρυκεύματα στον τομέα HORECA.**
Εξαιρούνται:
α) η συσκευασία που παρέχεται μαζί με φαγητά που παραλαμβάνονται σε πακέτο για έξω και έτοιμα προπαρασκευασμένα τρόφιμα που προορίζονται για άμεση κατανάλωση χωρίς να χρειάζεται περαιτέρω προετοιμασία.
β) η συσκευασία που είναι απαραίτητη για τη κατοχύρωση της ασφάλειας και της υγιεινής σε εγκαταστάσεις όπου υπάρχει ιατρική απαίτηση εξατομικευμένης περίθαλψης.

- ❌ **Συσκευασία μίας χρήσης στον τομέα των καταλυμάτων.**
Συσκευασία μίας χρήσης για καλλυντικά, προϊόντα υγιεινής και ατομικής καθαριότητας για χρήση στον τομέα των καταλυμάτων. (πχ. σαμπουάν, λουσιόν, κλπ).
- ❌ **Πολύ λεπτές πλαστικές σακούλες μεταφοράς,** εκτός από τις πολύ λεπτές πλαστικές σακούλες μεταφοράς οι οποίες είναι απαραίτητες για λόγους υγιεινής ή παρέχονται ως συσκευασία πώλησης χύδην τροφίμων όταν αυτό συμβάλλει στην αποφυγή της σπατάλης τροφίμων.

Γράφημα 19.

Πηγή: Landbell group

- **Πλαστικές σακούλες.** Παραμένει ο στόχος περιορισμού της ετήσιας κατανάλωσης κάτω από 40 λεπτές σακούλες κατά κεφαλή ανά έτος. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν περιορισμούς στην εμπορία αρκεί να μην εισάγουν διακρίσεις. Το 2032 η Επιτροπή θα προτείνει τυχόν πρόσθετα υλικά συσκευασίας για να υπόκεινται σε στόχους μείωσης της κατανάλωσης.
- **Στόχοι μείωσης των απορριμμάτων συσκευασίας.** Ορίζεται στόχος μείωσης των κατά κεφαλή απορριμμάτων συσκευασίας κατά 5% ως το 2030, 10% ως το 2035 και 15% ως το 2040, σε σχέση με τα επίπεδα του 2018, με ειδική μνεία στον περιορισμό των απορριμμάτων πλαστικών συσκευασιών.
- **Στόχοι ανακύκλωσης.** Έως το τέλος του 2030, πρέπει να ανακυκλώνεται τουλάχιστον το 70% των απορριμμάτων συσκευασίας, ενώ ειδικά για τα πλαστικά συσκευασίας το ποσοστό είναι τουλάχιστον 55%. Οι στόχοι θα αναθεωρηθούν το 2032.
- **Νερό βρύσης.** Τα κράτη μέλη παρέχουν κίνητρα σε εστιατόρια, καντίνες, μπαρ, καφετέριες και υπηρεσίες τροφοδοσίας για την παροχή στους πελάτες τους, νερού βρύσης, εφόσον υπάρχει, δωρεάν ή έναντι χαμηλού τέλους εξυπηρέτησης, σε επαναχρησιμοποιήσιμη ή επαναπληρώσιμη μορφή.
- **Εθνικό μητρώο.** Έως τις 12 Αυγούστου 2027 όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να λειτουργούν εθνικό μητρώο το οποίο έχει ως σκοπό την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των παραγωγών με τις απαιτήσεις.
- **Διευρυμένη ευθύνη.** Οι υπόχρεοι παραγωγοί συσκευασίας συμμετέχουν με χρηματοδοτικές εισφορές στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης και υποχρεούνται να καλύψουν το κόστος της επισήμανσης των συσκευασιών και το κόστος ερευνών για τη σύνθεση των συλλεγόμενων μεικτών αστικών αποβλήτων.
- **Απαγόρευση καύσης ή ταφής.** Απαγορεύονται η αποτέφρωση και η υγειονομική ταφή των συσκευασιών, με εξαίρεση τα απόβλητα που προκύπτουν από μεταγενέστερες εργασίες επεξεργασίας χωριστά συλλεγόμενων απορριμμάτων συσκευασίας των οποίων η ανακύκλωση δεν είναι εφικτή ή δεν αποφέρει τα βέλτιστα περιβαλλοντικά αποτελέσματα.
- **Σύστημα επιστροφής εγγύησης.** Έως 1η Ιανουαρίου 2029 τα κράτη μέλη πρέπει να επιτύχουν χωριστή συλλογή του 90% των πλαστικών φιαλών ποτών μιας χρήσης και των μεταλλικών περιεκτών ποτών μιας χρήσης με χωρητικότητα έως 3 λίτρα και για αυτό το σκοπό λειτουργούν συστήματα επιστροφής εγγύησης.
- **Πράσινες δημόσιες συμβάσεις.** Έως τις 12 Φεβρουαρίου 2030, η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις στις οποίες ορίζονται ελάχιστες υποχρεωτικές απαιτήσεις για τις δημόσιες συμβάσεις, όσον αφορά συσκευασίες ή συσκευασμένα προϊόντα ή υπηρεσίες που χρησιμοποιούν συσκευασίες ή συσκευασμένα προϊόντα.

Τα κυριότερα χρονικά ορόσημα παρουσιάζονται στο **γράφημα 20**.²⁷

ΔΕΚ 2025

Κατ' επιλογή - απαγόρευση PFAS

Τα κράτη μέλη μπορούν να ενεργούν προληπτικά σχετικά με τον περιορισμό ορισμένων ουσιών ανησυχίας.

Στόχοι ανακύκλωσης

Το 65% όλων των συσκευασιών που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ πρέπει να είναι ανακυκλώσιμες

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2028

Υποχρέωση επαναχρησιμοποίησης για τον κλάδο HORECA (takeaway)

Ο κενός χώρος στη συσκευασία πρέπει να μειωθεί στο ελάχιστο

2030

Αναλογία κενού χώρου μειωμένη κατά 50% για ομαδοποιημένες συσκευασίες και συσκευασίες μεταφοράς και ηλεκτρονικού εμπορίου

Απαγορεύσεις: Περιορισμός ορισμένων μορφών συσκευασίας

Στόχοι επαναχρησιμοποίησης:

- 40% συσκευασίες μεταφοράς
- 10% ομαδοποιημένες συσκευασίες
- 10% συσκευασίες ποτών
- 10% μη δεσμευτική επαναχρησιμοποιούμενη συσκευασία στον κλάδο HORECA (takeaway)
- 10% μη δεσμευτικοί σταθμοί επαναπλήρωσης για τρόφιμα και μη τρόφιμα (λιανεμπόριο)

Στόχος μείωσης αποβλήτων: 5%

Στόχοι ανακυκλωμένου περιεχομένου:

- 30% σε φιάλες PET και σε όλες οι πλαστικές φιάλες ποτών
- 10% για συσκευασίες σε επαφή με τρόφιμα
- 35% για άλλα πλαστικά

Στόχοι ανακύκλωσης:

- 70% όλων των συσκευασιών που διατίθενται στην αγορά πρέπει να είναι ανακυκλώσιμες
- Οι ουσίες ανησυχίας πρέπει να προσδιορίζονται μέσω τυποποιημένων, ανοικτών, ψηφιακών τεχνολογιών

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2026

Απαγόρευση PFAS

Υποχρεωτική αναφορά για την παρουσία ουσιών ανησυχίας σε συσκευασίες και συστατικά συσκευασίας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2027

Υποχρέωση επαναπλήρωσης για HORECA

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2028

Εναρμονισμένες ετικέτες για τη χωριστή συλλογή υλικών πρέπει να επικολλούνται, να εκτυπώνονται ή να χαράσσονται με τρόπο εμφανή, ευανάγνωστο και ανεξίτηλο σε όλους τους υποδοχείς αποβλήτων για τη συλλογή αποβλήτων συσκευασίας

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΡΙΜΗΝΟ 2033

Αξιολόγηση του αν οι νέοι κανόνες έχουν συμβάλει επαρκώς στη μείωση των ουσιών ανησυχίας.

2035

Στόχος μείωσης αποβλήτων: 10%

2038

Ανακυκλωσιμότητα: περιορισμός προϊόντων συσκευασίας που μπαίνουν στην αγορά

Αναθεώρηση συστήματος επιστροφής εγγύησης: μέγιστη διαλειτουργικότητα

2040

Στόχοι επαναχρησιμοποίησης

- 70% συσκευασίες μεταφοράς
- 25% ομαδοποιημένες συσκευασίες
- 40% συσκευασίες ποτών

Στόχος μείωσης αποβλήτων: 15%

Στόχοι ανακυκλωμένου περιεχομένου:

- 65% σε φιάλες PET
- 25% για συσκευασίες σε επαφή με τρόφιμα
- 65% για άλλα πλαστικά

Γράφημα 20.

²⁷ Rethink plastic (2025). Packaging and packaging waste regulation implementation: A roadmap for national & local governments to slash record levels of packaging waste.

Τι σημαίνουν όλα αυτά με απλά λόγια

Το τοπίο στην πλαστική συσκευασία αναμένεται να αλλάξει σημαντικά. Οι πλαστικές συσκευασίες θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες ώστε να μπορούν να ανακυκλωθούν (και τελικά θα πρέπει να είναι ανακυκλώσιμες), να περιέχουν ένα ελάχιστο ποσοστό ανακυκλωμένου πλαστικού κατά περίπτωση, με σταδιακή αύξηση έως το 2040, να μην χρησιμοποιούν υπερβολική συσκευασία, περιττές στρώσεις, μεγάλα άδεια κλπ, να μην περιέχουν απαγορευμένες ή περιορισμένες ουσίες (όπως PFAS) ή γενικά, επικίνδυνες συγκεντρώσεις μετάλλων, να φέρουν κατάλληλη σήμανση ώστε ο καταναλωτής ή ο φορέας συλλογής να γνωρίζει το υλικό, την ανακυκλωσιμότητα, το ποσοστό ανακυκλωμένου υλικού, να τηρούν τεκμηρίωση της συμμόρφωσης και να την κοινοποιούν κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού. Επιπρόσθετα, έμφαση δίνεται στην επαναχρησιμοποίηση συσκευασίας που επηρεάζει άμεσα τα πλαστικά μιας χρήσης, και επιπλέον, μια σειρά από πλαστικά μιας χρήσης που δεν ανακυκλώνονται ή προκαλούν προβλήματα θα πρέπει να τεθούν εκτός αγοράς.

Η Ελλάδα και οι επιχειρήσεις παραγωγής, εμπορίας και χρήσης πλαστικών συσκευασιών οφείλουν να κινητοποιηθούν άμεσα για να προλάβουν τις εξελίξεις. Η κυβέρνηση οφείλει να δημιουργήσει το πλαίσιο εντός του οποίου θα κινηθεί η αγορά. Οφείλει να δημιουργήσει ένα σύστημα παροχής κατευθύνσεων και οδηγιών, ένα σύστημα ενημέρωσης και στήριξης των επιχειρήσεων και των λοιπών εμπλεκόμενων για τη μετάβαση που πρέπει να πραγματοποιήσουν, ένα σύστημα ευαισθητοποίησης των πολιτών και τέλος, ένα μηχανισμό καταγραφής, παρακολούθησης και ελέγχων, που αυτό είναι το μεγάλο στοίχημα. **Το WWF Ελλάς έχει προτείνει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος**, ήδη από τον Φεβρουάριο του 2025 μόλις δηλαδή ψηφίστηκε ο κανονισμός, να συστήσει ομάδα εργασίας με εκπροσώπους από επιχειρήσεις και συνδέσμους, ακαδημαϊκή κοινότητα και κοινωνία των πολιτών, για να οριστεί ένα πλάνο εργασιών για την έγκαιρη προετοιμασία εφαρμογής του κανονισμού.

Έρευνα δείχνει ότι η ανακύκλωση ενός τόνου πλαστικού αντί της χρήσης παρθένων πρώτων υλών μειώνει τις εκπομπές κατά 1,1–3 τόνους ισοδυνάμου CO₂. Επιπλέον, η αποτέφρωση ενός τόνου πλαστικού εκπέμπει έως και 2,5 τόνους ισοδυνάμου CO₂. Η ενίσχυση της αγοράς ανακυκλωμένων υλικών θα προωθήσει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και θα ενισχύσει την ασφάλεια εφοδιασμού των ανακυκλωμένων υλικών.

6.1.4 Εφαρμογή κανονισμού για τους κόκκους πλαστικών

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2025/2365 αφορά την πρόληψη των απωλειών κόκκων πλαστικού με σκοπό τη μείωση της ρύπανσης από μικροπλαστικά. Ο κανονισμός εισάγει υποχρεώσεις για τις επιχειρήσεις που παράγουν ή χειρίζονται κόκκους πλαστικού, με βάση το μέγεθος της εγκατάστασης και την ποσότητα κόκκων. Τα μέτρα επικεντρώνονται στην πρόληψη, συλλογή και αποθήκευση των κόκκων για την αποφυγή διαρροών στο περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις χρειάζεται να λάβουν μέτρα για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου απωλειών κόκκων και να διασφαλίζουν ότι τυχόν διασκορπισμένοι κόκκοι συλλέγονται και δεν διαρρέουν στο φυσικό περιβάλλον. Προς αυτό το σκοπό καταρτίζουν σχέδιο διαχείρισης κινδύνου και εγκαθιστούν τον απαραίτητο εξοπλισμό. Η συλλογή πρέπει να γίνεται άμεσα και με ασφαλή τρόπο. Η συμμόρφωση αποδεικνύεται είτε με πιστοποίηση από ανεξάρτητα συστήματα πιστοποίησης, είτε με τακτικούς ελέγχους από την Πολιτεία. Τίθενται επίσης υποχρεώσεις για την ασφαλή φόρτωση και μεταφορά κόκκων πλαστικού.

Η Πολιτεία ορίζει αρμόδιες αρχές για την παρακολούθηση, τον έλεγχο και γενικά την εφαρμογή του κανονισμού και οφείλει να θέσει στη διάθεση του κοινού, σε ιστότοπο εύκολα προσπελάσιμο, δωρεάν και χωρίς να περιορίζεται η πρόσβαση μόνο σε εγγεγραμμένους χρήστες, στοιχεία για τις επιχειρήσεις, τα σχέδια διαχείρισης, τα μέτρα που λαμβάνουν και τη πιστοποίηση ή την άδεια που διαθέτουν. Δίνεται δυνατότητα σε πρόσωπα και φορείς να υποβάλλουν καταγγελία αν κρίνουν ότι υπάρχουν περιστατικά μη συμμόρφωσης. Αν παρουσιαστεί μη συμμόρφωση με τις πρόνοιες του κανονισμού, τότε επιβάλλεται πρόστιμο έως και αναστολή της λειτουργίας των μη συμμορφούμενων επιχειρήσεων.

Η εφαρμογή του κανονισμού αναμένεται να φέρει σημαντικά οφέλη στη μείωση της ρύπανσης από μικροπλαστικά. Η Πολιτεία χρειάζεται και εδώ να κινήσει άμεσα διαδικασίες για να συνεργαστεί με τις υπόχρεες επιχειρήσεις, να αναπτύξει κατευθυντήριες και να χτίσει ένα σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου που θα διασφαλίσει τη συμμόρφωση.

6.1.5 Εφαρμογή κανονισμού για τα μικροπλαστικά

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/2055 αφορά τα μικροπλαστικά και τον περιορισμό της ρύπανσης από αυτά. Βάσει των εκτιμήσεων της Επιτροπής, σε διάστημα 20 ετών, ο κανονισμός θα αποτρέψει την απελευθέρωση 500.000 τόνων μικροπλαστικών.

Ο κανονισμός προβλέπει μια σειρά από απαγορεύσεις για μικροπλαστικά σε προϊόντα. Ενδεικτικά, από τον Οκτώβριο του 2023 σταματούν να διατίθενται χύμα glitter, από τον Οκτώβριο του 2027 δεν πρέπει να περιέχονται μικροπλαστικά σε καλλυντικά που ξεπλένονται μετά τη χρήση (πχ. απολεπιστικά), από το 2028 για

μικροπλαστικά σε απορρυπαντικά και προϊόντα λίπανσης, από τον Οκτώβριο του 2029 το ίδιο ισχύει για μικροπλαστικά σε καλλυντικά που δεν ξεπλένονται (πχ. ενυδατικές κρέμες), από το 2031 για μικροπλαστικά σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα καθώς και για μικροπλαστικά υλικά που χρησιμοποιούνται σε συνθετικές επιφάνειες (πχ. τεχνητός χλοοτάπητας ποδοσφαίρου), και από το 2035 για μικροπλαστικά σε προϊόντα για τα χείλια, τα νύχια και για μακιγιάζ (πχ. make-up).

Η Πολιτεία χρειάζεται εγκαίρως να μελετήσει την αγορά, να αξιολογήσει τα στοιχεία που υποβάλλουν οι υπόχρεες επιχειρήσεις και να διενεργήσει ελέγχους τήρησης του κανονισμού. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στους **τεχνητούς τάπητες ποδοσφαίρου**, καθώς χιλιάδες αθλητές, κυρίως μικρής ηλικίας, υπόκεινται καθημερινά στην έκλυση μικροπλαστικών που καταλήγει στον οργανισμό τους.

6.1.6 Τι άλλο πρέπει να κάνει η Ελλάδα στο πλαίσιο της υποχρεώσεων της

Ορθή εφαρμογή της οδηγίας (ΕΕ) 2019/883 σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία, όπως έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 3122.3-15/71164/2021.

Βάσει της οδηγίας που έχει στόχο μεταξύ άλλων, τη μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης από απορρίψεις αποβλήτων πλοίων, πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα λιμάνια διαθέτουν επαρκείς εγκαταστάσεις παραλαβής για όλους τους τύπους αποβλήτων, όπου πρέπει να γίνεται χωριστή συλλογή και να καταβάλλεται προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης έναντι της τελικής διάθεσης. Οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να είναι επαρκείς και αποτελεσματικές. Τα πλοία υποχρεούνται να παραδίδουν όλα τα απόβλητα που έχουν παραχθεί κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους, ή που έχουν συγκεντρωθεί σε προηγούμενα ταξίδια, να ενημερώνουν εγκαίρως τις αρμόδιες αρχές και να πληρώνουν τέλη. Οι αρμόδιες αρχές έχουν τη δυνατότητα και οφείλουν να ελέγχουν ουσιαστικά και συστηματικά τις λιμενικές εγκαταστάσεις, αλλά και τα πλοία.

Δυστυχώς στην Ελλάδα η οδηγία δεν εφαρμόζεται ικανοποιητικά, καθώς ακόμα και σήμερα πολλά λιμάνια δεν διαθέτουν επαρκείς εγκαταστάσεις, ούτε γίνεται ουσιαστικός έλεγχος για τη διασφάλιση της τήρησης του νόμου από την πλευρά των υπόχρεων. Η Πολιτεία χρειάζεται να ενισχύσει τον εποπτικό της ρόλο και να διαβεβαιώσει ότι οι εγκαταστάσεις λειτουργούν σε όλα τα υπόχρεα λιμάνια με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να μελετήσει τις επιδόσεις και τον τρόπο λειτουργίας που κάθε διαχειριστής λιμενικών εγκαταστάσεων υλοποιεί, ώστε να υπάρξει βελτίωση του συστήματος.

Άλλες οδηγίες και νομοθετήματα.

Αξίζει τέλος να αναφερθεί πως ο **κανονισμός (ΕΕ) 2024/1781** για τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα βιώσιμα προϊόντα και η **οδηγία (ΕΕ) 2025/1892** για την τροποποίηση της οδηγίας

2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, σχετίζονται έμμεσα με τη διαχείριση των πλαστικών αποβλήτων και τη διαρροή πλαστικών και μικροπλαστικών στο φυσικό περιβάλλον και ως εκ τούτου χρήζουν κι αυτά τα νομοθετήματα προσεκτικής παρακολούθησης και ορθής εφαρμογής. Ειδικά ο κανονισμός προβλέπει ότι μεταξύ των παραμέτρων που πρέπει να εξετάζονται για τη βελτίωση ενός προϊόντος περιλαμβάνονται η απελευθέρωση μικροπλαστικών και νανοπλαστικών και οι ποσότητες παραγόμενων πλαστικών αποβλήτων και απορριμμάτων συσκευασίας.

6.2 Συνολικό πλαίσιο περιορισμού της πλαστικής ρύπανσης και βέλτιστης πρόληψης και διαχείρισης πλαστικών αποβλήτων

Πέρα από την εφαρμογή των πιο πάνω ευρωπαϊκών νομοθετημάτων, ο βέλτιστος σχεδιασμός για την αποτροπή της πλαστικής ρύπανσης και τη μεγιστοποίηση των ωφελειών μετάβασης στην κυκλική οικονομία απαιτεί ένα συνολικό πλαίσιο δράσης, με στοχοθεσία, επιμέρους μέτρα και λειτουργική διακυβέρνηση. Αυτό το πλαίσιο προτείνεται από το WWF Ελλάς αμέσως πιο κάτω, δίνοντας έμφαση στην πορεία που παρουσιάζεται στο **γράφημα 21**.

Γράφημα 21.²⁸

²⁸ Προσαρμογή από: Systemiq (2022). ReShaping Plastics: Pathways to a Circular, Climate Neutral Plastics System in Europe

6.2.1 Πλαίσιο και στοχοθεσία

Η Ελληνική Πολιτεία οφείλει να αναπτύξει ένα **φιλόδοξο πλαίσιο**, μέσα από τη δημιουργία ενός εθνικού σχεδίου για τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης με συγκεκριμένα παραδοτέα, χρονοδιάγραμμα, δείκτες παρακολούθησης, εκτελεστικό βραχίονα, περιγραφή ρόλων και καθηκόντων εμπλεκόμενων, αποσαφήνιση χρηματοδοτικών πηγών. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα πλαστικά προτεραιότητας, δηλαδή στα πλαστικά που κυρίως κατακλύζουν το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά και στα μικροπλαστικά.

Χρειάζεται επίσης να διεκδικήσει και να παίξει **ενεργότερο ρόλο** στις διεθνείς συζητήσεις, μη μένοντας σε ρόλο παρατηρητή (παγκόσμια συμφωνία, συμβάσεις της Βασιλείας και της Βαρκελώνης, ευρωπαϊκές διαπραγματεύσεις για την [πράξη κυκλικής οικονομίας](#)).

Χρειάζεται ακόμα να ορίσει **στόχους που δίνουν το στίγμα** και οδηγούν τις προσπάθειες όλων των συμβαλλόμενων. Πέρα από τους στόχους που έχουμε συναποδεχτεί στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών κανόνων, η Ελλάδα μπορεί και αξίζει να συμπεριλάβει στη νομοθεσία της και στο πολιτικό της οπλοστάσιο στόχους για τη μείωση της ρύπανσης και των πλαστικών αποβλήτων και στόχους για την επαναχρησιμοποίηση.

Στόχοι για την Ελλάδα

- Μείωση της πλαστικής ρύπανσης κατά 50% και μικροπλαστικής ρύπανσης κατά 30% έως το 2030.
- Μείωση κατανάλωσης πλαστικών κατά 25% έως το 2035, περιλαμβανομένης της πλαστικής συσκευασίας.
- Χωριστή διαλογή πλαστικών συσκευασίας και αγροπλαστικών κατά 80% έως το 2035.
- Στόχοι επιδόσεων συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης και στόχοι επαναχρησιμοποίησης όπου είναι δυνατό (πιο κάτω, στις σχετικές ενότητες, προτείνονται τέτοιοι στόχοι).

²⁸ WWF (2023). Breaking down high-risk plastic products – assessing pollution risk and elimination feasibility of plastic products

6.2.2 Μέτρα προτεραιότητας για πλαστικά προτεραιότητας

Όπως φαίνεται στο γράφημα 2, πλαστικά μιας χρήσης, μικροπλαστικά και αλιευτικά εργαλεία συντελούν κυρίως στο μεγάλο πρόβλημα της πλαστικής ρύπανσης και σε αυτά πρέπει να δοθεί έμφαση. Το WWF σε μια προσπάθεια να περιγράψει πλαστικά προτεραιότητας στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για μια παγκόσμια συμφωνία για την πλαστική ρύπανση, κατέθεσε στο δημόσιο διάλογο²⁹ μια λίστα πλαστικών υψηλού κινδύνου για τα οποία πρέπει πρώτα να ληφθούν μέτρα. Τα πλαστικά υψηλού κινδύνου ταξινομούνται σε δυο κατηγορίες.

Ομάδες προϊόντων κατηγορίας I είναι εκείνες που θα μπορούσαν να εξαλειφθούν ή να μειωθούν μέσα στην πρώτη δεκαετία, ενώ

Ομάδες προϊόντων κατηγορίας II είναι εκείνες για τις οποίες απαιτούνται έλεγχοι για ασφαλή κυκλοφορία και διαχείριση, ώστε να μειωθεί η ρύπανση από πλαστικά και οι βλάβες που προκαλούνται. Τα μέτρα ελέγχου της κατηγορίας II μπορεί να έχουν το πρόσθετο όφελος της μείωσης της συνολικής χρήσης πλαστικού και της μείωσης των επιπτώσεων από τις ομάδες κατηγορίας I κατά την περίοδο σταδιακής κατάργησής τους. Οι κατηγορίες I και II και παραδείγματα πλαστικών προτεραιότητας παρουσιάζονται στο **γράφημα 22**.

---

²⁸ WWF (2023). Breaking down high-risk plastic products – assessing pollution risk and elimination feasibility of plastic products

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΥΨΗΛΟΥ ΡΙΣΚΟΥ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
1. Συσκευασίες	1α. Συσκευασία με επαφή – μιας χρήσης τροφίμων και ποτών (απαραίτητα και αχρείαστα)	☒	☒	Φιάλες ποτών, δοχεία takeaway, σακουλάκια για πατατάκια, φακελάκια και σακουλάκια, δίκτυα και περιτυλίγματα για φρούτα και λαχανικά, πολύ ελαφριές πλαστικές σακούλες, κουτιά από διογκωμένη πολυστερίνη (EPS).
	1β. Συσκευασία με επαφή – πολλαπλών χρησεων τροφίμων και ποτών	Δεν αξιολογείται επί του παρόντος ως ομάδα πλαστικών προϊόντων υψηλού ρίσκου		Επαναχρησιμοποιούμενες φιάλες, επαναχρησιμοποιούμενα δοχεία και ποτήρια.
	1γ. Συσκευασία: με επαφή – καλλυντικά και προϊόντα προσωπικής φροντίδας (απαραίτητα/άλλα)	☒	☒	Σωληνάρια οδοντόκρεμας, μπουκάλια σπρέι, μπουκάλια σαμπουάν, δοχεία και κουτιά για κρέμες, προϊόντα ομορφιάς όπως κραγιόν και μάσκαρα.
	1δ. Συσκευασία με επαφή – φαρμακευτικά και ιατρικά		☒	Μπουκάλια φαρμάκων, συσκευασίες «blister» για χάπια, προστατευτικά καλύμματα και ένθετα για ιατρικές συσκευές, δοκιμαστικοί σωλήνες.
	1ε. Συσκευασία με επαφή: άλλες συσκευασίες με επαφή		☒	Συσκευασίες για ζωοτροφές, παιδικά παιχνίδια, επικίνδυνα προϊόντα.
	1στ. Συσκευασία χωρίς επαφή	☒	☒	Είδη οικιακής χρήσης, ηλεκτρονικά.
2. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά (Characteristic-specific products)	2α. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: μιας χρήσης, βραχύβια – ίνες/		☒	Ορισμένα απορροφητικά προϊόντα υγιεινής (π.χ. πάνες, σερβιέτες, ταμπόν)
	2β. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: μιας χρήσης, βραχύβια – ίνες/μη υφασμένα – άλλα (αχρείαστα)	☒		Υγρά μαντηλάκια, αποστίγαρα, φίλτρα σκούπας μιας χρήσης, πλαστικά φακελάκια τσαγιού.
	2γ. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: άλλα βραχύβια μιας χρήσης – απαραίτητα	☒	☒	Φακοί επαφής, πλαστικός ατομικός προστατευτικός εξοπλισμός (PPE)
	2δ. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: άλλα βραχύβια μιας χρήσης – άλλα (αχρείαστα)	☒		Πλαστικά μπαλόνια, μαχαιροπήρουνα/πίατα/ποτήρια, μπατονέτες, ηλεκτρονικά τοιγάρα μιας χρήσης.
	2ε. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: μεγαλύτερης διάρκειας – προκαλούν σημαντική δευτερογενή απελευθέρωση μικροπλαστικών	☒	☒	Ελαστικά, συνθετικά υφάσματα.
	2στ. Προϊόντα με ειδικά χαρακτηριστικά: μεγαλύτερης διάρκειας – άλλα προϊόντα μεγαλύτερης διάρκειας	Δεν αξιολογείται επί του παρόντος ως ομάδα πλαστικών προϊόντων υψηλού κινδύνου		Έπιπλα, ηλεκτρικές συσκευές, ανθεκτικά παιχνίδια
3. Πλαστικά προϊόντα σχετιζόμενα με συγκεκριμένους τομείς (Sector-specific plastic products)	3α. Τομεακά πλαστικά προϊόντα: θαλάσσια, υδάτινα και χερσαία – θαλάσσια/υδάτινα – αλιεία και υδατοκαλλιέργεια		☒	Δίκτυα, πετονιές, πλαστικά πλέγματα (FADs)
	3β. Τομεακά πλαστικά προϊόντα: θαλάσσια, υδάτινα και χερσαία – χερσαία – γεωργία/γεωργικά πλαστικά		☒	Μεμβράνες κάλυψης εδάφους, φύλλα ενσίρωσης και πλαστικό θερμοκηπίου.
	3γ. Τομεακά πλαστικά προϊόντα: άλλα	Δεν αξιολογείται επί του παρόντος ως ομάδα πλαστικών προϊόντων υψηλού κινδύνου		Ηλεκτρικός/ηλεκτρονικός εξοπλισμός, υλικά κατασκευών, εξαρτήματα αυτοκινήτων.
4. Πρωτογενή μικροπλαστικά (Primary microplastics)	4α. Πρωτογενή μικροπλαστικά: σε εφαρμογές ή ως σκοπίμως προστιθέμενα μικροπλαστικά	☒		Μικροσφαιρίδια σε προϊόντα προσωπικής φροντίδας όπως οδοντόκρεμες και scrubs, χρώματα για πλοία, μικροπλαστικά που χρησιμοποιούνται σε βιομηχανικές εφαρμογές όπως μελάνια εκτυπωτών, επίστρωση πλαστικού σε κόκκους λιπασμάτων.
	4β. Πρωτογενή μικροπλαστικά: πριν την παραγωγή		☒	Κόκκοι ή σκόνες

Βάσει αυτής της ταξινόμησης των πλαστικών υψηλού κινδύνου παρουσιάζονται πιο κάτω μέτρα που αφορούν την εξάλειψη, τη μείωση, και τη βελτίωση της κυκλικότητας, με έμφαση στην παροχή προτάσεων υπέρ της επαναχρησιμοποίησης.

6.2.3 Εξάλειψη αχρείαστων πλαστικών υψηλού κινδύνου

Η καλύτερη λύση είναι η αποφυγή. Αυτό μπορεί να προέλθει με απαγορεύσεις και δράσεις πρόληψης. Οι ειδικοί³⁰ τονίζουν ότι κάποια πλαστικά πρέπει να τεθούν εκτός αγοράς λόγω των ποικίλων προβλημάτων που προκαλούν.

Προβληματικά πλαστικά μιας χρήσης

Ο ν. 4736/2020 προβλέπει την απαγόρευση κυκλοφορίας στην αγορά μιας σειράς εξόχως προβληματικών πλαστικών μιας χρήσης, όπως καλαμάκια, μαχαιροπίρουνα, κλπ. Ο νόμος υπάρχει, αλλά δεν εφαρμόζεται. Τον Οκτώβριο του 2024 **το WWF Ελλάς έστειλε αναφορά** στη ΔΙΜΕΑ και τον ΕΟΑΝ, τα αρμόδια όργανα ελέγχου εφαρμογής του νόμου, καταγγέλλοντας 58 επιχειρήσεις παραγωγής και εμπορίας απαγορευμένων πλαστικών μιας χρήσης. Δυστυχώς παρά την καταγγελία οι έλεγχοι ήταν ανεπαρκής και οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις -στη συντριπτική τους πλειονότητα- εξακολουθούν να διαθέτουν στην αγορά τέτοια είδη. Για να εφαρμοστεί ο νόμος και να τεθούν εκτός αγοράς τα εν λόγω προβληματικά είδη, προτείνονται τα εξής:

- **Στελέχωση των ελεγκτικών μηχανισμών ΕΟΑΝ και ΔΙΜΕΑ, για να μπορέσουν να επιτελέσουν το έργο τους.** Ο ΕΟΑΝ διαθέτει ελάχιστο προσωπικό και δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στο φόρτο εργασίας. Οι έλεγχοι πρέπει κυρίως να γίνονται στην εμπορία και διακίνηση και όχι τόσο στην τελική χρήση.
- **Δημιουργία μηχανισμού καταγγελιών.** Ο Γ.Γ. Εμπορίου σε εκδήλωση του WWF Ελλάς τον Απρίλιο του 2025 προανήγγειλε τη **δημιουργία πλατφόρμας καταγγελιών** μεταξύ των οποίων και για απαγορευμένα πλαστικά. Η πλατφόρμα είναι ανάγκη να τεθεί άμεσα σε λειτουργία και να υπάρχει μηχανισμός λογοδοσίας και διαφάνειας επί των καταγγελιών. Τα στοιχεία των παραβατών, αφού βεβαιωθεί το πρόστιμο, πρέπει να δημοσιοποιούνται στην πλατφόρμα.
- **Αύξηση ποινών.** Σήμερα, βάσει του νόμου, στους παραγωγούς πλαστικών μιας χρήσης που δεν συμμορφώνονται με την απαγόρευση διάθεσης των προβληματικών πλαστικών μιας χρήσης (καλαμάκια, πιάτα, μαχαιροπήρουνα, κλπ), επιβάλλεται πρόστιμο ύψους 10% επί του συνολικού κύκλου εργασιών της τελευταίας χρήσης τής επιχείρησης με βάση τον κύκλο εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, το οποίο δεν μπορεί να είναι μικρότερο από 100.000 ευρώ. Αν υπάρχει υποτροπή εντός τριετίας, το ελάχιστο πρόστιμο γίνεται 200.000 ευρώ και εφόσον ο παραγωγός συνεχίζει να κατασκευάζει απαγορευμένα πλαστικά μιας χρήσης ανακαλείται οριστικά η άδεια λειτουργίας του. Σε κάθε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παραβαίνει την απαγόρευση διάθεσης των καταργημένων ειδών επιβάλλεται πρόστιμο ύψους 1.000 ευρώ εάν διαθέτει μέχρι και 200 τεμάχια. Σε περίπτωση που τα

³⁰ Philip J. Landrigan et al., The Minderoo-Monaco Commission on Plastics and Human Health, 89 ANNALS OF GLOBAL PUB. HEALTH 23 (2023) [hereinafter MMC Report], DOI: 10.5334/aogh.4056 (citing <https://doi.org/10.1016/j.envint.2023.108225>).

ανωτέρω πρόσωπα διαθέτουν άνω των 200 τεμαχίων το πρόστιμο προσαυξάνεται κατά 5 ευρώ το τεμάχιο. Προτείνεται ο **άμεσος τριπλασιασμός** των ποινών και κυρίως η τήρηση του νόμου, επιβάλλοντας τις ποινές χωρίς εκππτώσεις, όπως δυστυχώς παρατηρούμε να γίνεται σήμερα.

- **Υλοποίηση καμπάνιας ενημέρωσης**, ώστε να καταλάβουν τόσο τα καταστήματα εστίασης, όσο και οι πολίτες τους λόγους της απαγόρευσης.

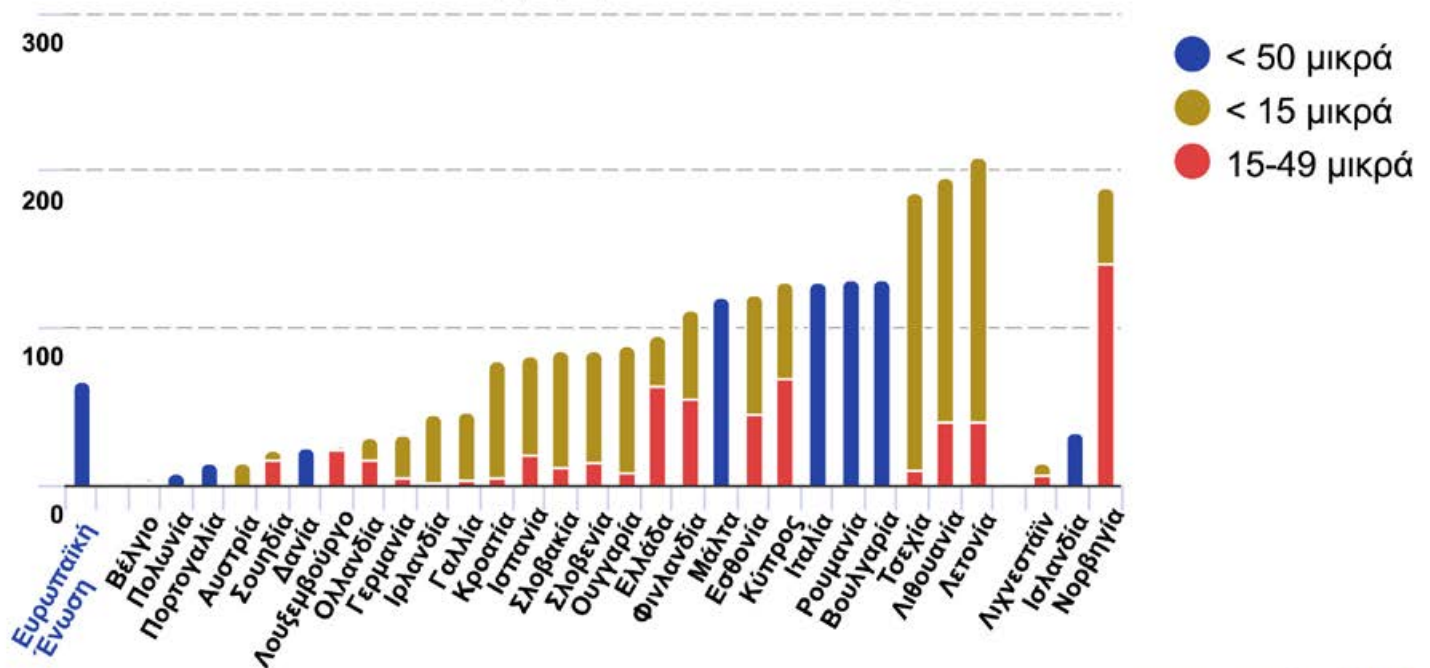
Πλαστική σακούλα

Βάσει της ευρωπαϊκής νομοθεσίας έως το τέλος του 2025 η Ελλάδα έπρεπε να πετύχει στόχο κατανάλωσης πλαστικής σακούλας κάτω από 40 τεμάχια κατά κεφαλήν. Βάσει των [δεδομένων](#) της Κομισιόν, το 2023 η κατανάλωση βρίσκονταν στις 95 σακούλες κατά κεφαλήν, πολύ πάνω από τον επιδιωκόμενο στόχο (**γράφημα 23**). Το 2021, η κυβέρνηση όρισε πως από το 2025 οι πλαστικές σακούλες πρέπει να περιέχουν υποχρεωτικά τουλάχιστον τριάντα τοις εκατό (30%) ανακυκλωμένο πλαστικό, όμως το μέτρο δεν έχει ελεγχθεί για την αποτελεσματικότητά του. Εδώ και χρόνια έχουν ατονήσει οι προσπάθειες περιορισμού της κατανάλωσης. Επιπρόσθετα, η εισαγωγή βιοδιασπώμενων σακουλών δυσχεραίνει τη διαδικασία ανακύκλωσης, καθώς πολλές τέτοιες σακούλες οδηγούνται στον κάδο των ανακυκλωσίμων. Ένα επίσης μεγάλο πρόβλημα είναι η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή, καθώς ένα μεγάλο μέρος σακουλών κυκλοφορεί παράνομα στην αγορά, χωρίς να καταβάλλονται εισφορές και χωρίς να διαθέτει ειδική σήμανση. Για να αμβλυθεί το πρόβλημα, προτείνονται τα εξής:

- Απαγόρευση διάθεσης από το λιανεμπόριο και την εστίαση, πλαστικών σακουλών μιας χρήσης. Επιτρέπεται μόνο η διάθεση βιοδιασπώμενης με πιστοποίηση home compost και με υποχρεωτικό τίμημα (τέλος) της τάξης των 20 λεπτών ανά τεμάχιο. Το ίδιο ισχύει και για τις λαϊκές αγορές και σταματούν οι όποιες εξαιρέσεις.
- Απαγόρευση διάθεσης πολύ λεπτών σακουλών μεταφοράς για τη μεταφορά χύμα προϊόντων.
- Επιβολή ποινών ίσων με 20% του ετήσιου κύκλου εργασιών και όχι κάτω από 50.000 ευρώ σε επιχειρήσεις που παράγουν και διακινούν απαγορευμένες πλαστικές σακούλες ή δεν καταβάλλουν εισφορές στο σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης.
- Σήμανση των σακουλών, σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης και τον ενδεικνυόμενο τρόπο τελικής διάθεσης.
- Ενημέρωση των πολιτών, για την ανάγκη μείωσης της χρήσης, αλλά και για τον τρόπο διάθεσης.

Γράφημα 23.

Κατανάλωση πλαστικών σακουλών μεταφοράς, ανάλογα με το πάχος της σακούλας, 2023 (Αριθμός σακουλών ανά κάτοικο)

Πηγή: Eurostat - env_waspcb **eurostat**

Περιορισμός πλαστικών μιας χρήσης σε εκδηλώσεις

Προτείνεται η απαγόρευση κατανάλωσης πλαστικών ειδών μιας χρήσης (ποτήρια, φαγητοδοχεία) σε εκδηλώσεις, φεστιβάλ, αθλητικές εκδηλώσεις και η **υποχρεωτική αξιοποίηση μοντέλων επαναχρησιμοποίησης** κλειστού βρόγχου, ώστε να περιοριστούν τα χιλιάδες πλαστικά ποτήρια που καταναλώνονται και συνήθως καταλήγουν σε χωματερές ή στο φυσικό περιβάλλον. Στη Γαλλία και στη Γερμανία, λειτουργούν τέτοια μοντέλα, ενώ αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα του αγώνα μαραθωνίου στο Παρίσι που προγραμματίζει την απαγόρευση διάθεσης πλαστικών ποτηριών και μπουκαλιών.³¹

Σταδιακή απαγόρευση πλαστικών μιας χρήσης σε μεταφορές ταχυφαγείων

Κάθε μέρα σε όλη την Ελλάδα λαμβάνουν χώρα χιλιάδες παραγγελίες φαγητού και ποτού μέσα από πλατφόρμες εξυπηρέτησης (πχ. efood, wolt, box, κλπ). Σήμερα όλες αυτές τις παραγγελίες αθροίζουν σε πολλά εκατομμύρια. Ένας βασικός τρόπος περιορισμού όλων αυτών των εκατομμύριων πλαστικών ποτηριών και φαγητοδοχείων που καταναλώνονται είναι να οριστεί ως **υποχρεωτική επιλογή** η εξυπηρέτηση μέσα από αυτές τις πλατφόρμες αποκλειστικά με επαναχρησιμοποιήσιμα σκεύη. Η επιλογή αυτή εκτός του ότι θα αποτρέψει τη χρήση εκατομμυρίων πλαστικών τεμα-

³¹ Σχετική πληροφορία [εδώ](#).

χίων και θα βοηθήσει την επίτευξη του στόχου μείωσης αυτών -όπως προβλέπεται στο ν. 4736/2020. Ταυτόχρονα θα δώσει το απαραίτητο κίνητρο για την ανάπτυξη συλλογική συστημάτων επαναχρησιμοποίησης με δημιουργία χιλιάδων σταθμών επιστροφής των επαναχρησιμοποιήσιμων σκευών. Προτείνεται η θέσπιση του εν λόγω μέτρου το 2026 και η εφαρμογή του από το 2029 ή το 2030, δίνοντας χρόνο στις πλατφόρμες και στις επιχειρήσεις εστίασης να ανταποκριθούν.

Πρόσθετη απαγόρευση προβληματικών ειδών.

Με την [απόφαση](#) ΑΑΔΕ Α.1061 (ΦΕΚ 2479/Β/20.5.2022), ορίστηκε τέλος ανακύκλωσης για τα προϊόντα, η συσκευασία των οποίων περιέχει PVC, κατά την πώλησή τους σε κάθε νόμιμο σημείο πώλησης. Το τέλος ορίστηκε στα 8 λεπτά και αφορά επί της ουσίας συσκευασίες που έχουν ετικέτα από PVC. Λαμβάνοντας το πόσο επικίνδυνο είναι το PVC και τις συζητήσεις που γίνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την κατάργησή του, καθώς ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων έχει επισημάνει με [έκθεσή](#) του την επικινδυνότητα αυτού του πλαστικού, προτείνεται να οριστεί κατάργηση των **ετικετών PVC** σε προϊόντα συσκευασίας που χρησιμοποιούν κατά κόρον οι καταναλωτές και οδηγούνται στα συστήματα ανακύκλωσης συσκευασιών. Παράλληλα, προτείνεται η πλήρης απαγόρευση των **υγρών μαντηλιών που περιέχουν πλαστικό** και εντάσσονται στις πρόνοιες της οδηγίας (ΕΕ) 2019/904 καθώς η εμπειρία δείχνει ότι είναι πολύ δύσκολη η περισυλλογή τους και επιπρόσθετα αποτελούν ένα απόβλητο που εντοπίζεται σε μεγάλες ποσότητες στο φυσικό περιβάλλον και στις παραλίες της χώρας.

6.2.4 Μείωση χρήσης και επαναχρησιμοποίηση

Κάποια πλαστικά μιας χρήσης παρότι διαρρέουν εύκολα στο φυσικό περιβάλλον είναι δύσκολο να απαγορευτούν άμεσα, καθώς δεν υπάρχουν άμεσα εφαρμόσιμες βιώσιμες εναλλακτικές. Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται να τεθούν **σταδιακοί περιορισμοί** στη χρήση και παράλληλα να αναπτυχθούν **συστήματα επαναχρησιμοποίησης** ώστε σταδιακά να καταστεί εφικτή η χωρίς προβλήματα αντικατάσταση. Η επαναχρησιμοποίηση χρειάζεται να καταστεί κοινός τόπος καθώς προσφέρει σημαντικά οφέλη. Για παράδειγμα, μια έρευνα που εξέτασε τις επιπτώσεις από τη μετάβαση σε συστήματα επαναχρησιμοποίησης για μπουκάλια ποτών και αναψυκτικών, ειδών ατομικής υγιεινής και συσκευασιών φρέσκων τροφίμων, κατέληξε στο συμπέρασμα πως η μετάβαση από τα μια χρήσης στα επιστρεφόμενα πολλών χρήσεων επιτυγχάνει σημαντική μείωση στον όγκο πλαστικών (από 54% έως 76%) και δραματική μείωση στην παραγωγή αποβλήτων – σχεδόν 90%.³² Άλλη έρευνα δείχνει πως η μετάβαση στην επαναχρησιμοποίηση έναντι των πλαστικών μιας χρήσης μπορεί να πετύχει μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 35-69%, μείωσης χρήσης νερού κατά 45-70% και μείωση χρήσης φυσικών πόρων κατά 45-76%.³³

Συστήματα επαναχρησιμοποίησης

Η Γαλλία ήδη από το 2022 έθεσε τους εξής στόχους:

- Στόχος μείωσης της κατανάλωσης πλαστικής συσκευασίας μιας χρήσης κατά 20% έως το 2025, εκ των οποίων η μισή μείωση θα προέλθει μέσα από την επαναχρησιμοποίηση.
- Στόχο μείωσης κατά 100% των «αχρείαστων» πλαστικών συσκευασιών μιας χρήσης.
- Στόχο 100% ανακύκλωσης των πλαστικών συσκευασιών μιας χρήσης που μπαίνουν στην αγορά από το 2025.

Δυο είναι τα βασικά συστήματα επαναχρησιμοποίησης τα οποία οφείλουμε να εξετάσουμε και να μελετήσουμε τον τρόπο εισαγωγής στην ελληνική πραγματικότητα:

- **Επιστροφή (και επαναχρησιμοποίηση)** – όπου ο χρήσης επιστρέφει το προϊόν στον προμηθευτή που αναλαμβάνει τη διαδικασία να το επιστρέψει στην αγορά.
- **Επαναχρησιμοποίηση (και διατήρηση)** – όπου ο χρήστης διατηρεί το προϊόν μεταξύ των χρήσεων, προβαίνοντας σε καθαρισμό και επαναχρησιμοποίηση. Αυτό το μοντέλο ονομάζεται συνήθως επαναπλήρωση (refill).

Και τα δυο μοντέλα μπορούν να αφορούν είτε τη διεπαφή μεταξύ επιχειρήσεων και πελατών (B2C) ή μεταξύ επιχειρήσεων (B2B).

³² United Nations Environment Programme, 'UNEP/PP/INC.1/7 - Plastics Science', 2022 (ανάκτηση από [εδώ](#))

³³ Ellen MacArthur Foundation (2023). Unlocking a reuse revolution: scaling returnable packaging

Η επαναχρησιμοποίηση έχει νόημα να εκκινήσει πρώτα ως απάντηση στις πλέον ενδεδειγμένες πλαστικές συσκευασίες και προϊόντα. Σε έρευνα³⁴ του WWF φαίνεται πως **τα πλέον κατάλληλα προϊόντα** είναι:

- Πλαστικά μπουκάλια για προγεμισμένα ποτά. Προτεραιότητα μπορεί να δοθεί μπουκάλια που αφορούν μη-γαλακτοκομικά και μη-αλκοολούχα είδη.
- Πλαστικά δοχεία για φαγητό και takeaway. Αφορά όλα τα δοχεία για τρόφιμα που πωλούνται για κατανάλωση εκτός καταστήματος.
- Πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης για επιτόπια κατανάλωση. Αφορά δοχεία που γεμίζονται στο σημείο πώλησης και καταναλώνονται εντός του χώρου, πχ. σε καταστήματα εστίασης, εκδηλώσεις, κλπ.
- Πλαστικές συσκευασίες για κατ' οίκον παράδοση. Αφορά δοχεία, σακούλες, συσκευασίες που παραδίδονται στην οικία του τελικού καταναλωτή, περιλαμβανομένων των online delivery και του ηλεκτρονικού εμπορίου.
- Πλαστικές συσκευασίες B2B σε κλειστό βρόγχο λειτουργίας. Αφορά πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή πλαστική συσκευασία για μετακίνηση αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων (πχ. παλέτες, κουτιά, περιτυλίγματα, κλπ).

Η επαναχρησιμοποίηση είναι απαραίτητη και για να πετύχει χρειάζεται συστημική προσέγγιση. Απαιτεί πλαίσιο και κανόνες, όπως επίσης κίνητρα και αντικίνητρα.

Πλαίσιο και κανόνες

Πρώθηση της επαναχρησιμοποίησης, για παράδειγμα μέσω θέσπισης φιλόδοξων, τεκμηριωμένων στόχων επαναχρησιμοποίησης.

Αναβάθμιση του πλαισίου διευρυμένης ευθύνης παραγωγού με έμφαση στη στήριξη και ανάπτυξη μοντέλων επαναχρησιμοποίησης (πχ. διαβάθμιση εισφορών, στόχοι, επιβολή τελών, κλπ).

Καθορισμός νομικών ορισμών και προτύπων σχεδιασμού.

Δημιουργία και εφαρμογή προτύπων ποιότητας, ασφάλειας και υγιεινής, για τα συστήματα επιστροφής, όπως επίσης και δημιουργία κατευθυντηρίων για την ανάπτυξη κοινών υποδομών επανάχρησης ώστε να υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε όλες τις επιχειρήσεις (περιλαμβανομένων των πολύ μικρών επιχειρήσεων) και όλους τους καταναλωτές.

Θέσπιση αποτελεσματικών συστημάτων επιστροφής για την επαναχρησιμοποίηση (πχ. συστήματα επιστροφής εγγύησης) και ανάπτυξη ευρύτερων χρηματοδοτικών μέτρων (πχ. φόροι, επιδοτήσεις, επιχορηγήσεις) ώστε να εξασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα και να δοθούν κίνητρα στην αγορά να συνεργαστεί και να επενδύσει στην επαναχρησιμοποίηση.

Δημιουργία μηχανισμού καταγραφής, παρακολούθησης, δημοσιοποίησης των επιδόσεων.

Υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης.

Συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους στην αλυσίδα αξίας (επιχειρήσεις παραγωγής συσκευασίας, επιχειρήσεις μεταποίησης, λιανεμπόριο, εστίαση, δημοτικές αρχές, κοινωνία πολιτών).

³⁴ WWF (2024), Unpacking Reuse in the Plastic Pollution Treaty

Ο νέος κανονισμός (ΕΕ) 2025/40 περιέχει στόχους επαναχρησιμοποίησης,³⁵ όμως η κυβέρνηση της Ελλάδας δεν χρειάζεται να μείνει μόνο σε αυτούς, αλλά να προχωρήσει πολύ περισσότερο. Υπό αυτό το πλαίσιο μπορεί να θέσει **τους εξής πρόσθετους στόχους επαναχρησιμοποίησης.**

- Στόχος για τα δοχεία φαγητού takeaway 20% έως το 2030 και 80% έως το 2040.
- Στόχος για τρόφιμα και μη εδώδιμα είδη που πωλούνται στο λιανεμπόριο 10% το 2030 και 50% έως το 2040.
- Στόχος για ποτήρια, μπουκάλια και δοχεία τροφίμων για κατανάλωση εντός καταστημάτων εστίασης, εκδηλώσεων, κλπ κατά 30% το 2030 και κατά 80% το 2040.
- Στόχος για συσκευασίες μεταφοράς προϊόντων από το ηλεκτρονικό εμπόριο και το online delivery ποτών και γευμάτων 20% το 2030 και 90% ως το 2040.
- Στόχος για μπουκάλια αναψυκτικών και ανθρακούχου νερού κατά 20% έως το 2030 και 70% ως το 2040.

Τον Νοέμβριο του 2021, η Αυστρία ήταν η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που εφάρμοσε δεσμευτικούς στόχους επαναχρησιμοποίησης, θεσπίζοντας ποσοστό επαναχρησιμοποίησης για ποτά 25% έως το 2025 και 30% έως το 2030. Σήμερα, η Αυστρία έχει ποσοστό επαναχρησιμοποίησης 19% για φιάλες ποτών.

Η Πορτογαλία απαιτεί έως το 2030 το 30% όλων των συσκευασιών που διατίθενται στην αγορά, ανεξαρτήτως υλικού, να είναι επαναχρησιμοποιήσιμο.

Στη Γερμανία, ο νόμος VerpackG έχει θεσπίσει στόχο 70% για επαναγεμιζόμενες φιάλες ποτών (VerpackG, n.d.). Επιπλέον, η Γερμανία απαιτεί από εστιατόρια και καφετέριες που πωλούν τρόφιμα ή ποτά σε πακέτο να προσφέρουν τα προϊόντα τους σε επαναχρησιμοποιούμενη συσκευασία από την 1η Ιανουαρίου 2023, και η επαναχρησιμοποιούμενη εναλλακτική δεν πρέπει να είναι ακριβότερη από το προϊόν σε συσκευασία μίας χρήσης.

[Πηγή](#)

³⁵ Συσκευασίες μεταφορές προϊόντων (πχ. παλέτες, κουτιά, δίσκοι, κάδοι, κλπ) 40% το 2030 και 70% το 2040, και μεταξύ επιχειρήσεων 100% το 2040 / Ομαδοποιημένες συσκευασίες σε μορφή κουτιών (bulk packaging) 10% το 2030 και 25% το 2040 / Αλκοολούχα και μη αλκοολούχα ποτά σε συσκευασίες 10% το 2030 και 40% το 2040 / Σε καταστήματα λιανεμπορίου με χώρο πωλήσεων άνω των 400 m² γίνεται προσπάθεια να διατίθεται το 10% του χώρου πωλήσεων σε σταθμούς επαναπλήρωσης για τρόφιμα και μη εδώδιμα προϊόντα από το 2030 / Σε επιχειρήσεις HORECA επίτευξη στόχου το 10% των προϊόντων προς πώληση να δίνεται σε επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία.

Ταυτόχρονα, προτείνονται πιο κάτω μια σειρά από πρόσθετα μέτρα ώστε να περιοριστεί η κατανάλωση αχρείαστων πλαστικών μιας χρήσης και να τονωθεί η επαναχρησιμοποίηση.

Περιορισμός πλαστικών μπουκαλιών και ποτηριών

Πέρα από την εφαρμογή του συστήματος DRS που δεν πρέπει να καθυστερήσει άλλο, προτείνεται επίσης να δοθεί η δυνατότητα να μπορούν να εξυπηρετούνται από το υφιστάμενο σύστημα DRS και τα ποτήρια πολλαπλών χρήσεων που χρησιμοποιούνται από καταστήματα εστίασης. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει πιο εύκολη η εισαγωγή λύσεων επαναχρησιμοποίησης. Προτείνεται επίσης να αναπτυχθεί δίκτυο δημόσιων βρυσών, όπως αναφέρθηκε στο [κεφάλαιο 6.1.1](#).

Θέσπιση κριτηρίων μείωσης πλαστικών μιας χρήσης και επαναχρησιμοποίησης στις δημόσιες προμήθειες

Ο δημόσιος τομέας αποτελεί τον μεγαλύτερο αγοραστή ειδών στην Ελλάδα. Ο ορισμός κριτηρίων μείωσης των πλαστικών μιας χρήσης που καταναλώνονται σε δημόσιους οργανισμούς εκτός του ότι θα φέρει άμεσα μετρήσιμα αποτελέσματα, θα συνδράμει στην ανάπτυξη λύσεων που μπορούν να βρουν ευρεία εφαρμογή. Υπό αυτό το πρίσμα προτείνεται να τεθούν **κριτήρια για επαναχρησιμοποίηση και απαγόρευση πλαστικών μιας χρήσης** για:

- Την προμήθεια καθαριστικών προϊόντων αποκλειστικά με επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία (επαναπλήρωση).
- Τα σχολικά γεύματα, που σήμερα προσφέρονται αποκλειστικά σε πλαστικό μιας χρήσης που είναι δύσκολο να ανακυκλωθεί.
- Τις υπηρεσίες catering που χρησιμοποιούν δημόσιοι οργανισμοί.
- Τα ποτήρια μιας χρήσης που προμηθεύονται οι οργανισμοί.

Προτείνεται επίσης να γίνει υποχρεωτική η λειτουργία ψυκτών σε δημόσιους οργανισμούς, ενώ σε περίπτωση που οι δημόσιοι οργανισμοί βρίσκονται σε περιοχές με έλλειψη πρόσβασης σε πόσιμο νερό προτείνεται να καταστεί υποχρεωτική η προμήθεια νερού αποκλειστικά σε επιστρεφόμενες, επαναπληρούμενες φιάλες.

Πρόσφατη έρευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο εξέτασε την περιβαλλοντική επίδοση δυο διαφορετικών συστημάτων επαναχρησιμοποίησης στο λιανεμπόριο τροφίμων σε σχέση με την πλαστική συσκευασία μιας χρήσης. Τα συστήματα αφορούν την επαναπλήρωση εντός καταστήματος και την επιστρεφόμενη επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία. Εξετάστηκε η εφαρμογή σε προϊόντα όπως δημητριακά, ρύζι, ζυμαρικά, απορρυπαντικά πλυντηρίου και η περιβαλλοντική επίδοση των συστημάτων επαναχρησιμοποίησης ήταν καλύτερη σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες αντικτύπου. Ο ισοσκελισμός των επιπτώσεων επιτυγχάνεται μόλις μετά από 10-25 χρήσεις, ενώ σε κάποια είδη αρκούν μόνο 2-3 χρήσεις. Ειδικά για τα απορρυπαντικά σε επιστρεφόμενη επαναχρησιμοποιήσιμη συσκευασία επιτυγχάνεται μείωση του κλιματικού αντικτύπου κατά 89%.

Κέντρα επαναχρησιμοποίησης

Ο ν. 4819/2021 προέβλεπε τη δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ). Με ελάχιστες εξαιρέσεις, πχ. ΔΙΑΔΥΜΑ στη Δυτική Μακεδονία, τα ΚΔΕΥ δεν έχουν καταστεί κοινός τόπος. Απαιτείται η ενθάρρυνση και η δημιουργία μηχανισμού συμμόρφωσης για την επέκταση των ΚΔΕΥ, που θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν ένα εμπορικό κέντρο επαναχρησιμοποίησης, όπου οι πολίτες θα μπορούν να παραδίδουν αντικείμενα που δεν χρειάζονται και να αγοράζουν αντικείμενα που θεωρούν χρήσιμα. Το παράδειγμα της Σουηδίας δείχνει που πρέπει να οδηγηθούμε.

Σε έρευνα του περιβαλλοντικού οργανισμού Oceana εκτιμήθηκε η αύξηση της επαναχρησιμοποιήσιμων συσκευασιών μόλις κατά 10% έως το 2030 σε παγκόσμιο επίπεδο, θα επιφέρει μείωση σχεδόν 1 τρισεκατομμυρίου πλαστικών ποτηριών και μπουκαλιών μιας χρήσης και θα καταφέρει να αποτρέψει 153 δισεκατομμύρια από αυτά τα προϊόντα μιας χρήσης να καταλήξουν στις θάλασσες.

6.2.5 Βελτίωση κυκλικότητας

Ανασχεδιασμός διευρυμένης ευθύνης παραγωγού

Ο ορισμός στόχων ανακυκλωσιμότητας είναι ο βασικός παράγοντας για τη βελτίωση της κυκλικότητας. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2025/40 ορίζει τέτοιους στόχους³⁶ για τις συσκευασίες που θα διακινούνται στην ευρωπαϊκή αγορά από το 2030 και έπειτα. Όμως απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση της κυκλικότητας είναι να βρίσκονται σε εφαρμογή **αποτελεσματικά συστήματα διευρυμένης ευθύνης παραγωγού**. Η διευρυμένη ευθύνη μπορεί να δώσει το έναυσμα για την ανακυκλωσιμότητα, αλλά και συνάμα για τη μείωση της κατανάλωσης, τη στροφή σε βιώσιμες εναλλακτικές και την αύξηση της επαναχρησιμοποίησης. Σήμερα δυστυχώς τα θεσμοθετημένα ρεύματα εναλλακτικής διαχείρισης δεν λειτουργούν αποτελεσματικά.

Όπως αναφέρεται στην [έκθεση](#) του WWF Ελλάς για τη βιώσιμη διαχείριση των αστικών αποβλήτων, «η διευρυμένη ευθύνη για τα απόβλητα συσκευασιών ταλανίζεται από κακές πρακτικές. Το περιεχόμενο των μπλε κάδων σε μεγάλο βαθμό (που μπορεί να ξεπερνά το 40%) είναι υπόλειμμα, δηλαδή μη-ανακυκλώσιμο υλικό, ενώ το έτερο σύστημα της ανακύκλωσης συσκευασίας σε ειδικά σημεία διαλογής φαίνεται να λειτουργεί με πολλά προβλήματα, όπως έχει αποτυπωθεί σε [σχετική εισήγηση](#) της υπηρεσίας του ΕΟΑΝ από το 2020. Οι εκπρόσωποι των περιβαλλοντικών οργανώσεων που μετείχαν στο διοικητικό συμβούλιο του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ) αναγκάστηκαν να παραιτηθούν από τη θέση τους τον Φεβρουάριο του 2021, [καταγγέλλοντας](#) τις άστοχες πολιτικές αποφάσεις στην ανακύκλωση συσκευασιών. Και αυτό δεν είναι το μόνο πρόβλημα της διαχείρισης αποβλήτων συσκευασίας. Ένα μεγάλο μέρος των συσκευασιών διατίθενται παράνομα στην ελληνική αγορά καθώς δεν έχουν καταβληθεί εισφορές για αυτές στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης. Το ποσοστό εισφοροδιαφυγής μπορεί να ξεπερνά το 40-45%, μια απογοητευτική επίδοση με πολλές παρενέργειες.³⁷

Επιπρόσθετα, οι εισφορές που καλούνται να καταβάλλουν οι υπόχρεοι παραγωγοί (οι οποίες ρυθμίζονται ουσιαστικά από την Πολιτεία) είναι πολύ χαμηλές σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ενδεικτικά αναφέρεται πως οι εισφορές που πρέπει να καταβάλλονται για πλαστικές συσκευασίας στο συλλογικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης «Ανακύκλωση» της ΕΕΑΑ, ανέρχονται σε 81,1 ευρώ/τόνο και επιπλέον 0,0004 ευρώ ανά τεμάχιο πλαστικής συσκευασίας. Είναι μια από τις πιο χαμηλές τιμές στην Ευρώπη. Ενδεικτικά, στη [Γαλλία το 2021](#), οι εισφορές για την πλαστική συσκευασία εκκινούν από 330 ευρώ/τόνο για τη φιάλη PET και φτάνουν στα 410 ευρώ/τόνο για εύκαμπτη συσκευασία PE και στα 553 ευρώ/τόνο για συσκευασία που περιέχει PVC. Όσο διατηρούνται τεχνηέντως χαμηλά οι τιμές των εισφορών, δεν θα προκύπτουν χρηματοροές ικανές να χρηματοδοτήσουν τις απαιτούμενες υποδομές διαλογής, ανάκτησης και ανακύκλωσης.

³⁶ Από το 2030, όλες οι συσκευασίες θα πρέπει να είναι ανακυκλώσιμες. Από το 2030 δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν στην αγορά συσκευασίες με ανακυκλωσιμότητα μικρότερη του 70%, ενώ από το 2038 θα κυκλοφορούν μόνο όσες πετυχαίνουν ανακυκλωσιμότητα άνω του 80%

³⁷ ΕΕΑΑ (2022). Έκθεση του Συστήματος Συλλογής Εναλλακτικής Διαχείρισης – Ανακύκλωση.

Οι έλεγχοι του ΕΟΑΝ σε παραγωγούς και συστήματα είναι σχεδόν ανύπαρκτοι, ενώ υπάρχουν περιπτώσεις που παρότι καταλογίστηκαν πρόστιμα σε επιχειρήσεις, αυτά παρέμειναν στο συρτάρι της δημόσιας διοίκησης και δεν εισπράχθηκαν.³⁸

Ο νόμος 4819/2021 επί της ουσίας επιβραβεύει την αδράνεια των συστημάτων διευρυμένης ευθύνης παραγωγού μιας και ορίζει ένα εξαιρετικά χρονοβόρο και γραφειοκρατικό σύστημα ελέγχου των επιδόσεων των συστημάτων, ενώ παράλληλα απαλλάσσει τους υπόχρεους παραγωγούς από οποιαδήποτε νομική ευθύνη.

Τα νέα συστήματα διευρυμένης ευθύνης (κλωστοϋφαντουργικά, παιχνίδια, στρώματα, κλπ) θα έπρεπε να ξεκινήσουν τη λειτουργία τους από την αρχή του 2024, όμως ακόμα δεν έχουν προχωρήσει οι απαραίτητες ενέργειες για τον τρόπο λειτουργίας και την αποδοτικότητα των νέων συστημάτων. Βάσει της εμπειρίας από την ΕΕ, ένα σύστημα διευρυμένης ευθύνης χρειάζεται έναν εύλογο χρόνο προετοιμασίας διάρκειας 1-1,5 έτους ώστε να θέσει προδιαγραφές, να ορίσει διαδικασίες, να συνεργαστεί με τους υπόχρεους παραγωγούς, να σχεδιάσει το σύστημα και τις υποδομές. Στην Ελλάδα δυστυχώς είναι εμφανής η έλλειψη προετοιμασίας και άρα τίθεται εν αμφιβόλω η έναρξη λειτουργίας και πολύ περισσότερο η αποδοτικότητα των νέων συστημάτων. Η ίδια κωλυσιεργία παρατηρείται και στο Σύστημα Επιστροφής Εγγύησης για ορισμένους τύπους συσκευασίας, όπως φιάλες πλαστικού, γυαλιού και αλουμινίου (DRS: Deposit-Return System). Το σύστημα έπρεπε να λειτουργεί, βάσει του νόμου 4736/2020, από τις αρχές του 2023, όμως με τροπολογίες σε νομοσχέδια δίνεται διαρκώς παράταση στην έναρξη λειτουργίας, ενδεχομένως λόγω της ανάπτυξης ισχυρών επιχειρηματικών πιέσεων για την απόκτηση της μερίδας του λέοντος στις χρηματορροές που θα προκύψουν».

Στην ίδια έκθεση του WWF Ελλάς παρουσιάζονται τα μέτρα που οφείλει να πάρει η Πολιτεία ώστε να καταστήσει αποτελεσματικά τα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης. Ειδικά για την περίπτωση των πλαστικών προϊόντων, τα μέτρα προτεραιότητας είναι τα εξής:

- **Άμεση σύσταση όσων συστημάτων προβλέπει η ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία.**
Σήμερα προβλέπεται ότι πρέπει να βρίσκονται σε ισχύ συστήματα διευρυμένης ευθύνης για κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, γεωργικά πλαστικά, όπως θερμοκηπιακά πλαστικά και σωλήνες άρδευσης, φαρμακευτικά προϊόντα που προορίζονται για οικιακή κατανάλωση, στρώματα ύπνου, είδη επίπλωσης, παιχνίδια και τον αθλητικό εξοπλισμό, ελαφριά προσωπικά ηλεκτρικά οχήματα, με πρόβλεψη για την έναρξη λειτουργίας αυτών των συστημάτων από το τέλος του 2023. Σύμφωνα με το ν. 4736/2020 στη διευρυμένη ευθύνη παραγωγού θα πρέπει να ενταχθούν υγρά μαντηλάκια, μπαλόνια, προϊόντα καπνού με φίλτρο, με έναρξη

³⁸ Υπάρχει παράδειγμα που τέθηκε υπόψη του WWF Ελλάς για σημαντικό πρόστιμο που επιβλήθηκε σε επιχείρηση εμφιάλωσης, όπου ουδέποτε κινήθηκαν οι διαδικασίες για την είσπραξή του.

λειτουργίας τις αρχές του 2023. Ο ίδιος νόμος προβλέπει επίσης την ανάπτυξη συστήματος διευρυμένης ευθύνης για αλιευτικά εργαλεία, με εκκίνηση λειτουργίας από το τέλος του 2023. Όλα αυτά τα είδη προϊόντα εμπεριέχουν πλαστικές πρώτες ύλες και η εφαρμογή της διευρυμένης ευθύνης αναμένεται να βοηθήσει στην καλύτερη διαλογή αυτών. Τα νέα συστήματα θα πρέπει να αποφύγουν τα λάθη και ατασθαλίες που ταλανίζουν τη διευρυμένη ευθύνη παραγωγού. Θα πρέπει επίσης να υπάρξει σοβαρή προετοιμασία για αυτά, χωρίς άλλη χρονοτριβή, με έγκαιρη διαβούλευση και εκπόνηση τεχνικοοικονομικής μελέτης επί του τρόπου λειτουργίας, όπου θα παρουσιαστούν όλες οι παραδοχές λειτουργίας και θα δοθεί η δυνατότητα σχολιασμού από συμβαλλόμενους. Τα νέα συστήματα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή, στο σύνολό τους, το αργότερο εντός του 2026.

- **Διαβάθμιση εισφορών.**

Παράλληλα με τη σύσταση αυτών των συστημάτων θα πρέπει να προχωρήσει τάχιστα η διαβάθμιση των εισφορών στα συλλογικά συστήματα. ανάλογα με την ανακυκλωσιμότητα και την επαναχρησιμοποίηση. Αυτό αποτελεί μια δεδομένη πρακτική σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες,³⁹ που όμως δεν εφαρμόζεται ακόμα στην Ελλάδα, παρότι η διαφοροποίηση των εισφορών αποτελεί πρόβλεψη του ν. 4819/2021, ενώ και ο κανονισμός (ΕΕ) 2025/40 προβλέπει τη διαβάθμιση. Στον ν. 4819/2021 παρέχονταν πρόβλεψη για διαφοροποίηση εισφορών στις πλαστικές συσκευασίες που, παρότι ήταν καθόλα περιοριστική και αναποτελεσματική, ουδέποτε εφαρμόστηκε. Είναι απαραίτητο να τεθεί άμεσα σε εφαρμογή η διαφοροποίηση των εισφορών βάσει ανακυκλωσιμότητας και στόχων ανακύκλωσης, ακολουθώντας την προσέγγιση που αναπτύσσεται σε σχετική μελέτη⁴⁰ που εκπονήθηκε το 2020 για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι εισφορές πρέπει να λειτουργούν ως προειδοποιητικό σινιάλο προς τις υπόχρεες επιχειρήσεις για να στραφούν σε βιώσιμες λύσεις.⁴¹

- **Οριζόντια αύξηση εισφορών.**

Παράλληλα, οι εισφορές πρέπει να αυξηθούν οριζόντια καθώς σήμερα κυμαίνονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα,⁴² πράγμα που οδηγεί, σε συνδυασμό με την εκτεταμένη εισφοροαποφυγή, σε εξαιρετικά μικρές χρηματορροές που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν την ανακύκλωση στην Ελλάδα. Πολλά συστήματα

³⁹ Για παράδειγμα στην Ολλανδία εφαρμόζεται από το 2019 ένα σύστημα διαβάθμισης εισφορών για τις πλαστικές συσκευασίες. Περιλαμβάνει μπόνους χαμηλότερων εισφορών (340 ευρώ ανά τόνο αντί για 600 ευρώ ανά τόνο το 2020) για να επιβραβεύει τις εταιρείες που χρησιμοποιούν άκαμπτες πλαστικές συσκευασίες με καλή ανακυκλωσιμότητα και θετική αξία μετά τη διαλογή.

⁴⁰ Eunomia (2020). Study to Support Preparation of the Commission's Guidance for Extended Producer Responsibility Schemes. Final report. 27 April 2020.

⁴¹ Sachdeva, Anurodh; Ariel Araujo and Martin Hirschnitz-Garbers (2021). Extended Producer Responsibility and Ecomodulation of Fees. Opportunity: Ecomodulation of Fees as a Way Forward for Waste Prevention. Berlin: Ecologic Institute.

⁴² Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, για παράδειγμα, οι εισφορές που πρέπει να καταβάλλονται για πλαστικές συσκευασίες στο συλλογικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης «Ανακύκλωση» της ΕΕΑΑ, ανέρχονται σε 81,1€/τόνο και επιπλέον 0,0004€ ανά τεμάχιο πλαστικής συσκευασίας. Είναι μια από τις πιο χαμηλές τιμές στην Ευρώπη. Ενδεικτικά, στη [Γαλλία το 2021](#), οι εισφορές για την πλαστική συσκευασία εκκινούν από 330€/τόνο για τη φιάλη PET και φτάνουν στα 410€/τόνο για εύκαμπτη συσκευασία PE και στα 553€/τόνο για συσκευασία που περιέχει PVC.

εναλλακτικής διαχείρισης ζητούν αύξηση των εισφορών, όμως η διατήρησή τους σε χαμηλά επίπεδα φαίνεται πως αποτελεί πολιτική επιλογή που συμπαρασύρει προς τα κάτω την ανακύκλωση. Οι εισφορές πρέπει να αυξηθούν ουσιαστικά ώστε να καλύψουν το πλήρες κόστος της διαχείρισης.

- **Καταπολέμηση εισφοροαποφυγής.**

Λαμβάνοντας υπόψη την τεράστια εισφοροαποφυγή (για πάνω από το 40% των παραγόμενων αποβλήτων συσκευασίας δεν καταβάλλονται εισφορές σε σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης), αποτελεί άμεση προτεραιότητα ο επαναπροσδιορισμός των ποσοτήτων αποβλήτων που εντάσσονται στη διευρυμένη ευθύνη παραγωγού, μέσα από διασταύρωση δεδομένων και διασύνδεση του μητρώου αποβλήτων με τα πληροφοριακά συστήματα της ΑΑΔΕ, όπως επίσης η διενέργεια ελέγχων και η επιβολή αυστηρών προστίμων προς αποτροπή της εισφοροαποφυγής. Απαιτείται ακόμα η θέσπιση μηχανισμού για την παρακολούθηση της πορείας των αποβλήτων ώστε να γνωρίζουμε ποια από αυτά οδηγούνται πραγματικά σε ανακύκλωση/επαναξιοποίηση και ποια καταλήγουν στα κατώτερα στάδια. Συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση της εισφοροαποφυγής περιγράφονται στο [κεφάλαιο 6.2.12](#).

- **Στόχοι πρόληψης και επαναχρησιμοποίησης.**

Η διευρυμένη ευθύνη θα πρέπει επίσης να ενσωματώσει την πρόληψη και την επαναχρησιμοποίηση. Υπό αυτό το πρίσμα χρειάζεται να εφαρμοστούν στόχοι επαναχρησιμοποίησης για τα συλλογικά συστήματα, όπως αυτοί που αναφέρθηκαν στο [κεφάλαιο 6.2.4](#). Να σημειωθεί ότι στο προσχέδιο του ν. 4819/2021 υπήρχε πρόβλεψη στόχου για ελάχιστο ποσοστό επαναχρησιμοποιήσιμων συσκευασιών ποτών κατά 30% ως το 2030, όμως στην τελική εκδοχή του νόμου ο στόχος αυτός απαλείφθηκε.

- **Επισήμανση.**

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2025/40 προβλέπει κανόνες για την επισήμανση συσκευασιών. Η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να προετοιμαστεί τάχιστα ώστε να ενσωματώσει τους κανόνες στην ελληνική αγορά.

- **Έλεγχος.**

Ο έλεγχος θα πρέπει να είναι διαρκής. Όσον αφορά τα υφιστάμενα συστήματα είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητο να γίνει εξαντλητικός έλεγχος όλων των συστημάτων που λειτουργούν στη χώρα και να ανακληθεί η άδεια όσων συστημάτων είναι προδήλως ανεπαρκή και διαχειρίζονται με αδιαφανή τρόπο τις εισφορές που εισπράττουν. Ειδικά για τα απόβλητα συσκευασίας έχει φανεί πως ο ανταγωνισμός λειτουργεί εις βάρος της ανακύκλωσης και των πολιτών. Μάλιστα, παρατηρούνται παρεμβάσεις που καταστρατηγούν τους κανόνες υγιούς ανταγωνισμού. Αν δεν μπορούν να μπουν κανόνες διαφάνειας και υγιούς ανταγωνισμού είναι προτιμώ-

τερο να υπάρξει ένα ενιαίο σύστημα διευρυμένης ευθύνης για τα απόβλητα συσκευασίας, που θα καλύψει το σύνολο της χώρας και θα δεσμευθεί -με αυστηρές ρήτρες- να κάνει πράξη τις αρχές που προβλέπει η διευρυμένη ευθύνη με έμφαση στην πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση και την πραγματική ανακύκλωση των συσκευασιών. Ο έλεγχος πρέπει να αφορά και τα νέα συστήματα και να επεκταθεί και στους υπόχρεους παραγωγούς. Πέρα από επιχειρήσεις που δεν συμβάλλονται με συστήματα, παρατηρείται το φαινόμενο να δηλώνονται από κάποιους συμβεβλημένους παραγωγούς πολύ λιγότερες ποσότητες προϊόντων από ό,τι στην πραγματικότητα διακινούν στην αγορά.

- **Διαφάνεια στα δεδομένα.**

Θετικά θα συμβάλει η διαφανής παρουσίαση των επιδόσεων των συστημάτων διευρυμένης ευθύνης, όπως επίσης ο προγραμματισμός των ενεργειών τους, αλλά και ο απολογισμός των πεπραγμένων τους. Όλα αυτά τα δεδομένα θα πρέπει να είναι δημόσια διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του ΕΟΑΝ, με τρόπο κατανοητό προς τις αρμόδιες αρχές και τους πολίτες. Κάποιες τέτοιες ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στο ν. 4819/2021, όπου προβλέπεται η ανάρτηση αμελλητί στην ιστοσελίδα του ΕΟΑΝ των ετήσιων αναφορών και οικονομικών στοιχείων των συλλογικών συστημάτων, καθώς και η αξιολόγηση από πλευράς του ΕΟΑΝ. Δυστυχώς αυτές οι ρυθμίσεις εξακολουθούν να μην εφαρμόζονται.

- **Η ευθύνη των παραγωγών.**

Κρίνεται σκόπιμη η επαναφορά της ρύθμισης που υπήρχε στο προσχέδιο του ν. 4819/2021 για μη-απαλλαγή των υπόχρεων παραγωγών από την ευθύνη εναλλακτικής διαχείρισης στην περίπτωση που η απόκλιση των στόχων του συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης με το οποίο συμβάλλονται είναι μεγαλύτερη του 50%. Οι υπόχρεοι παραγωγοί δεν είναι άμοιροι ευθυνών για τη σημερινή άσχημη κατάσταση της διευρυμένης ευθύνης, επομένως όταν συμβάλλονται με συστήματα που δεν λειτουργούν σωστά θα πρέπει να αναλαμβάνουν το μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί.

- **Διερεύνηση δυνατοτήτων για πρόσθετα ρεύματα.**

Η Πολιτεία θα πρέπει να ξεκινήσει διάλογο με τους εμπλεκόμενους και να δοκιμάσει σε πιλοτική φάση, την ανάπτυξη νέου συστήματος για προβληματικά εύκαμπτα πλαστικά συσκευασίας,⁴³ που σήμερα συνήθως οδηγούνται για ταφή ή καύση. Η δοκιμή θα πρέπει να αφορά τη χωριστή διαλογή αυτών των υλικών σε επιλεγμένους χώρους λιανεμπορίου.

⁴³ Έρευνα των ανακυκλωτών πλαστικών της Ευρώπης έδειξε ότι η ανακύκλωση εύκαμπτων πλαστικών από τα νοικοκυριά ήταν μόλις 14% το 2020 - Πηγή: ΕΕΑ (2022). Flexible plastics in Europe's circular economy. ETC CE 2022/4

- Κατανομή πόρων υπέρ επαναχρησιμοποίησης.

Προτείνεται να οριστεί ότι το 5% των εισφορών που καταβάλλουν οι υπόχρεοι παραγωγοί θα οδηγείται σε δράσεις και μέτρα υπέρ της επαναχρησιμοποίησης. Τα μέτρα μπορεί να αφορούν έρευνα και ανάπτυξη, αναθέσεις μελετών σκοπιμότητας, δράσεις κατάρτισης, πιλοτικές δοκιμές μοντέλων επαναχρησιμοποίησης, παροχή εξοπλισμού, κλπ.

Γράφημα 24.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΡΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΟΥΝ ΟΙ ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ:

Αποφυγή πλήρους κάλυψης με ετικέτες (sleeves) ή η ετικέτα (sleeve) να μην καλύπτει πάνω από το 60% του περιέκτη

Σταδιακή κατάργηση ετικετών PVC

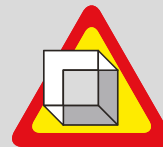
Διατήρηση όσο το δυνατόν μικρότερων ετικετών σήμανσης

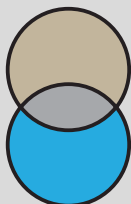
Προτεραιότητα στα μονοϋλικά έναντι των πολυστρωματικών υλικών

Αποφυγή αδιαφανούς PET

Προτεραιότητα σε απλό σχεδιασμό συσκευασίας

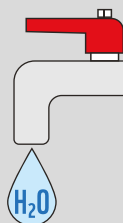
Διασφάλιση ότι τα επιμέρους υλικά διαχωρίζονται εύκολα στη διαδικασία ανακύκλωσης

Χρήση διαφανούς ή ανοιχτόχρωμης συσκευασίας

Αποφυγή χρήσης προσθέτων και πληρωτικών που υποβαθμίζουν την ποιότητα του ανακυκλωμένου πλαστικού, πχ. λόγω διαφορετικών σημείων τήξης

Χρήση υδατοδιαλυτών μελανιών και συγκολλητικών

Η βελτίωση της κυκλικότητας και η λειτουργικότητα της διευρυμένης ευθύνης απαιτούν γνώση και κατάρτιση. Απαιτούν επίσης την ανάπτυξη προτύπων για την ανακυκλωσιμότητα και την επαναχρησιμοποίηση και ουσιαστική ενημέρωση των επιχειρήσεων για το πώς θα μεταβούν σε κυκλικότερα προϊόντα. Η κατάρτιση και τα πρότυπα μπορεί πχ. να αφορούν τη στροφή σε μονοπλαστικά υλικά, ανασχεδιασμό ή απόσυρση μελανιών και χημικών προσθέτων, την απομάκρυνση προβληματικών πλαστικών, την αντικατάσταση με άλλα υλικά, κλπ (**γράφημα 24**).⁴⁴ Οι επιχειρήσεις πέρα από γνώση θα χρειαστούν κεφάλαιο για τη μετάβαση. Μπορούν σίγουρα να αξιοποιήσουν τη διαβάθμιση εισφορών, αλλά πέραν αυτών θα μπορούσαν να τύχουν ενισχύσεων (πχ. φοροαπαλλαγή για ένα χρονικό διάστημα ή μειωμένο ΦΠΑ για προμήθειες) κατά τη διάρκεια μετάβασης σε κυκλικότερα προϊόντα και υπηρεσίες.

6.2.6 Μέτρα για άλλα πλαστικά ενδιαφέροντος

Αλιευτικά εργαλεία

Εκτιμάται ότι ο χαμένος αλιευτικός εξοπλισμός που καταλήγει στη θάλασσα (δίχτυα φαντάσματα ή ghost gears) αποτελεί τουλάχιστον το 10% των θαλάσσιων απορριμμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι κάθε χρόνο 500 χιλιάδες έως 1 εκατομμύριο τόνοι αλιευτικού εξοπλισμού μένουν στον ωκεανό. Για παράδειγμα, στο Βόρειο Ειρηνικό, δίχτυα, πετονιές και σχοινιά από την αλιεία και τη ναυτιλία αποτελούν το 46% των 45.000–129.000 τόνων πλαστικού που επιπλέουν. **Ο χαμένος αλιευτικός εξοπλισμός είναι η πιο θανατηφόρα μορφή πλαστικών θαλάσσιων απορριμμάτων για τη θαλάσσια ζωή.**⁴⁵ Επηρεάζει το 66% των θαλάσσιων θηλαστικών, το 50% των θαλασσοπουλιών και όλα τα είδη θαλάσσιων χελωνών. Είναι επιτακτικής σημασίας η δημιουργία ενός συστήματος που θα συλλέγει τα αλιευτικά εργαλεία, θα προβαίνει σε δράσεις απορρύπανσης και θα βελτιώνει την κυκλικότητα και βιωσιμότητα των αλιευτικών εργαλείων. Το σύστημα διευρυμένης ευθύνης που προβλέπει η οδηγία (ΕΕ) 2019/904 χρειάζεται να εφαρμοστεί χωρίς άλλη καθυστέρηση.

⁴⁴ Cyclos (2023). Achieving more circularity in the future global plastics agreement: Common criteria to improve packaging design. Published by PREVENT Waste Alliance

⁴⁵ WWF (2020). Stop ghost gear – the most deadly form of marine plastic debris

Συστατικά του συστήματος διευρυμένης ευθύνης

- Όλοι οι τύποι αλιευτικού εξοπλισμού πρέπει να περιλαμβάνονται στο σύστημα, ανεξαρτήτως υλικού.
- Το σύστημα πρέπει να είναι αυτοχρηματοδοτούμενο και οι εισφορές να επαρκούν για την κάλυψη του κόστους όλων των δραστηριοτήτων διαχείρισης αποβλήτων (από τη συλλογή έως τη διάθεση και την ανακύκλωση). Τα έσοδα από τις εισφορές πρέπει να καλύψουν το πλήρες κόστος δημιουργίας υποδομών συλλογής αλιευτικών εργαλείων σε λιμενικές εγκαταστάσεις. Χρειάζεται επίσης να καλύψουν το κόστος για τη δημιουργία υποδομών ανακύκλωσης των αλιευτικών εργαλείων, εντός της χώρας.
- Πρέπει να περιλαμβάνεται διαβάθμιση των εισφορών ανάλογα με την ανακυκλωσιμότητα και το ανακυκλωμένο περιεχόμενο.
- Πρέπει να προωθείται η εκπαίδευση των χρηστών αλιευτικών εργαλείων, για την καλύτερη χρήση και διάθεση των αλιευτικών εργαλείων, αλλά και ευρύτερα η ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Πρέπει να εξασφαλιστεί ειδική χρηματοδότηση για απόβλητα που δεν καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής του συστήματος, όπως ο χαμένος εξοπλισμός που βρίσκεται στη θάλασσα), ώστε να μπορεί να γίνει η ανάκτησή τους με δράσεις καθαρισμού.
- Πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένοι, μετρήσιμοι, επιτεύξιμοι και χρονικά δεσμευτικοί στόχοι συλλογής, οι οποίοι θα αυξάνονται σταδιακά.
- Η παρακολούθηση και η συμμόρφωση αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για την επιτυχή εφαρμογή του συστήματος διευρυμένης ευθύνης παραγωγού (EPR) για τα αλιευτικά εργαλεία. Απαιτούνται ισχυρά πρότυπα για παρακολούθηση και συμμόρφωση, στρατηγικά σχέδια εφαρμογής, επαρκές δυναμικό και σοβαρές κυρώσεις σε περίπτωση παραβάσεων. Απαιτείται επίσης ένα πλήρως λειτουργικό μητρώο όλων των εγγεγραμμένων και αδειοδοτημένων σχημάτων και υπόχρεων παραγωγών για την προαγωγή της διαφάνειας και της λογοδοσίας.
- Τα πρώτα χρόνια πρέπει να θεωρηθούν χρόνια κατανόησης: ο καθορισμός του βέλτιστου ύψους των εισφορών μπορεί να απαιτήσει αρκετά χρόνια συνεχούς αξιολόγησης, έρευνας και ανάπτυξης.

Η διευρυμένη ευθύνη για τα αλιευτικά εργαλεία είναι ένα μόνο μέρος ενός ευρύτερου συστήματος διαχείρισης αλιευτικών αποβλήτων.⁴⁶ Η Πολιτεία πρέπει να μεριμνήσει για να αναπτύξει το **ευρύτερο σύστημα** που θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Σχήμα συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών και της αλιευτικής κοινότητας για ανταλλαγή γνώσης και εμπειριών.
- Καθορισμό οικονομικών κινήτρων.
- Ανάπτυξη δράσεων έρευνας και ανάπτυξης για εναλλακτικά υλικά, βελτίωση της ανθεκτικότητας, ενίσχυση της κυκλικότητας, ιδίως όσον αφορά τις υδατοκαλλιέργειες.
- Συντονισμό και συνεργασία σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, με εναρμόνιση προτύπων και μεθοδολογιών.
- Δράσεις αναφοράς χαμένου αλιευτικού εξοπλισμού στην ερασιτεχνική αλιεία και λήψη μέτρων για τον περιορισμό των επιπτώσεων.
- Διαμόρφωση και υλοποίηση πλαισίου για την απορρύπανση εγκαταλελειμμένων δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιεργειών.
- Εντοπισμό μέτρων για τη μείωση της διασποράς μικροπλαστικών από διάφορα συστήματα τροφοδοσίας, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών σωλήνων στην υδατοκαλλιέργεια.

Γεωργικά πλαστικά και πλαστικά φυτοπροστατευτικών

Τα πλαστικά που εντοπίζονται στη γεωργία, όπως και οι πλαστικές συσκευασίες εντομοκτόνων αποτελούν ένα χρόνιο πρόβλημα. Η κακή διαχείριση αυτών των πλαστικών αποβλήτων συντελεί όχι μόνο στην επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από την πλαστική ρύπανση αλλά και σε πολλές ακόμα επιπτώσεις, όπως η διόγκωση της αέριας ρύπανσης από την ανεξέλεγκτη καύση αυτών των ειδών, καθώς και η επιβάρυνση της δημόσιας υγείας από την κακή διαχείριση ή/και από τα τοξικά εκπλύματα.

Η ελληνική κυβέρνηση πρόσφατα εξέδωσε υπουργικές απόφαση για τη σύσταση συστήματος διευρυμένης ευθύνης παραγωγού. Με την ΚΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΑ/138814/1934 (ΦΕΚ 7070/Β/23.12.2024) συστήνεται πρόγραμμα διευρυμένης ευθύνης για τα γεωργικά πλαστικά και με την ΚΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΑ/121122/1762 (ΦΕΚ 5953/Β/07.11.2025) συστήνεται σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης των κενών συσκευασιών φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Οι δυο ΚΥΑ ορίζουν ποσοτικούς στόχους ανακύκλωσης,

- **Γεωργικά πλαστικά:** Από το 2030 το ελάχιστο ποσοστό συλλογής των αποβλήτων αγροτικών φύλλων και των αποβλήτων σωλήνων άρδευσης ορίζεται σε 70% του μέσου όρου των ποσοτήτων που διατέθηκαν στην αγορά της χώρας την προηγούμενη τριετία.

⁴³ Systemiq, Handelens Miljøfond, and Mepex (2023). Achieving Circularity for Durable Plastics: a low-emissions circular plastic economy in Norway'

- **Φυτοπροστατευτικά:** Έως 31.12.2028 ανακυκλώνεται τουλάχιστον το 40% των πλαστικών συσκευασιών φυτοπροστατευτικών προϊόντων και ως τις 31.12.2030 το 55%.

Από τη θέσπιση ως την αποτελεσματική λειτουργία μπορεί να περάσουν πολλά χρόνια, όμως δεν υπάρχει αυτός ο χρόνος. Η Πολιτεία και ο ΕΟΑΝ πρέπει να κινήσουν διαδικασίες ώστε το αργότερο ως το τέλος του 2026 να λειτουργούν και τα δυο συστήματα. Πρέπει επίσης να συμπεριλάβουν στις υποχρεώσεις των συστημάτων, διαβάθμιση εισφορών, μηχανισμό παρακολούθησης και ελέγχου, δράσεις ενημέρωσης του γεωργικού πληθυσμού, δράσεις απορρύπανσης ρυπασμένων χώρων από τέτοια είδη, δημιουργία και εγκατάσταση επαρκούς δικτύου συλλογής, δημιουργία μηχανισμού για την εξασφάλιση της ανακύκλωσης των ειδών, δράσεις έρευνας και ανάπτυξης, έρευνες για τον τρόπο διάθεσης και τη δημιουργία μέτρων αποτροπής (πχ. τοποθέτηση καμερών σε σημεία που συνήθως εναποτίθενται ανεξέλεγκτα τέτοια απόβλητα), διερεύνηση δυνατοτήτων αντικατάστασης με βιοπλαστικά και δράσεις έρευνας και ανάπτυξης για ανθεκτικά και πιο εύκολα ανακυκλώσιμα υλικά. Θα είχε επίσης ενδιαφέρον να διερευνηθεί η δυνατότητα επιβολής ενός εγγυοδοτικού αντιτίμου στα πλαστικά της γεωργίας και των φυτοπροστατευτικών, ώστε ο γεωργός να λαμβάνει πίσω το αντίτιμο αν επιστρέφει το υλικό σε σημεία συλλογής.

Στη Σουηδία λειτουργεί από το 2002 ένα σύστημα συλλογής πλαστικών αποβλήτων από τη γεωργία. Λειτουργεί με τέλος της τάξης των 74 ευρώ ανά τόνο και έχει στόχο τη συλλογή του 70% των πωληθέντων πλαστικών. Οι χρήστες επιστρέφουν τα πλαστικά σε περίπου 340 σημεία σε όλη τη χώρα. Σε άλλα μέρη της ΕΕ όπως πχ. στην Ισπανία, οι γεωργοί εκπαιδεύονται στην ορθή χρήση και συλλογή του πλαστικού.

Μέτρα για πλαστικά σε άλλους τομείς

Κατασκευές

Εκτιμάται ότι τα πλαστικά απόβλητα από τον **τομέα των κατασκευών** και κατεδαφίσεων αποτελούν το 6% του συνόλου των πλαστικών αποβλήτων στην ΕΕ.⁴⁷ Πάνω από το 50% αυτών των αποβλήτων είναι PVC, πράγμα που σημαίνει ότι είναι σημαντικό αυτές οι ποσότητες να διαχειρίζονται σωστά και να μην καταλήγουν είτε στο φυσικό περιβάλλον, είτε σε προβληματικές μεθόδους διαχείρισης.

Η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

- Απαίτηση από τα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης να εφαρμόσουν με σαφήνεια και αποτελεσματικότητα το [πρωτόκολλο της ΕΕ για τη διαχείριση των αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων](#).

⁴⁷ Circular Plastics Alliance (2020). State of play for collected and sorted plastic waste from construction, Construction Working Group June 2020

- Να οριστεί απαίτηση για τα ΣΣΕΔ να προβαίνουν σε χωριστή διαλογή των πλαστικών αποβλήτων και να περιλαμβάνουν στην ετήσια έκθεση απολογισμού τις ποσότητες που ανακτούν, ενώ παράλληλα θα πρέπει να περιλαμβάνουν στην ετήσια έκθεση προγραμματισμού τις δράσεις που θα κάνουν για να βελτιώσουν την ανάκτηση και βέλτιστη διαχείριση του εν λόγω ρεύματος αποβλήτων.
- Διαβάθμιση εισφορών για τα πλαστικά απόβλητα σε απόβλητα εκσκαφών και κατεδαφίσεων.
- Ορισμός στόχου ανάκτησης των πλαστικών αποβλήτων, αφού προηγουμένως εκτιμηθούν οι ποσότητες και ο υφιστάμενος τρόπος διαχείρισης.
- Θετικά θα βοηθούσε η έκδοση οδηγιών και προτύπων για τη συλλογή πλαστικών αποβλήτων και την τελική διάθεση, όπως για παράδειγμα με πρότυπα για την επιλεκτική συλλογή για κατεδάφιση ή ανακαίνιση.
- Διερεύνηση δυνατοτήτων για ορισμό στόχου για ανακυκλωμένο πλαστικό για συγκεκριμένες εφαρμογές στον κλάδο των κατασκευών (πχ. σωλήνες), και πιλοτική δοκιμή με επιχειρήσεις παραγωγής τέτοιων υλικών.
- Εκπόνηση σχεδίου για δυνατότητες χημικής ανακύκλωσης τέτοιων ειδών πλαστικών αποβλήτων (δηλαδή των πλαστικών αποβλήτων που σήμερα είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν).

Στην ΕΕ υλοποιούνται διάφορα προγράμματα καλών πρακτικών για τη συλλογή και ανακύκλωση πλαστικών από τον τομέα των κατασκευών. Στην Πορτογαλία, κατά την ανακαίνιση του αεροδρομίου του Πόρτο εφαρμόστηκαν τεχνικές χωριστής διαλογής των πλαστικών αποβλήτων και επιτεύχθηκε η συλλογή και ανακύκλωση 14,7 τόνων πλαστικών αποβλήτων.

Υφάσματα

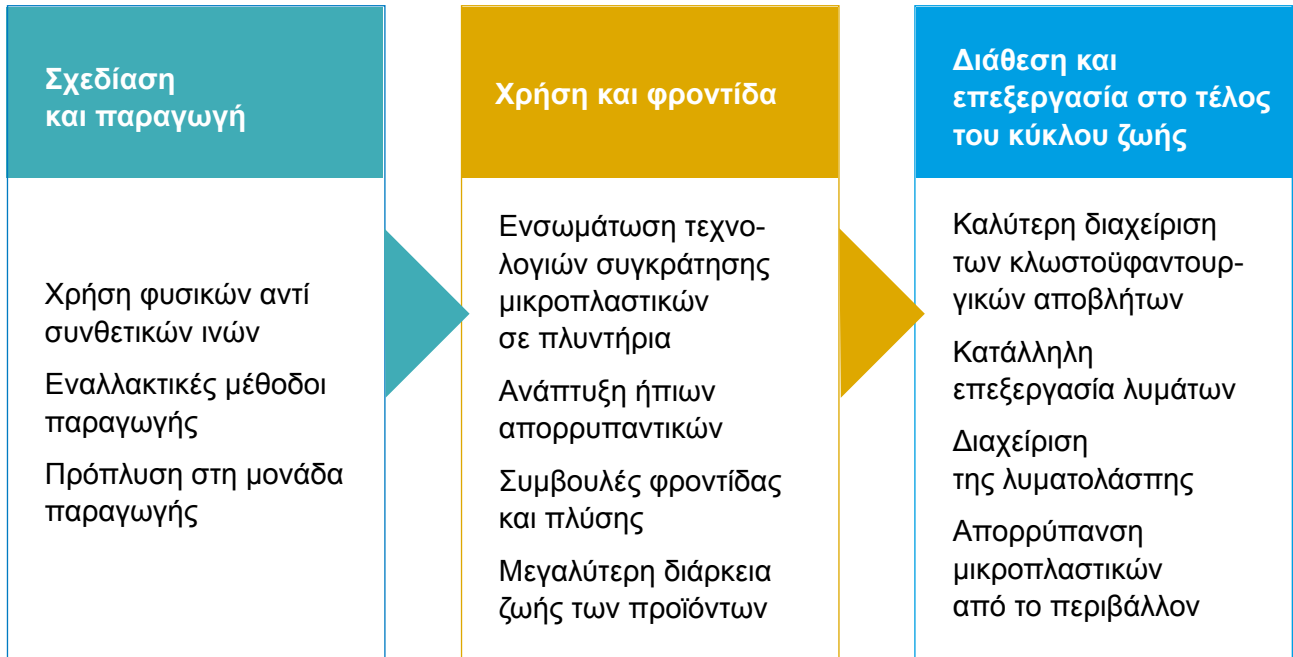
Εκτιμάται ότι περίπου το 60% των **κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων** είναι κατασκευασμένα από πλαστικά. Μικρές ίνες χάνονται κατά τη διάρκεια της παραγωγής, της χρήσης, του πλυσίματος, του στεγνώματος και της διαχείρισης των αποβλήτων των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Από 1.649 έως 61.078 τόνοι είναι οι ποσότητες μικροπλαστικών που διαρρέουν στο περιβάλλον εξαιτίας των υφασμάτων.⁴⁸ Περίπου 8% των μικροπλαστικών που διαρρέουν στις θάλασσες της Ευρώπης προέρχονται από υφάσματα.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, αναγνωρίζει πιο κάτω ποιες είναι οι ενδεδειγμένες λύσεις για τον περιορισμό της μικροπλαστικής ρύπανσης από υφάσματα (**γράφημα 25**).⁴⁹

⁴⁸ EEA (2024). The role of plastics in Europe's circular economy. Briefing no. 05/2024

⁴⁹ Cyclos (2023). Achieving more circularity in the future global plastics agreement: Common criteria to improve packaging design. Published by PREVENT Waste Alliance

Γράφημα 25.

Η οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 απαιτεί την υποχρεωτική συλλογή κλωστοϋφαντουργικών αποβλήτων, επιβάλλει στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν συστήματα διευρυμένης ευθύνης παραγωγού, απαγορεύει την καταστροφή απούλητων προϊόντων και προβλέπει την ανάπτυξη κριτηρίων οικολογικού σχεδιασμού. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1781 για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού περιλαμβάνει τα κλωστοϋφαντουργικά είδη στις προτεραιότητές του και προβλέπει ότι ως το 2030 θα έχουν οριστεί κριτήρια βιωσιμότητας και κυκλικότητας.

Η Ελλάδα χρειάζεται να παρακολουθεί τα δυο ευρωπαϊκά νομοθετήματα και να συστήσει άμεσα το σύστημα διευρυμένης ευθύνης, το οποίο -παρότι το είχε ήδη προβλέψει στην ελληνική νομοθεσία με το ν. 4819/2021- δυστυχώς ουδέποτε υλοποιήθηκε. Το σύστημα θα πρέπει να λειτουργεί ως το 2027 και προτείνεται να περιέχει διαβάθμιση εισφορών ανάλογα με το είδος των υφασμάτων που χρησιμοποιούνται, τη δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης και ανάλογα με το ανακυκλωμένο περιεχόμενο που περιέχουν. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει η Πολιτεία ότι το σύστημα θα έχει πανελλαδική κάλυψη, ότι θα προωθήσει την επαναχρησιμοποίηση και ότι θα ενημερώσει ολοκληρωμένα τους πολίτες της χώρας. Το σύστημα πρέπει να δημιουργήσει σημεία επαναχρησιμοποίησης, συνεργαζόμενο ενδεχομένως με τρίτους φορείς. Θα πρέπει επίσης να διαθέτει δημόσια δεδομένα για τις επιδόσεις του και να βεβαιώσει ότι ένα μέρος των εισφορών θα διατίθεται για την ενίσχυση της δευτερογενούς αγοράς ανακύκλωσης και για τη σύσταση συστημάτων επαναχρησιμοποίησης. Τέλος, αναφορικά με την εξαγωγή κλωστοϋφαντουργικών αποβλήτων, τα οποία δυστυχώς οδηγούνται σε ανεξέλεγκτη απόρριψη σε φτωχές τρίτες χώρες, προτείνεται πριν την εξαγωγή τέτοιων αποβλήτων να α) έχει εξασφαλιστεί πως έχει γίνει πρώτα διαλογή για επαναχρησιμοποίηση, β) να έχει εξασφαλιστεί η έγκριση της χώρας που θα δεχτεί τα απόβλητα (μέσα από τον μηχανισμό «prior informed consent – PIC»).

Βιοπλαστικά

Τα **βιοπλαστικά** είναι σχετικά νέα υλικά, για τα οποία δεν είναι ακόμα σαφείς οι δυνατότητες να αποτελέσουν μια βιώσιμη μακροχρόνια λύση. Ένα μεγάλο ζήτημα γύρω από τα βιοπλαστικά αφορά την βιοαποδόμηση σε πραγματικές συνθήκες. Στην ανακοίνωση της ΕΕ για το «πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για τις πλαστικές ύλες βιολογικής προέλευσης και τις βιοαποδομήσιμες και λιπασματοποιησίμες πλαστικές ύλες»,⁵⁰ αναφέρονται πολλές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η Κομισιόν αναφέρει στον κανονισμό (ΕΕ) 2025/40 για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασίας ότι ως το 2028 θα επανεξετάσει την κατάσταση της εξέλιξης της τεχνολογίας και τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των βιοπλαστικών συσκευασιών και θα υποβάλλει νομοθετική πρόταση για τη βιωσιμότητά τους. Μέχρι τότε όμως η Πολιτεία χρειάζεται να μην μείνει αμέτοχη. Στα μέτρα που μπορεί να αναλάβει περιλαμβάνονται:

- Να αναπτυχθούν διαδικασίες και πρότυπα και έμφαση να δοθεί σε διαδικασία πιστοποίησης για βιοπλαστικές συσκευασίες που μπορούν να κομποστοποιηθούν σε οικιακό επίπεδο (home compost) ή/και σε πραγματικές συνθήκες στο φυσικό περιβάλλον.
- Να προχωρήσει το γρηγορότερο δυνατό η χωριστή συλλογή των οργανικών αποβλήτων, όχι μόνο γιατί είναι μια απαραίτητη πράξη περιορισμού και ορθής διαχείρισης αυτού του ρεύματος, αλλά και διότι μόνο εκεί θα πρέπει να κατευθύνονται τα βιοπλαστικά με δυνατότητα κομποστοποίησης.
- Να δοθεί έμφαση αρχικά στην περαιτέρω εξάπλωση home compost βιοπλαστικών σακουλών, όπως προτείνεται στο [κεφάλαιο 6.2.3](#) για εξυπηρέτηση στο λιανεμπόριο. Υπό το ίδιο πρίσμα, να εξασφαλιστεί ότι όπου εφαρμόζεται χωριστή συλλογή οργανικών σε καφέ κάδο ή πόρτα-πόρτα, ή όπου εφαρμόζεται το «Πληρώνω όσο Πετάω» για οργανικά (πχ. στην εστίαση), θα χρησιμοποιούνται μόνο home compost σακούλες.⁵¹
- Να εξεταστεί επίσης η δυνατότητα προώθησης της χρήσης βιοπλαστικών στον γεωργικό τομέα προς αντικατάσταση σειράς εφαρμογών γεωργικών πλαστικών.

Η ΕΕ αναφέρει στην [έκθεσή της για τη δημιουργία ενός στρατηγικού πλαισίου για τη βιώσιμη ευρωπαϊκή βιοοικονομία](#) ότι οραματίζεται έως το 2040 να υπάρχει ευρεία διάδοση των βιώσιμων βιοπλαστικών σε όλη την Ευρώπη και για αυτό θα προγραμματίσει σειρά ενεργειών στο προσεχές μέλλον.

⁵⁰ Δείτε σχετικά [εδώ](#)

⁵¹ Κατά αντιστοιχία βέβαια να διασφαλιστεί ότι όπου εφαρμόζεται το ΠοΠ ή η χωριστή διαλογή ανακυκλώσιμων με τη μορφή πόρτα-πόρτα και με προπληρωμένες σακούλες, αυτές δεν θα πρέπει να είναι βιοδιασπώμενες για να μην καταλήξουν στο ρεύματα ανακυκλώσιμων πλαστικών.

Άλλα είδη

Άλλες κατηγορίες προϊόντων που συντελούν στην παραγωγή πλαστικών αποβλήτων είναι τα ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά είδη, τα οχήματα και τα παιχνίδια.

Στα **είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού** δυστυχώς παρατηρείται έλλειμμα σχεδιασμού αναφορικά με τη δυνατότητα ανακύκλωσης των πλαστικών αποβλήτων που προκύπτουν. Χρησιμοποιούνται πολλά πολυμερή που σήμερα δεν μπορούν να ανακτηθούν από το υφιστάμενο σύστημα. Προτείνεται να προνοήσει η κυβέρνηση ώστε να συμπεριληφθεί στις εισφορές των ΣΣΕΔ η διαχείριση των πλαστικών αποβλήτων, να υπάρξει επίσης μέριμνα για επέκταση της διάρκειας ζωής των προϊόντων, μέσα από προγράμματα επιδιόρθωσης και επαναχρησιμοποίησης. Η Πολιτεία επίσης μπορεί να αναθέσει στα ΣΣΕΔ την υποχρέωση να προβούν σε συνεργασία με τη δευτερογενή αγορά ανακύκλωσης ώστε να εντοπίσουν τις δυνατότητες ανακύκλωσης.

Για τα **οχήματα**, δεδομένου πως η Ελλάδα δεν διαθέτει δυνατή βιομηχανία παραγωγής οχημάτων, οι ενέργειες που μπορούν να συμβούν στη χώρα στο στάδιο του σχεδιασμού είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Σε επίπεδο ΕΕ συζητείται [αναθεώρηση](#) της οδηγίας (ΕΕ) 2000/53 για τα οχήματα τέλους κύκλου ζωής, όπου μεταξύ άλλων η Κομισιόν προτείνει μέτρα για υποχρεωτική χρήση ανακυκλωμένου πλαστικού στα οχήματα (15% το 2031 και 25% το 2036) και για καλύτερη επεξεργασία των αποβλήτων των οχημάτων ώστε να αποφεύγεται ο τεμαχισμός μικτών αποβλήτων και να προκρίνεται η καλύτερη διαλογή των διαφορών ροών αποβλήτων. Στην Ελλάδα προς εφαρμογή των νέων προνοιών, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην παροχή οδηγιών και προτύπων βέλτιστης συλλογής και ανάκτησης των πλαστικών από οχήματα στο τέλος κύκλου ζωής, να εξασφαλιστεί η ορθή διαχείριση, να δοκιμαστούν πιλοτικές λύσεις ανακύκλωσης (πχ. χημική ανακύκλωση) και να καταστεί δυνατή η κάλυψη του κόστους όλων αυτών των ενεργειών μέσα από τις εισφορές των υπόχρεων παραγωγών.

Αναφορικά με τα **παιχνίδια**, η κυβέρνηση θέσπισε τη δημιουργία συστήματος διευρυμένης ευθύνης παραγωγού για αυτά με το ν. 4819/2021, χωρίς όμως να έχουν προχωρήσει οι ενέργειες σύστασης και λειτουργίας. Και εδώ απαιτείται η κυβέρνηση να προχωρήσει τις διαδικασίες, να επιβάλλει διαβάθμιση εισφορών και χωριστή συλλογή, να ορίσει στόχο συλλογής και ανακύκλωσης και να συνεργαστεί με επιχειρήσεις και τη δευτερογενή αγορά ανακύκλωσης για να τονωθεί η δυνατότητα ανακύκλωσης αυτών των δύσκολων να ανακυκλωθούν υλικών λόγω των πολλών πολυμερών από τα οποία απαρτίζονται.

6.2.7 Περιορισμός της μικροπλαστικής ρύπανσης

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω δυο κανονισμοί της ΕΕ τίθενται σε εφαρμογή το προσεχές διάστημα. Ο **κανονισμός για τον περιορισμό της διαρροής κόκκων πλαστικών** αναμένεται να εκδοθεί το προσεχές διάστημα και περιλαμβάνει μέτρα πρόληψης και αποφυγής διαρροών. Η Πολιτεία χρειάζεται να επιβλέψει την ορθή εφαρμογή και τη συμμόρφωση των υπόχρεων επιχειρήσεων. Παράλληλα, πέρα από αυτό, θα χρειαστεί να εκπονή προγράμματα παρακολούθησης της ρύπανσης από κόκκους πλαστικών, ιδίως σε κρίσιμες περιοχές, όπως πλησίον μονάδων παραγωγής και χρήσης κόκκων ή σε λιμάνια φορτοεκφόρτωσης. Ο **κανονισμός (ΕΕ) 2023/2055** προβλέπει απαγορεύσεις μικροπλαστικών σε προϊόντα, εκκινώντας από το 2023 και φτάνοντας ως το 2035. Η Πολιτεία εδώ δεν πρέπει να μείνει αμέτοχη. Χρειάζεται να εντοπίσει εγκαίρως και να ενημερώσει τις επιχειρήσεις που πρέπει να προβούν σε αλλαγές στα προϊόντα τους. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διερευνήσει την άμεση λήψη μέτρων για την αντικατάσταση τεχνητών χλοοταπητών ποδοσφαίρου για τα οποία προβλέπεται απαγόρευση μικροπλαστικών από το 2031. Χιλιάδες παιδιά και ενήλικες χρησιμοποιούν αυτά τα γήπεδα ποδοσφαίρου σήμερα και εισπνέουν μεγάλες ποσότητες μικροπλαστικών. Η Πολιτεία χρειάζεται να εκδώσει κατευθυντήριες και να απαιτήσει την αντικατάσταση αυτών με άλλες επιλογές που προστατεύουν τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον.

Στο ίδιο πλαίσιο, ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2024/1781](#) για τον οικολογικό σχεδιασμό και η [οδηγία \(ΕΕ\) 2025/1892](#) για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, αναμένεται να φέρουν ωφέλειες για τη μείωση της μικροπλαστικής ρύπανσης και η Πολιτεία χρειάζεται να επιβλέψει την καλύτερη υλοποίηση αυτών.

Γράφημα 26.⁵²

Τι άλλο πρέπει να συμβεί στην Ελλάδα

- Διεξαγωγή έρευνας για την κατανόηση του μεγέθους της μικροπλαστικής ρύπανσης και των κύριων πηγών έκλυσης μικροπλαστικών. Σήμερα στην Ελλάδα έχουμε ελάχιστη γνώση για αυτά και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατή η παρακολούθηση των επιπέδων ρύπανσης και η επιλογή βέλτιστων λύσεων περιορισμού αυτής.
- Διερεύνηση της έκλυσης μικροπλαστικών από χρώματα που χρησιμοποιούνται σε πλοία και σκάφη αναψυχής και να εκπονηθεί προκαταρκτική αξιολόγηση πιθανών μέτρων για τη μείωση της μικροπλαστικής ρύπανσης σε μαρίνες και ναυπηγεία.
- Διερεύνηση της έκπλυσης και της κατάληξης των μικροπλαστικών από τη διάβρωση των ελαστικών οχημάτων.
- Συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και ακαδημαϊκά ιδρύματα για έρευνα σχετικά με τα επίπεδα μικροπλαστικής ρύπανσης στα συστήματα αποχέτευσης και διαχείρισης υγρών αποβλήτων και κατόπιν, σχεδιασμός σειράς μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης, ενδεχομένως με παρεμβάσεις στα κέντρα επεξεργασίας λυμάτων και αναβάθμιση των βιολογικών σταθμών και των συστημάτων διαχείρισης ομβρίων.

⁵² European Commission (2023). EU action against microplastics. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023

- Να τεθούν σε πλήρη εφαρμογή τα συστήματα παρακολούθησης των επιπέδων μικροπλαστικών που προβλέπονται στην οδηγία πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, οδηγία (ΕΕ) 2008/56, στην οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 για το πόσιμο νερό, στην οδηγία (ΕΕ) 2024/3019 για την επεξεργασία των υγρών λυμάτων, όπως και στον υπό δημοσίευση νέο κανονισμό για την ποιότητα του εδάφους. Η Πολιτεία πρέπει να θέσει άμεσα σε εφαρμογή τα συστήματα και όλα τα δεδομένα θα πρέπει να είναι δημόσια διαθέσιμα.
- Απαιτείται τέλος να τεθούν σε εφαρμογή όλα τα μέτρα που προτείνονται στην παρούσα πρόταση υπέρ της πρόληψης και της επαναχρησιμοποίησης, προκειμένου να μειωθεί η διαρροή πλαστικών στο φυσικό περιβάλλον που με το πέρασμα των χρόνων διασπώνται σε μικροπλαστικά και εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα.

6.2.8 Μέτρα για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων

Η ανακύκλωση στην Ελλάδα παραμένει καθηλωμένη σε χαμηλά επίπεδα, κάτω του 20%, όταν ως το 2025 έπρεπε να πετύχουμε στόχο 50% και να φτάσουμε στο 65% το 2035. Τον Ιούλιο του 2024, το WWF Ελλάς παρουσίασε μια **ολοκληρωμένη πρόταση**⁵³ για τη βελτίωση της διαχείρισης αστικών αποβλήτων στη χώρα μας. Στην πρόταση περιγράφονται τα αίτια των σημερινών κάκιστων επιδόσεων και προτείνεται πληθώρα μέτρων για την αλλαγή της κατάστασης. Ένα μεγάλο μέρος από τα προτεινόμενα μέτρα αναμένεται να έχουμε σοβαρό θετικό αντίκτυπο στον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης.

Τα πιο σημαντικά από τα μέτρα που είναι απαραίτητο να υιοθετήσει και να εφαρμόσει η Ελληνική Πολιτεία είναι:

- Η ριζική αναδιαμόρφωση της διαλογής στην πηγή, με ένα μίγμα οικονομικών κινήτρων, διαδικασιών επιβολής του νόμου, δημιουργίας κατάλληλων υποδομών και συμμετοχής των πολιτών.
- Η χωριστή συλλογή των οργανικών αποβλήτων, ώστε να προκύψουν καθαρότερες ροές. Άμεση προτεραιότητα η εφαρμογή συστήματος διευρυμένης ευθύνης για οργανικά απόβλητα στην εστίαση,
- Η κατάργηση του σημερινού πράσινου/γκρι κάδου σύμμεικτων απορριμμάτων.
- Η πρόκριση της διαλογής πόρτα-πόρτα, παράλληλα με πρόβλεψη για χώρο χωριστής απόθεσης των αποβλήτων σε οικοδομές ή εναλλακτικά με απόθεση σε κοντινούς κεντρικούς κάδους με σύστημα αναγνώρισης του κάθε χρήστη της υπηρεσίας. Θα πρέπει επίσης να οριστούν συγκεκριμένες ημέρες παραλαβής συγκεκριμένων ρών αποβλήτων, μιας και η εμπειρία έχει δείξει τον θετικό αντίκτυπο αυτής της πρακτικής.
- Η ουσιαστική εφαρμογή της διευρυμένης ευθύνης παραγωγού, με ορθές διαβαθμισμένες εισφορές, έλεγχο και διαφάνεια.

⁵³ WWF Ελλάς (2024). Διαχείριση αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα: για μια περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά, βιώσιμη διαχείριση

- Η ουσιαστική αναβάθμιση των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) μιας και αρκετά από αυτά μοιάζουν περισσότερο με χώρους ανεξέλεγκτης διάθεσης παρά με σύγχρονες μονάδες ανάκτησης ανακυκλώσιμων υλικών.
- Η άμεση δημιουργία δικτύου πράσινων σημείων και γρηγορότερη ανάπτυξη των Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ).
- Η στήριξη και ενίσχυση της δευτερογενούς αγοράς ανακύκλωσης για να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ανακύκλωση και επαναξιοποίηση των πλαστικών αποβλήτων εντός της χώρας, ενώ θα πρέπει να προβλεφθούν πρόσθετες ενισχύσεις των ΚΔΑΥ και των μονάδων της δευτερογενούς αγοράς που αναπτύσσουν λύσεις για τη χωριστή διαλογή και την ανακύκλωση δύσκολα ανακυκλώσιμων ειδών, όπως πχ. η εύκαμπτη πλαστική συσκευασία ή τα ογκώδη αντικείμενα.
- Η άμεση εφαρμογή του Πληρώνω όσο Πετάω, όχι πέρα από το τέλος του 2026 για αστικά κέντρα άνω των 20 χιλιάδων κατοίκων και τουριστικούς προορισμούς και όχι πέρα από το 2028 για το σύνολο της Ελλάδας.
- Η διατήρηση του τέλους ταφής, αλλά με καθαρά ανταποδοτικό χαρακτήρα.
- Η θέσπιση τέλους αποτέφρωσης, στην ίδια τιμή με το τέλος ταφής.
- Η προτυποποίηση των διαδικασιών χωριστής συλλογής και σύνταξη τεχνικών οδηγιών ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των δήμων (πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα, αγροτικές περιοχές, απομακρυσμένες περιοχές, νησιωτικές περιοχές με έντονη προσέλκυση τουριστών, κλπ.). Οι δημοτικές αρχές θα πρέπει να καταρτιστούν στη διαδικασία λειτουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των αστικών αποβλήτων, περιλαμβανομένου ενός συστήματος βελτιστοποίησης των διαδρομών συλλογής των απορριμμάτων, ενώ παράλληλα θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός επιβράβευσης των δήμων που πετυχαίνουν τις καλύτερες επιδόσεις (πχ. με εξασφάλιση πόρων για έργα στα ανώτερα στάδια και με κατεύθυνση μέρους των εσόδων από το τέλος ταφής).
- Η προτυποποίηση υπηρεσιών οδοκαθαρισμού και εξασφάλιση επαρκούς εξοπλισμού και υποδομών μέσα από σχετικά συστήματα διευρυμένης ευθύνης.
- Η δημιουργία ενός κέντρου κατάρτισης και παροχής τεχνογνωσίας σε δήμους και ΦοΔΣΑ, που θα περιλαμβάνει διάθεση εργαλείων, βοήθεια στον σωστό σχεδιασμό και στην ορθή παρακολούθηση, βοήθεια στην εξασφάλιση και διανομή χρηματοδότησης.
- Η κάλυψη των αναγκών σε προσωπικό σε κρίσιμους θεσμικούς φορείς, όπως ο ΕΟΑΝ, οι ΦοΔΣΑ και οι υπηρεσίες καθαριότητας των δήμων.
- Οι ολοκληρωμένες καμπάνιες ενημέρωσης των πολιτών, μεταξύ άλλων για τους κανόνες χωριστής διαλογής.
- Η εφαρμογή της οδηγίας για τη συλλογή αποβλήτων στις λιμενικές εγκαταστάσεις.
- Η ενσωμάτωση της άτυπης ανακύκλωσης, ειδικά για ροές αποβλήτων που σήμερα οδηγούνται ανεξέλεγκτα στη φύση και είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν. Μια στρατηγική συνεργασία με τις κοινότητες της άτυπης ανακύκλωσης και η θέσπιση ενός συστήματος πληρωμής για τις υπηρεσίες τους θα έφερνε αποτελέσματα και θα ενίσχυε τις πολιτικές κοινωνικές ενσωμάτωσης.

6.2.9 Μέτρα για αποφυγή απόρριψης και για απορρύπανση

Τα θαλάσσια απορρίμματα απαρτίζονται στη συντριπτική τους πλειονότητα από πλαστικά. Προκειμένου να επιτευχθεί η καλή περιβαλλοντική ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων, η ΕΕ (στο πλαίσιο της οδηγίας πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική) και οι μεσογειακές χώρες (στο πλαίσιο της σύμβασης της Βαρκελώνης) έχουν ορίσει οριακές τιμές για τα θαλάσσια απορρίμματα.

Η ΕΕ έχει ορίσει ως στόχο για τα θαλάσσια απορρίμματα στις ακτές τα **20 απορρίμματα ανά 100 μέτρα** ακτογραμμής. Στη σύμβαση της Βαρκελώνης έχουν τεθεί επίσης οι εξής ενδεικτικοί στόχοι-οριακές τιμές:

- Για θαλάσσια απορρίμματα στις παραλίες: 130 απορρίμματα ανά 100 μέτρα ακτογραμμής.
- Για θαλάσσια απορρίμματα στον πυθμένα: 38 απορρίμματα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.
- Για τα μικροαπορρίμματα στην επιφάνεια της θάλασσας :τα 0,000845 αντικείμενα ανά τετραγωνικό μέτρο.

Η Ελλάδα παρακολουθεί αυτούς τους δείκτες, στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική. Στην [τελευταία έκθεση](#) της χώρας προκύπτει ότι δεν πετυχαίνουμε τους στόχους για τις οριακές τιμές και ότι τα πλαστικά και τα μικροπλαστικά είναι τα βασικά απορρίμματα που εντοπίζονται στις παραλίες, στον πυθμένα, στην επιφάνεια της θάλασσας, ακόμα και στο στομάχι θαλάσσιων ειδών.

Η εφαρμογή όλων των προαναφερόμενων μέτρων αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στη μείωση της θαλάσσιας (αλλά και χερσαίας) ρύπανσης από πλαστικά και μικροπλαστικά.

Χρειάζεται όμως να γίνουν πολλά περισσότερα, τόσο για την αποτροπή περιστατικών απόρριψης απορριμμάτων στο φυσικό περιβάλλον, όσο και για την απορρύπανση από υφιστάμενα πλαστικά απορρίμματα.

Ειδικά για την **αποτροπή των περιστατικών απόρριψης**, θα πρέπει να υλοποιηθούν μέτρα, όπως:

- **Ουσιαστική δράση για το κλείσιμο των υφιστάμενων παράνομων χωματερών και λήψη μέτρων αποτροπής δημιουργίας νέων.**

Σήμερα δεκάδες παράνομες χωματερές λειτουργούν και εξακολουθούν να ρυπαίνουν το περιβάλλον και να επιβαρύνουν τη δημόσια υγεία. Η Πολιτεία πρέπει με διαφάνεια να απαιτήσει από τις δημοτικές αρχές να κλείσουν και να αποκαταστήσουν τις χωματερές, όπως είναι υποχρεωμένες να το πράξουν, και παράλληλα να υλοποιηθούν μέτρα αποφυγής νέων (όπως με σύστημα καμε-

ρών σε σημεία όπου κυρίως γίνεται ανεξέλεγκτη απόρριψη, με αλλαγές στο καθεστώς διαχείρισης των μπαζών από ανακαινίσεις, κοκ).

- **Εφαρμογή των ποινών που προβλέπει ο ν. 4819/2021 (παράρτημα ΙΧ μέρους Β) για την απόρριψη απορριμμάτων από πολίτες.**

Δυστυχώς οι ΟΤΑ εξακολουθούν να αγνοούν αυτή την πρόβλεψη και αποφεύγουν να επιβάλλουν αποτρεπτικά πρόστιμα. Η Πολιτεία χρειάζεται να καταστήσει υποχρεωτική την πρόβλεψη, να παραδώσει οδηγίες στους ΟΤΑ για τον τρόπο παρακολούθησης και επιβολής και να συζητήσει με τις δημοτικές αρχές προκειμένου να βελτιωθούν οι υποδομές και η πληροφόρηση, αλλά και για να κάνει πιο αποτελεσματικό το σύστημα αποτροπής απορρίψεων από τους πολίτες.

- **Υλοποίηση προγραμμάτων καθαρισμού σε παραλίες και φυσικό περιβάλλον (θαλάσσιο και χερσαίο).**

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε απορρύπανση από αλιευτικά εργαλεία και σε αυτό μπορεί να βοηθήσει η χρηματοδότηση προγραμμάτων «fishing for litter», όπου οι αλιείς συμμετέχουν σε προγράμματα συλλογής απορριμμάτων από το θαλάσσιο περιβάλλον και πληρώνονται για αυτό. Παρόμοια μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα και για το χερσαίο περιβάλλον, ιδίως σε περιοχές που είναι ευάλωτες στον κίνδυνο εξάπλωσης πυρκαγιάς. Για τη χρηματοδότηση τέτοιων προγραμμάτων καθαρισμού, που θα πρέπει να σχεδιαστούν σε κεντρικό επίπεδο, θα πρέπει να προβλεφθεί η κατεύθυνση χρηματικών πόρων μέσα από τα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης και ιδίως από τα συστήματα για αποσιγάρα, αλιευτικά εργαλεία, συσκευασίες, κλωστοϋφαντουργικά, ογκώδη και απόβλητα εκσκαφών και κατεδαφίσεων. Το πρόγραμμα πρέπει να αφορά όλη την Ελλάδα και να δημοσιοποιούνται οι επιδόσεις του.

- **Δημιουργία και έκδοση ενός σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση των θαλάσσιων απορριμμάτων**, που θα συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλασσών μας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής θαλάσσιας στρατηγικής.
- **Έκδοση σχεδίου έκτακτης ανάγκης**, από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και τα συναρμόδια υπουργεία, για την αντιμετώπιση περιστατικών διαρροής πλαστικών και μικροπλαστικών στη θάλασσα ή σε εγκαταστάσεις (πχ. περίπτωση διαρροής κόκκων πλαστικού κατά τη μεταφορά από πλοίο ή περίπτωση διαρροής διχτυών και εργαλείων από υδατοκαλλιέργειες, κλπ).
- **Μελέτη και διερεύνηση των δυνατοτήτων τοποθέτησης αποτρεπτικών εργαλείων** για τη συγκράτηση πλαστικών σε σημεία απορροής ή στο αποχετευτικό σύστημα (πχ. δίχτυα συλλογής πλαστικών στο σύστημα ομβρίων), πάντα υπό την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο δεν θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στα είδη βιοποικιλότητας και στο ενδιαίτημα αυτών.
- **Χρηματοδότηση έρευνας για αιτίες και καινοτομίες** στην αντιμετώπιση της ρύπανσης από πλαστικά και μικροπλαστικά, ίσως μέσα από τη δημιουργία ενός ταμείου χρηματοδότησης ερευνητικών προτάσεων.

Η περιβαλλοντική οργάνωση iSea υλοποιεί στην Ελλάδα πρόγραμμα «[Fishing for litter](#)». Μέσα σε 5 χρόνια συνεργάστηκε με 60 αλιευτικά σκάφη και κατάφερε να ανασύρει 186 τόνους απορριμμάτων.

6.2.10 Οριζόντιες πολιτικές

Πέρα από τις επιμέρους πολιτικές, η Πολιτεία χρειάζεται να ορίσει και να εφαρμόσει οριζόντιες πολιτικές που αφορούν το σύνολο της αλυσίδας και μπορούν να στρέψουν δημόσια διοίκηση, αγορά και πολίτες προς τη βιώσιμη χρήση πλαστικών και τη μείωση της πλαστικής ρύπανσης.

Εθνικά σχέδια.

Καταρχάς θα πρέπει να σχεδιαστούν εθνικά σχέδια δράσης, είτε τον τομέα στον οποίο επικεντρωνόμαστε (εθνικό σχέδιο δράσης για τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης και την κυκλικότητα των πλαστικών), είτε σε επιμέρους επίπεδο (εθνικό σχέδιο πρόληψης παραγωγής αποβλήτων, σχέδιο δράσης για τις συσκευασίες, σχέδιο δράσης για τα κλωστοϋφαντουργικά, σχέδιο δράσης για απόβλητα που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν). Τα εθνικά σχέδια **δεν πρέπει να μείνουν μόνο στα χαρτιά**, αλλά να περιλαμβάνουν δείκτες παρακολούθησης και προόδου, να περιγράφουν τον μηχανισμό που θα συσταθεί για την εκτέλεση των πολλών μέτρων που απαιτούνται, τις πηγές χρηματοδότησης, τα κίνητρα και τα αντικίνητρα που θα τεθούν σε εφαρμογή.

Χτίσιμο δεξιοτήτων και καινοτομιών

Πολλές φορές αυτό που λείπει δεν είναι η διάθεση, αλλά η γνώση και οι πόροι. Ειδικά για τις πολλές μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις της χώρας, υπάρχει ανάγκη για δημιουργία ενός πλαισίου κατάρτισης, διαλόγου και συνεργασίας, που θα φέρει κοντά τους διαφορετικούς κλάδους της αλυσίδας πλαστικών και θα βοηθήσει στην παραγωγή γνώσης και στην ανταλλαγή εμπειρίας. Μπορεί επίσης να οδηγήσει στη σύνθεση πολιτικών που θα λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κλάδου.

Προτείνεται να αναπτυχθούν **κόμβοι κατάρτισης** και προώθησης της καινοτομίας για τις επιχειρήσεις, πχ. για τον βιώσιμο σχεδιασμό προϊόντων και υπηρεσιών. Εργαλεία όπως αυτά της [Recyclclass](#) μπορούν να αξιοποιηθούν και να συνδυαστούν με άλλες δυνατότητες, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη συνεργατικών σχημάτων μεταξύ επιχειρήσεων. Απαιτούνται επίσης, τεχνική καθοδήγηση, πρότυπα και εργαλεία σχεδιασμού για κυκλικά προϊόντα και προγράμματα επιμόρφωσης για τη διαχείριση υλικών και αποβλήτων. Η κατάρτιση σε πρότυπα όπως το [DIN EN 18065](#) έχει επίσης μεγάλη αξία. Σε άλλες χώρες προχωρούν ενέργειες κατάρτισης και ενίσχυσης της γνώσης, όπως πχ. στη [Γερμανία](#) και στην [Ολλανδία](#). Το WWF

Ελλάς έχει ζητήσει από τον Φεβρουάριο του 2025 από το ΥΠΕΝ να συστήσει ομάδα εργασίας, με τη συμμετοχή επιχειρήσεων, επιστημόνων και μελών της κοινωνίας των πολιτών για την επαναχρησιμοποίηση αρχικά και στη συνέχεια για την ορθή εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2025/40 ώστε να γίνει ομαλά και αποτελεσματικά η απαιτούμενη μετάβαση. Δυστυχώς δεν έχει υπάρξει ακόμα ανταπόκριση.

Στο κομμάτι της τελικής διαχείρισης, εξακολουθεί να παραμένει επίκαιρη πρόταση του WWF Ελλάς για τη δημιουργία **κέντρου κατάρτισης και παροχής τεχνολογίας σε δήμους και ΦοΔΣΑ**, που θα περιλαμβάνει διάθεση εργαλείων, βοήθεια στον σωστό σχεδιασμό και στην ορθή παρακολούθηση, βοήθεια στην εξασφάλιση και διανομή χρηματοδότησης, ώστε να γίνεται σωστά η χωριστή διαλογή και η τελική διάθεση.

Αναφορικά με την **προαγωγή της καινοτομίας**, θα πρέπει να ενισχυθεί η έρευνα και η ανάπτυξη για την εύρεση λύσεων όσον αφορά την τελική διάθεση και ανακύκλωση των πλαστικών, ειδικά όσων είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν σήμερα, για τον περιορισμό των μικροπλαστικών σε προϊόντα και της διαρροής αυτών, για την ανάπτυξη συστημάτων συγκράτησης μικροπλαστικών, για την εναλλακτική ανακύκλωση πλαστικών προϊόντων, για την εισαγωγή στην αγορά καινοτομιών συσκευασίας, εναλλακτικών υλικών, μοντέλων επαναχρησιμοποίησης, κλπ. Για όλα αυτά θα ήταν ιδανικό να συσταθεί ταμείο καινοτομίας, που θα δέχεται ένα μέρος των εισφορών των διαφόρων συστημάτων που σχετίζονται με τέτοια θέματα.

Πράσινες δημόσιες συμβάσεις

Ο ευρύτερος δημόσιος τομέας αποτελεί την μεγαλύτερη αγοραστική οντότητα, καθώς οι δημόσιες προμήθειες αποτελούν πάνω από 12% του εθνικού ΑΕΠ. Παρότι οι βιώσιμες δημόσιες συμβάσεις αποτελούν έναν πυλώνα της ευρωπαϊκής πολιτικής που διαρκώς επεκτείνεται, στην Ελλάδα ελάχιστη έμφαση έχει δοθεί σε αυτόν τον τομέα. Η [εθνική στρατηγική για τις δημόσιες συμβάσεις περιόδου 2021-2025](#), που εκδόθηκε το 2021, καταπιάνεται περιοριστικά με το θέμα, χωρίς να παρεμβαίνει σε τομείς ουσιαστικού ενδιαφέροντος. Η αναθεώρηση της στρατηγικής με **συμπερίληψη κυκλικών κριτηρίων για προμήθειες**, όπως πχ. για στόχους επαναχρησιμοποίησης συσκευασιών, ανακυκλωμένου περιεχομένου, ανακυκλωσιμότητας, επιδιορθωσιμότητας και εξασφαλισμένων ανταλλακτικών, θα έφερνε πρόσθετα οφέλη στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Ειδικά για τα πλαστικά τα μέτρα μπορεί να περιλαμβάνουν, απαγόρευση στην προμήθεια ορισμένων πλαστικών μιας χρήσης (πχ. μπουκάλια νερού, ποτήρια), επαναχρησιμοποίηση (πχ. για ανακυκλωσιμότητα και ανακυκλωμένο περιεχόμενο). Να σημειωθεί ότι ως τις αρχές του 2030, η Κομισιόν θα εκδώσει εκτελεστικές πράξεις για ελάχιστες υποχρεωτικές απαιτήσεις για τις δημόσιες συμβάσεις, όσον αφορά συσκευασίες ή συσκευασμένα προϊόντα ή υπηρεσίες που χρησιμοποιούν συσκευασίες ή συσκευασμένα προϊόντα. Η Ελλάδα δεν χρειάζεται να περιμένει ως τότε, αλλά να προχωρήσει άμεσα στην εκπόνηση μέτρων.

Πλαίσιο χρηματοδότησης

Χρειάζεται να αυξηθούν με συστηματικό τρόπο οι **δημόσιες χρηματορροές** προς δραστηριότητες κυκλικής οικονομίας, ιδίως όσον αφορά την παραγωγή, χρήση, διάθεση πλαστικών. Οι χρηματοδοτήσεις μπορεί να αφορούν στήριξη υφιστάμενων επιχειρήσεων για κυκλικές επενδύσεις (πχ. για αύξηση υλικής αποδοτικότητας, για αλλαγή σχεδιασμού προϊόντων κτλ.), τη δημιουργία νέων κλάδων στην αλυσίδα παραγωγής, κατανάλωσης και ανακύκλωσης/επαναχρησιμοποίησης, κοκ. Πέρα των γνωστών μέσων χρηματοδότησης (όπως το ΕΣΠΑ και το ταμείο ανάκαμψης) είναι σημαντικό να αξιολογηθούν δυνατότητες χρηματοδότησης από άλλα ευρωπαϊκά κονδύλια, αλλά και μέσα από την αναπτυξιακή τράπεζα. Χρειάζεται επίσης να υπάρξουν σχετικές προβλέψεις ενίσχυσης κυκλικών δραστηριοτήτων στον αναπτυξιακό νόμο και στο νόμο για τις στρατηγικές επενδύσεις. Απαιτείται επιπρόσθετα, η αύξηση των ιδιωτικών χρηματορροών προς κυκλικές δράσεις, πράγμα που συμπεριλαμβάνει και τον τραπεζικό δανεισμό. Για όλα αυτά θα χρειαστεί να παρασχεθούν εγγυήσεις εκ μέρους του δημοσίου για τη δημιουργία ειδικών τραπεζικών χρηματοδοτικών εργαλείων, να υπάρξουν μικρότερες απαιτήσεις -έπειτα από συνεννόηση με την Τράπεζα της Ελλάδος- κεφαλαιακής επάρκειας από τις τράπεζες για κυκλικές επενδύσεις με βάση το νέο σύστημα ταξινόμησης της ΕΕ και να δοθούν φορολογικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις όπως η παροχή venture capital. Τα νέα οικονομικά εργαλεία πρέπει να σχεδιαστούν άμεσα από το αρμόδιο υπουργείο, σε ενιαία μορφή, σε μια λογική μετάβασης στην κυκλική οικονομία.

Θα πρέπει επίσης να ολοκληρωθούν μια σειρά από οικονομικά εργαλεία για την παρέμβαση στο σύστημα των τιμών. Το τέλος ταφής, το Πληρώνω όσο Πετάω, η διαφοροποίηση των εισφορών στη διευρυμένη ευθύνη, οι ελαφρύνσεις στο ΦΠΑ κυκλικών προϊόντων είναι μερικά από τα εργαλεία, τα όποια θα πρέπει να συνεκτιμηθούν στο σύνολό τους και να αναπτυχθούν με συνέπεια από τα αρμόδια υπουργεία, έτσι ώστε μαζί με τη θέσπιση στόχων πρόληψης, επαναχρησιμοποίησης, πλήρους ανακυκλωσιμότητας και ανακυκλωμένου περιεχομένου να δημιουργήσουν χρηματορροές που θα στρέψουν την αγορά προς βιώσιμες λύσεις. Τα έσοδα θα πρέπει να είναι αφιερωμένα στην κυκλική οικονομία, όπως πχ. με ανταποδοτική χρηματοδότηση δήμων για την ανακύκλωση, με ταμείο καινοτομίας, με τη σύστημα και λειτουργία κέντρου κατάρτισης, κλπ. Πιο κάτω, στο κεφάλαιο 7.2.11, προτείνονται συγκεκριμένες προτάσεις για τη θέσπιση τελών και εισφορών.

Τέλος, η στήριξη σύγχρονων μονάδων στη δευτερογενή αγορά ανακύκλωσης με παροχή ευνοϊκών όρων χρηματοδότησης και λειτουργίας θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Στο ίδιο πλαίσιο, χρειάζεται να οριστεί διαδικασία ενίσχυσης με πρόσθετες ενισχύσεις των ΚΔΑΥ και των μονάδων της δευτερογενούς αγοράς που αναπτύσσουν λύσεις για τη χωριστή διαλογή και την ανακύκλωση δύσκολα ανακυκλώσιμων πλαστικών ειδών, όπως πχ. η εύκαμπτη πλαστική συσκευασία ή πλαστικά σε ογκώδη αντικείμενα.

Ευαισθητοποίηση

Πρόκειται για έναν πυλώνα που όλοι συμφωνούν πως είναι σημαντικός, που όμως όλοι επίσης συμφωνούν πως δεν έχει επιτελέσει τους σκοπούς της ενδεδειγμένης ενημέρωσης των πολιτών, της ενεργούς συμμετοχής, της αλλαγής συμπεριφοράς και νοοτροπίας. Το παρελθόν έχει δείξει πως όταν επιχειρούνται αλλαγές χωρίς πρώτα να έχουν καταστεί οι πολίτες συμμετοχικοί, σύντομα οδηγούμαστε σε αδιέξοδο. Η Πολιτεία χρειάζεται να δει την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών σαν μια **μεγάλη εθνική προσπάθεια**, όπου θα πρέπει να ενημερώσει ενδελεχώς τους πολίτες για τα μέτρα που θέλει να αναλάβει, να κερδίσει ξανά την εμπιστοσύνη τους και να τους πείσει να συμμετέχουν ενεργά, παρουσιάζοντας το διακύβευμα και τα οφέλη της συμμετοχής τους. Οι δράσεις δεν πρέπει να εξαντλούνται σε μερικά φυλλάδια και τηλεοπτικά σποτ. Αντιθέτως πρέπει να υπάρχει συνεχής ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών, μέσα από σταθερή ροή πληροφορίας, βιωματικές δράσεις, αξιοποίηση της τεχνολογίας και διοργάνωση εκδηλώσεων, προκειμένου να έρθουν θετικά αποτελέσματα.⁵⁴ Τα προγράμματα δεν θα πρέπει να αποτελούν μια μαύρη τρύπα διασπάθισης πόρων, αλλά να περιέχουν συγκεκριμένους στόχους και δείκτες παρακολούθησης και μέτρηση της συμπεριφορικής αλλαγής.

Για να είναι αποτελεσματικές, οι εκστρατείες αλλαγής συμπεριφοράς των πολιτών θα πρέπει να:

- **Είναι προσαρμόσιμες:** Να διαφοροποιούν τα μηνύματα βάσει στόχων και επιδιώξεων, περιφερειακού και πολιτικού πλαισίου, καθώς και ανάλογα με το κοινό-στόχο, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τα ψυχογραφικά στοιχεία.
- **Χρησιμοποιούν θετικά κοινωνικά πρότυπα και θετική γλώσσα:** Να «κανονικοποιούν» τη μείωση του πλαστικού, την ασφαλή απόρριψή του και να αναδεικνύουν ότι οι ατομικές επιλογές έχουν σημασία. Οι πολίτες είναι πιο πιθανό να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές όταν πιστεύουν ότι μια συμπεριφορά αποτελεί θετικό κοινωνικό πρότυπο που εφαρμόζεται ευρέως από άλλους.
- **Αναδεικνύουν τα οφέλη:** Να ενθαρρύνουν την κοινωνική και συμπεριφορική αλλαγή, παρουσιάζοντας τόσο τα ατομικά οφέλη όσο και το πώς η αλλαγή μπορεί να οδηγήσει σε συλλογική δράση που βελτιώνει τη ζωή σε εθνικό ή σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι καλά σχεδιασμένες εκστρατείες μπορούν να έχουν διαρκή αντίκτυπο στη συμπεριφορά κατανάλωσης, τόσο ατομικά όσο και κοινωνικά. Η παρουσίαση πραγματικών παραδειγμάτων μπορεί να εμπνεύσει την κοινωνία να κινηθεί ταχύτερα προς βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης.

⁵⁴ Interreg Europe (2023). Leading the way towards waste prevention: A Policy Brief from the Policy Learning Platform on Environment and Resource Efficiency. April 2023

- **Καθορίζουν συγκεκριμένες δράσεις:** Να παρέχουν σαφείς και εφικτές ενέργειες που μπορούν να προωθήσουν την αλλαγή. Κάποιες βασικές συμπεριφορές περιλαμβάνουν:
  - α. Άρνηση επιβλαβών και περιττών πλαστικών προϊόντων, ιδιαίτερα των πλαστικών μιας χρήσης που δεν μπορούν να ανακυκλωθούν ή έχουν υπερβολική/περιττή συσκευασία
  - β. Μετάβαση από προϊόντα μίας χρήσης σε επαναχρησιμοποιούμενα
  - γ. Καλή διαλογή απορριμμάτων και απόρριψή τους στους κατάλληλους κάδους
  - δ. Διασφάλιση ότι οι πλαστικές συσκευασίες επαναχρησιμοποιούνται, ανακυκλώνονται και κομποστοποιούνται
  - ε. Αγορά τροφίμων χωρίς συσκευασία
  - στ. Μετάβαση από υγρά σε στερεά προϊόντα που δεν απαιτούν συσκευασία
- **Εμπνέουν για δεσμεύσεις και αλλαγές:** Οι εκστρατείες αλλαγής συμπεριφοράς των πολιτών μπορούν να λειτουργήσουν ως αποτελεσματικά εργαλεία διεκδίκησης, εμπνέοντας τους πολίτες να χρησιμοποιήσουν τη φωνή τους για να πιάσουν κυβερνήσεις και επιχειρήσεις να νομοθετήσουν ή να παρέχουν επιλογές χωρίς πλαστικό.

Εθελοντικές συμφωνίες

Η δημιουργία σχημάτων συνεργασίας, συνολικά αλλά και σε επιμέρους θεματικές, είναι μια σημαντική πράξη που θα φέρει κοντά τους διαφορετικούς κλάδους της αλυσίδας που οδηγεί στην παραγωγή πλαστικών αποβλήτων και θα βοηθήσει στην παραγωγή γνώσης και στην ανταλλαγή εμπειρίας. Μπορεί επίσης να οδηγήσει στη σύνθεση πολιτικών που θα λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε κλάδου. **Εθελοντικές συμφωνίες** για την επαναχρησιμοποίηση, την ανάπτυξη κριτηρίων σχεδιασμού, τη μείωση των πλαστικών μιας χρήσης, είναι κοινός τόπος στο εξωτερικό, πράγμα που απαιτείται να συμβεί και εδώ. Σύμφωνα συνεργασίας για τα πλαστικά, όπως το [plastic pact](#), μπορούν να βρουν εφαρμογή και εδώ. Προνομιακοί χώροι επίσης για εθελοντική συμφωνία μείωσης των πλαστικών μιας χρήσης μπορούν να αποτελέσουν ο κλάδος της φιλοξενίας (η εστίαση και ευρύτερα τουρισμός), οι ταχυμεταφορές τροφίμων και αντικειμένων και ο κλάδος του λιανεμπορίου.

Αυστηροποίηση της διαδικασίας εξαγωγής πλαστικών αποβλήτων

Σήμερα επικρατεί ομίχλη αναφορικά με τις ποσότητες πλαστικών αποβλήτων που εξάγονται από τη χώρα. Με την προσθήκη των πλαστικών αποβλήτων στη σύμβαση της Βασιλείας και με το νέο κανονισμό (ΕΕ) 2024/1157 για τη μεταφορά αποβλήτων, μπαίνουν κανόνες για τον περιορισμό των εξαγωγών πλαστικών:⁵⁵

Εξαγωγές από την ΕΕ

- Η εξαγωγή επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων και πλαστικών αποβλήτων που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν από την ΕΕ προς χώρες εκτός ΟΟΣΑ απαγορεύεται.
- Η εξαγωγή καθαρών, μη επικίνδυνων αποβλήτων (που προορίζονται για ανακύκλωση) από την ΕΕ προς χώρες εκτός ΟΟΣΑ επιτρέπεται μόνο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Η χώρα εισαγωγής πρέπει να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τους κανόνες που εφαρμόζει σε αυτές τις εισαγωγές (βλ. Κανονισμό Επιτροπής 1418/2007).
- Η εξαγωγή επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων (και πλαστικών αποβλήτων που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν από την ΕΕ προς χώρες ΟΟΣΑ υπόκειται στη «διαδικασία προηγούμενης κοινοποίησης και συναίνεσης». Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, τόσο η χώρα εισαγωγής όσο και η χώρα εξαγωγής πρέπει να εγκρίνουν τη μεταφορά.

Εισαγωγές στην ΕΕ

- Η εισαγωγή επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων και πλαστικών αποβλήτων που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν στην ΕΕ από τρίτες χώρες υπόκειται στη «διαδικασία προηγούμενης κοινοποίησης και συναίνεσης». Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, τόσο η χώρα εισαγωγής όσο και η χώρα εξαγωγής πρέπει να εγκρίνουν τη μεταφορά.

Ενδοκοινοτικές μεταφορές

- Η «διαδικασία προηγούμενης κοινοποίησης και συναίνεσης» ισχύει επίσης για ενδοκοινοτικές μεταφορές επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων και μη επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων (που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν).
- Όλες οι ενδοκοινοτικές μεταφορές μη επικίνδυνων πλαστικών αποβλήτων για ανάκτηση εξαιρούνται από αυτούς τους νέους ελέγχους. Για τις μεταφορές αυτών των αποβλήτων ισχύουν γενικές απαιτήσεις πληροφόρησης.

Η Ελλάδα χρειάζεται να δημιουργήσει και λειτουργήσει ένα διάφανο σύστημα καταγραφής και παρακολούθησης των εισαγωγών και εξαγωγών πλαστικών αποβλήτων, με ιχνηλάτηση των αποβλήτων. Χρειάζεται επίσης να δημοσιοποιεί σε ετήσια βάση τις ποσότητες, αλλά και τις επιχειρήσεις και φορείς που εισήγαγαν ή εξήγαγαν πλαστικά απόβλητα. Θα χρειαστεί επίσης να διενεργήσει πολλούς ελέγχους προς αποτροπή φαινομένων απάτης, κάτι που δυστυχώς παρατηρείται σήμερα.

⁵⁵ Περισσότερες πληροφορίες [εδώ](#)

6.2.11 Τέλη και εισφορές

Για να προχωρήσει η χώρα προς την κυκλική οικονομία και να πετύχει τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης, οφείλει να θέσει σε εφαρμογή ένα μίγμα κινήτρων και αντικινήτρων. Η ευρωπαϊκή και διεθνής κοινότητα έχει συναποδεχτεί πως τα οικονομικά εργαλεία αποτελούν το προσφορότερο μέτρο για τη στροφή της αγοράς προς βιώσιμες επιλογές.

Ήδη στο πλαίσιο της ΕΕ, αλλά στο εθνικό δίκαιο, προβλέπονται και εφαρμόζονται πολλές οικονομικές πολιτικές, με τη μορφή των τελών ή των εισφορών. Πιο κάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα τέλη και εισφορές που βρίσκονται σήμερα σε ισχύ ή προβλέπονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία και προτείνεται η διαφοροποίησή τους, ώστε να γίνουν επαρκή και αποτελεσματικά. Επιπρόσθετα, προτείνονται επιπλέον οικονομικά εργαλεία για την περίπτωση της Ελλάδας.

Το μεγάλο στοίχημα είναι όλες αυτές οι **μεγαλύτερες και καλύτερες χρηματορροές** που προκύπτουν από τα τέλη και τις εισφορές, να κατευθύνονται αποκλειστικά στην πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την ορθή διαλογή και ανακύκλωση, σε καλύτερες υποδομές, στην απορρύπανση, στην ενημέρωση, στη στήριξη επιχειρήσεων, στην έρευνα και ανάπτυξη, στη δημιουργία λειτουργικής δευτερογενούς αγοράς.

Τέλη και εισφορές σήμερα και τι πρέπει να γίνει

Φόροι και τέλη οριζόντιας φύσης

- **Ευρωπαϊκό τέλος πλαστικής συσκευασίας που δεν ανακυκλώνεται.**

Σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει οριστεί τέλος πλαστικής συσκευασίας που δεν οδηγείται σε ανακύκλωση, ύψους 0,8 ευρώ ανά κιλό μη-ανακυκλώσιμων αποβλήτων πλαστικής συσκευασίας. Καθώς σήμερα το τέλος καταβάλλεται από τον κρατικό προϋπολογισμό της χώρας μας, προτείνεται να θεσπιστεί τέλος πλαστικής συσκευασίας που δεν περιέχει ανακυκλωμένο περιεχόμενο και θεωρείται δύσκολη στην ανακύκλωση ύψους 0,45 ευρώ ανά κιλό, ώστε από εκεί να καλυφθεί ένα μέρος του ευρωπαϊκού τέλους που καταβάλλει η χώρα και συνάμα να δοθεί κίνητρο στις επιχειρήσεις να στραφούν σε καλύτερες επιλογές.

- **Τέλος ταφής.**

Βάσει νόμου το τέλος ταφής φτάνει το 2026 τα 45 ευρώ/τόνο και αυξάνεται ως τα 55 ευρώ/τόνο από το 2027 οπότε και παραμένει έκτοτε σταθερό. Προτείνεται πέρα από το τέλος ταφής να θεσπιστεί και να ισχύσει **τέλος αποτέφρωσης** ίδιου ύψους (55 ευρώ ανά τόνο) ώστε προκριθεί η πρόληψη και η ανακύκλωση.

- **Τέλος ανακύκλωσης για ετικέτες PVC.**

Σήμερα το τέλος ανέρχεται στα 8 λεπτά. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, προτείνεται να υπάρξει απαγόρευση των ετικέτων PVC σε προϊόντα τροφίμων και ποτών

και συνάμα προτείνεται να οριστεί **τέλος PVC** για προϊόντα εκτός συσκευασίας σύντομης χρήσης, όπως για επένδυση δαπέδων, banners, γάντια, ποδιές, αδιάβροχα, κλπ. Στη Δανία εφαρμόζεται παρόμοιο τέλος με θετικά αποτελέσματα.

- **Τέλη για την παράδοση αποβλήτων από πλοία σε λιμενικές εγκαταστάσεις.**
Σήμερα κάθε λιμάνι διαθέτει (ή θα έπρεπε να διαθέτει) ένα σύστημα είσπραξης τελών από τα πλοία για τη διαχείριση των αποβλήτων τους βάσει της κ.υ.α. 3122.3-15/71164/2021. Κάθε λιμένας χρεώνει διαφορετικές τιμές άμεσως και έμμεσων τελών, βάσει των αναλύσεων που έχει κάνει. Προτείνεται να ανατεθεί από τα συναρμόδια υπουργεία η διεξαγωγή ανεξάρτητης έρευνας για την αξιολόγηση των τελών που ισχύουν ανά λιμένα, την αποτελεσματικότητα και τη συμμόρφωση, ώστε έπειτα να γίνουν διορθωτικές ενέργειες.

Εισφορές στο πλαίσιο της διευρυμένης ευθύνης παραγωγού

- **Εισφορές για την πλαστική συσκευασία.**
Σήμερα στα υφιστάμενα ΣΣΕΔ για τις συσκευασίες ισχύει σταθερή εισφορά επί του αριθμού των συσκευασιών 0,0004 €/τεμάχιο και 70,5 ευρώ ανά τόνο πλαστικής συσκευασίας ανεξαρτήτως υλικού. Οι σημερινές εισφορές είναι εξαιρετικά χαμηλές και από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη. Ενδεικτικά, στη [Γαλλία το 2021](#), οι εισφορές για την πλαστική συσκευασία εκκινούν από 330 ευρώ/τόνο για τη φιάλη PET και φτάνουν στα 410 ευρώ/τόνο για εύκαμπτη συσκευασία PE και στα 553 ευρώ/τόνο για συσκευασία που περιέχει PVC. Όσο διατηρούνται τεχνηέντως χαμηλά οι τιμές των εισφορών, δεν θα προκύπτουν χρηματοροές ικανές να χρηματοδοτήσουν τις απαιτούμενες υποδομές διαλογής, ανάκτησης και ανακύκλωσης. Προτείνεται ο υπερδιπλασιασμός των εισφορών για τις πλαστικές συσκευασίες, ξεκινώντας από τα τουλάχιστον 300 ευρώ/τόνο για τις φιάλες PET. Οι επαναχρησιμοποιήσιμες πλαστικές συσκευασίες θα πρέπει υπό προϋποθέσεις να εξαιρούνται της εισφοράς.
- **Διαβάθμιση εισφορών στις πλαστικές συσκευασίες ανάλογα με την ανακυκλωσιμότητα.**
Στο ίδιο πλαίσιο με πιο πάνω, ο ν. 4819/2021 προέβλεπε την διαβάθμιση εισφορών για τις συσκευασίες ανάλογα με την ανακυκλωσιμότητα. Δυστυχώς έως σήμερα δεν έχει καταστεί δυνατό κάτι τέτοιο. Προτείνεται η άμεση εφαρμογή, μιας και αποτελεί υποχρέωση πλέον στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΕ) 2025/40, ακολουθώντας το παράδειγμα της Γαλλίας **Εισφορές για πλαστικά που καλύπτονται από σχετικές διατάξεις της οδηγίας (ΕΕ) 2019/904**. Αφορά προϊόντα όπως υγρά μαντηλάκια και αποτσίγαρα και δυστυχώς δεν έχει εφαρμοστεί. Προτείνεται η άμεση θέσπιση των συστημάτων και άρα η καταβολή εισφορών. Ειδικά για τα **αποτσίγαρα** το WWF Ελλάς έχει καταθέσει [πρόταση](#), βάσει της οποίας η εισφορά δεν θα πρέπει να είναι μικρότερη από 0,019 ευρώ ανά φίλτρο.

- **Εισφορές για τις πλαστικές φιάλες για την εφαρμογή του συστήματος επιστροφής-εγγύησης.**

Θεωρητικά θα έπρεπε να βρίσκεται σε λειτουργία ένα σύστημα επιστροφής εγγύησης για πλαστικές φιάλες, όπου το εγγυοδοτικό αντίτιμο είχε οριστεί βάσει νομοθεσίας σε 10 λεπτά για φιάλες μικρότερες του 1,5 λίτρου και 15 λεπτά για φιάλες 1,5 λίτρο έως 3 λίτρα. Σήμερα το σύστημα δεν λειτουργεί και η ημερομηνία εφαρμογής διαρκώς μετατίθεται, εξαιτίας των πολλών πιέσεων που ασκούνται. Προτείνεται να μην υπάρξει άλλη παράταση στην έναρξη εφαρμογής και να εξεταστεί εντός διετίας και σε συνάρτηση με την επίτευξη των στόχων (στόχος 90% συλλογή έως το 2029) η σκοπιμότητα αύξησης του αντιτίμου σε 20 λεπτά για μικρές φιάλες και σε 30 λεπτά για μεγάλες φιάλες.

- **Εισφορές για αλιευτικά εργαλεία.**

Προβλέπονταν η εκκίνηση συστήματος διευρυμένης ευθύνης για αυτά τα απόβλητα από το 2024, όμως ακόμα βρισκόμαστε πολύ πίσω. Κι εδώ προτείνεται η άμεση εφαρμογή του συστήματος και η καταβολή σχετικών διαβαθμισμένων εισφορών. Ειδικά τα πρώτα χρόνια θα πρέπει να παρακολουθηθούν οι επιδόσεις του συστήματος και ανάλογα να εντοπιστούν δυνατότητες αύξησης ή περαιτέρω διαφοροποίησης των εισφορών.

- **Εισφορές για κλωστοϋφαντουργικά, γεωργικά πλαστικά, πλαστικές συσκευασίες φυτοφαρμάκων, παιχνίδια.**

Παρότι βάσει του ν. 4819/2021 θα έπρεπε από το 2024 να λειτουργούν συστήματα διευρυμένης ευθύνης για αυτά τα προϊόντα που σε μεγάλο βαθμό προκαλούν την παραγωγή πλαστικών αποβλήτων, έως σήμερα δεν λειτουργεί κανένα από αυτά. Κι εδώ προτείνεται η άμεση εφαρμογή του συστήματος και η διαβαθμισμένη καταβολή εισφορών.

- **Εισφορές για μεταχειρισμένα ελαστικά οχημάτων.**

Εδώ και χρόνια λειτουργεί στην Ελλάδα η διευρυμένη ευθύνη για τα ελαστικά οχημάτων και καταβάλλονται εισφορές για κάθε νέο ή μεταχειρισμένο ελαστικό που μπαίνει στην ελληνική αγορά, εκκινώντας από τα 0,48 ευρώ ανά ελαστικό μοτοσυκλετών και 1,15 ευρώ ανά ελαστικό επιβατικών οχημάτων και φτάνοντας στα 28,75 ευρώ ανά ελαστικό οχημάτων έργου. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες περιορισμού της ρύπανσης από μικροπλαστικά προτείνεται η αύξηση των εισφορών ώστε ένα σημαντικό χρηματικό ποσό να κατευθύνεται σε ετήσια βάση στην έρευνα και ανάπτυξη για την βέλτιστη ανακύκλωση των ελαστικών και την εύρεση νέων εφαρμογών για τον περιορισμό της διαρροής μικροπλαστικών, καθώς και στην χρηματοδότηση δράσεων περιορισμού της μικροπλαστικής ρύπανσης.

Τέλη πλαστικών μιας χρήσης που καταβάλλονται απευθείας στους πολίτες

- **Τέλος στα πλαστικά ποτήρια και φαγητοδοχεία.**

Με το ν. 4736/2020 ορίστηκε τέλος ύψους 10 λεπτών σε πλαστικά ποτήρια και δοχεία τροφίμων takeaway (5 λεπτά το σκεύος και 5 λεπτά το καπάκι του). Το τέλος δεν εφαρμόζεται καλά, μετακυλιέται εξ ολοκλήρου στους πελάτες και δεν εισπράττεται στον βαθμό που θα έπρεπε, με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετεί τον στόχο μείωσης της κατανάλωσης αυτών των ειδών. Προτείνεται η άμεση αύξηση του τέλους στα 30 λεπτά και παράλληλα να εξεταστεί το ενδεχόμενο το τέλος να εισπράττεται απευθείας από τον παραγωγό ή εισαγωγέα που διανέμει τα προϊόντα στην αγορά.⁵⁶

- **Τέλος πλαστικής σακούλας.**

Σήμερα βάσει του ν. 4819/2021 επιβάλλεται στους καταναλωτές η καταβολή περιβαλλοντικού τέλους ανά τεμάχιο πλαστικής σακούλας μεταφοράς ανεξαρτήτως πάχους τοιχώματος, με εξαίρεση τις βιοαποδομήσιμες και λιπασματοποιήσιμες πλαστικές σακούλες, ύψους 7 λεπτών. Στο λιανεμπόριο επίσης οι βιοαποδομήσιμες σακούλες χρεώνονται από τις αλυσίδες σούπερ μάρκετ με ποσό 9 λεπτά και πάνω ανά τεμάχιο. Προτείνεται όπως αναφέρθηκε πιο πάνω να υπάρξει γενική απαγόρευση των πλαστικών σακουλών για χρήση στο λιανεμπόριο και να διατίθενται μόνο κομποστοποιήσιμες (home compost) σακούλες για τις οποίες θα πρέπει να υπάρξει τέλος τουλάχιστον 20 λεπτά ανά τεμάχιο, που θα καταλήγει στην Πολιτεία για χρηματοδότηση δράσεων καθαρισμού, ενημέρωσης, πρόληψης και ανακύκλωσης.

Ποια άλλα μέτρα οικονομικού χαρακτήρα προτείνονται

- Προτείνεται να εξεταστεί η διαβάθμιση εισφορών για πλαστικά απόβλητα σε απόβλητα εκσκαφών και κατεδαφίσεων.
- Προτείνεται επίσης να οριστεί τέλος εξαγωγής πλαστικών αποβλήτων, ώστε να υπάρξουν κίνητρα να μην γίνεται εξαγωγή προβληματικών πλαστικών αποβλήτων και να τονωθεί η δευτερογενής αγορά ανακύκλωσης της Ελλάδας.
- Προτείνεται επίσης να οριστεί τέλος για πλαστικές φιάλες και φιάλες που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν, οι οποίες δεν καλύπτονται από το σύστημα επιστροφής-εγγύησης.
- Προτείνεται τέλος να οριστεί εισφορά στα φυσίγγια κυνηγετικών όπλων, που περιέχουν πλαστικό περίβλημα και δυστυχώς καταλήγουν ανεξέλεγκτα στη φύση.

⁵⁶ Η επιτροπή EPECOM στη Σκωτία διαπίστωσε ότι η επιβολή χρέωσης σε ποτήρια μίας χρήσης είναι πιο αποτελεσματική στη μείωση της κατανάλωσης και στην αύξηση της χρήσης επαναχρησιμοποιούμενων ποτηριών από ό,τι η παροχή έκπτωσης για επαναχρησιμοποιούμενα ποτήρια. Η επιτροπή καθόρισε ότι απαιτείται ελάχιστη χρέωση 0,20 λίρες για να αλλάξει η συμπεριφορά του 49% του πληθυσμού. Πηγή: Oeko Institut e.V. (2022). Economic Measures for Packaging Waste Prevention.

6.2.12 Διακυβέρνηση και πλαίσιο παρακολούθησης και συμμόρφωσης

Ένα μείζον πρόβλημα που συντελεί καθοριστικά στη διαιώνιση της πλαστικής ρύπανσης και στην ελλιπή ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας στην αλυσίδα αξίας των πλαστικών είναι η **απουσία ενός συνεκτικού συστήματος διακυβέρνησης, παρακολούθησης και συμμόρφωσης, υπό συνθήκες διαφάνειας**. Η δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος βοηθά πρώτα και κύρια στην εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων και συνάμα ενισχύει την ασφάλεια δικαίου και τον περιορισμό των παραβάσεων.

Υπό αυτό το πρίσμα, η Πολιτεία καλείται να αναλάβει τα εξής μέτρα:

Σύστημα ελέγχων και παρακολούθησης.

Καταρχάς απαιτείται η **στελέχωση** των αρμόδιων αρχών που επωμίζονται τους ελέγχους εφαρμογής των μέτρων που αφορούν την κυκλική οικονομία και τον περιορισμό της ρύπανσης. Ο ΕΟΑΝ διαθέτει σήμερα ελάχιστο προσωπικό (μόλις τρία στελέχη για τη διενέργεια ελέγχων και επιθεωρήσεων) και δεν μπορεί να ανταπεξέλθει.⁵⁷ Χρειάζεται επίσης να αναπτυχθούν **συστήματα συλλογής δεδομένων και διασταύρωσης στοιχείων**, με χρήση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, ώστε να μπορεί πιο εύκολα να εντοπιστούν παραβάσεις. Σημαντικά θα βοηθήσει η θέσπιση κανόνων ιχνηλάτησης της πορείας και της διακίνησης αποβλήτων. Χρειάζεται επιπρόσθετα να αναπτυχθούν **δικλείδες ασφαλείας** σχετικά με τις προϋποθέσεις για την τοποθέτηση ενός προϊόντος στην αγορά, πχ. με την υποχρεωτική αναγραφή κωδικού και σήμανσης στο προϊόν ή με ενέργειες σαν αυτές που προτείνει η ΕΕΑΑ. Ιδανικά, ΕΜΠΑ, ΗΜΑ, ΓΕΜΗ θα πρέπει να συνεργάζονται με τα συστήματα των φορολογικών και τελωνειακών αρχών και τις βάσεις πληροφοριών των συλλογικών συστημάτων, ώστε να εντοπίζονται πιο γρήγορα τυχόν παραβάσεις. Η θέσπιση μηχανισμού καταγγελιών από πολίτες, μέσω διαδικτυακής διαδικτυακής πλατφόρμας, μπορεί επίσης να φέρει πολύ θετικά αποτελέσματα. Για όλα αυτά μπορεί να αναπτυχθεί συνεργασία με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης και την Κοινωνία της Πληροφορίας, ώστε να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα παρακολούθησης.

⁵⁷ Ιδανικά απαιτείται η δημιουργία μιας **ανεξάρτητης αρχής** αποκλειστικά για τη διαχείριση των αποβλήτων, που σήμερα ταλανίζεται από μεγάλα προβλήματα διαφθοράς, κατασπατάλησης πόρων και αστοχιών. Ο ΕΟΑΝ θα πρέπει επίσης να μετεξελιχθεί προς βιώσιμη κατεύθυνση, με νέο οργανόγραμμα, καταρτισμένη διοίκηση, μεγαλύτερη στελέχωση και με αρμοδιότητες για σχεδιασμό πολιτικών και κατευθυντηρίων, ουσιαστικό έλεγχο και παρακολούθηση, παροχή τεχνικών συμβουλών, ανάπτυξη μηχανισμού κατάρτισης εμπλεκόμενων, συμβολή στην ωρίμανση και χρηματοδότηση κυκλικών επενδύσεων. Επιπρόσθετα, από το 2008 το WWF Ελλάς έχει ζητήσει την **ίδρυση ανεξάρτητης αρχής περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων**. Ανεξάρτητη, ώστε οι περιβαλλοντικοί έλεγχοι να μην εξαρτώνται από υπουργικές υποδείξεις και κομματικές παρεμβάσεις. Αρχή, επειδή είναι απαραίτητο αυτός ο κρίσιμος μηχανισμός ελέγχου να έχει αυτοτέλεια και να έχει συντονιστικό ρόλο προς κάθε υπηρεσία που πραγματοποιεί ελέγχους σε περιφερειακό επίπεδο. Μέσα στις αρμοδιότητες της αρχής θα πρέπει να είναι η συνεκτική παρακολούθηση της τήρησης των νόμων που διέπουν τα αστικά απόβλητα και την πλαστική ρύπανση. Απαιτούνται επίσης παρεμβάσεις στη δικαιοσύνη, εκκινώντας με τη δημιουργία ενός **ενοποιημένου συστήματος δεδομένων** μεταξύ των εισαγγελικών αρχών και των δικαστηρίων, ώστε να εντοπίζονται αυτόματα οι αθωωτικές ή καταδικαστικές αποφάσεις σε θέματα που άπτονται της διαχείρισης αποβλήτων. Η ίδια ενοποίηση πρέπει να συμβεί άμεσα μεταξύ των ελεγκτικών αρχών (περιφέρεια, αποκεντρωμένη διοίκηση, επιθεωρητές περιβάλλοντος, ΕΟΑΝ, τελωνεία, αστυνομία, κοκ). Ο ορισμός ενιαίου φορέα αρμόδιου για τον συντονισμό των προσπάθειών όλων των αρχών που συμμετέχουν στην καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, ώστε να επιτευχθεί πιο αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ τους είναι μια βασική πρόταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ελλάδα.

- **Σαφείς αρμοδιότητες.**

Θετικά θα βοηθήσει η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των πολλών εμπλεκόμενων φορέων (ΥΠΕΝ, ΕΟΑΝ, ΦοΔΣΑ, τοπικές αρχές, συλλογική συστήματα, μονάδες επεξεργασίας στερεών αποβλήτων και μονάδες ανακύκλωσης) ώστε να βελτιωθεί η συνολική αποτελεσματικότητα.

- **Θέσπιση δεικτών και παρακολούθηση αυτών.**

Λένε πως για να αλλάξεις πρέπει πρώτα να μετρήσεις και δυστυχώς στην Ελλάδα δεν μετράμε ικανοποιητικά. Χρειάζεται να θεσπιστούν δείκτες, να συλλέγονται δεδομένα, να γίνεται τακτική αξιολόγηση της πορείας, ώστε ανάλογα να λαμβάνονται διορθωτικά μέτρα. Δείκτες που μπορεί να θεσπιστούν και να μετρούνται ειδικά για τα πλαστικά απόβλητα, αφορούν (ενδεικτικά):

- Κατανάλωση και εισαγωγή πλαστικού και πλαστικού μιας χρήσης
- Κατανάλωση πλαστικών ανά κλάδο/βιομηχανία
- Εισαγωγές και εξαγωγές πλαστικών αποβλήτων
- Ποσοστό πλαστικών αποβλήτων που οδηγείται σε ανακύκλωση και ποσοστό που τελικά ανακυκλώνεται (συσκευασία και μη)
- Ποσό πληρωμής στην ΕΕ για το τέλος πλαστικών συσκευασιών που δεν ανακυκλώνονται
- Επιδόσεις ρευμάτων ΣΣΕΔ, σε συνδυασμό με πληροφορίες για επιδόσεις ανά ευρώ εισφορών
- Κόστος εισφορών προς τα ΣΣΕΔ και αριθμός υπόχρεων παραγωγών
- Μερίδιο πλαστικών μιας χρήσης στα αστικά απόβλητα και ποιοτική σύσταση αυτών
- Πλαστικά απορρίμματα σε παραλίες, θάλασσες (βλ. απαίτηση οδηγίας πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική), όπως επίσης σε πόλεις και σημεία ενδιαφέροντος (αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για προβληματικά πλαστικά απόβλητα όπως τα αποτσίγαρα)
- Επιδόσεις δημοτικών αρχών, ΦοΔΣΑ, μονάδων ανακύκλωσης (ΜΑΑ και ΚΔΑΥ) αναφορικά με την εκτροπή των πλαστικών από την ταφή και την καύση και την τελική κατάληξη αυτών. Τα δεδομένα θα περιλαμβάνουν, εκτός από τις επιδόσεις σε παραγωγή αποβλήτων, ανάκτηση και τελική διάθεση, το κόστος που προκύπτει για κάθε μια από αυτές τις οντότητες ή μονάδες, ώστε να υπάρχει δημόσια μια συγκριτική αξιολόγηση φορέων και επενδύσεων.
- Αριθμός καμπανιών και αριθμός πολιτών που ενημερώνονται
- Αριθμός και παραβάσεων και σε περίπτωση καταλογισμού προστίμων και ποινών δημόσια παράθεση των στοιχείων των παραβατών.

- **Δημόσια δεδομένα.**

Αυτό που λείπει πάρα πολύ από την Ελλάδα είναι η διαφάνεια και η δημόσια παράθεση δεδομένων επιδόσεων. Απαιτείται η **θέσπιση παρατηρητηρίου διαχείρισης αποβλήτων και κυκλικότητας**, όπου θα αναρτώνται δημόσια όλα τα παραπάνω.

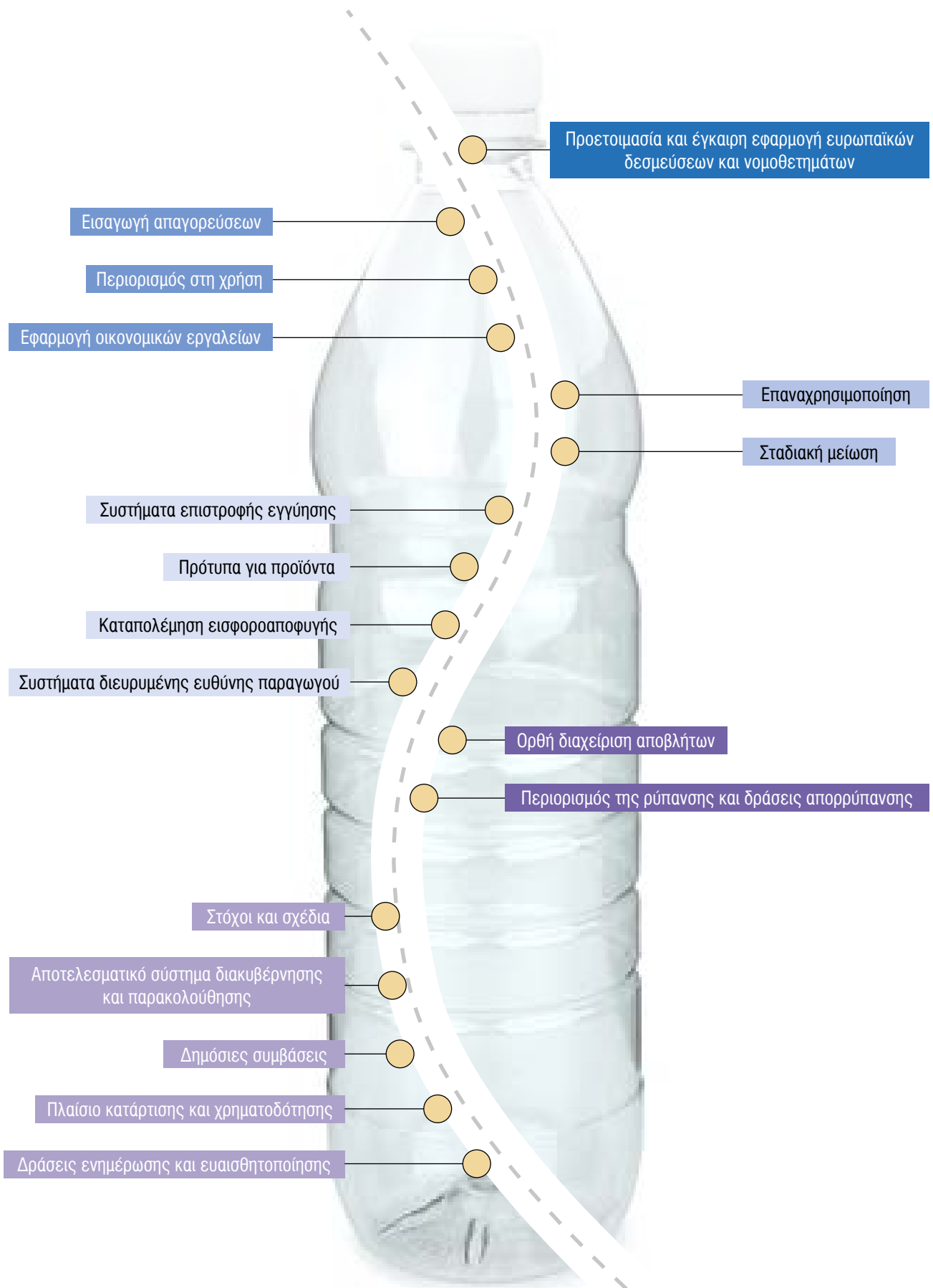
- **Πλατφόρμα συνεργασίας.**

Ένα άλλο στοιχείο που λείπει σήμερα από τη χώρα είναι η ύπαρξη ενός χώρου συνεργασίας, ανταλλαγής γνώσης και πληροφοριών, μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, ώστε να κατανοούνται δυσκολίες, να δημιουργούνται ευκαιρίες, να εντοπίζονται και να υλοποιούνται διορθωτικές ενέργειες. Το Εθνικό Συμβούλιο για την Κυκλική Οικονομία που συστήθηκε το 2019 καίτοι εμφανίζεται ακόμα εν λειτουργία, βρίσκεται από το 2021 σε κατάσταση αναστολής λειτουργίας. Τέτοιες πλατφόρμες πρέπει να αναπτυχθούν και να στηριχθούν από την Πολιτεία, να δυναμώσουν ακόμα περισσότερο μέσα από τη δημιουργία και λειτουργία επιμέρους ομάδων εργασίας, ώστε να τροφοδοτούν την Πολιτεία με γνώση που μπορεί να κάνει καλύτερο το έργο της.

Προτάσεις του συλλογικού συστήματος ΕΕΑΑ για την καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής στα απόβλητα συσκευασίας

1. Σύνδεση του Εθνικού Μητρώου Παραγωγού (ΕΜΠΑ) με τις φορολογικές αρχές της χώρας (ΔΟΥ, κλπ.), με τα τελωνεία και τις πύλες εισόδου της χώρας καθώς επίσης με τις αρχές που διενεργούν διαγωνισμούς προμηθευτών του Δημοσίου.
2. Διασφάλιση ότι οι εγγεγραμμένες επιχειρήσεις στο (ΕΜΠΑ) καλύπτουν το σύνολο της υποχρέωσης και όχι μόνο για ένα ρεύμα αποβλήτων, π.χ. να συμμετέχουν και σε σύστημα για τις συσκευασίες και όχι μόνο για το προϊόν που εμπορεύονται. Αφού έχουν καλύψει την εγγραφή τους σε όλα τα Συστήματα που υποχρεούνται, μόνον τότε θα πρέπει να λαμβάνουν Αριθμό Μητρώο Παραγωγού (ΑΜΠΑ).
3. Εφαρμογή στην πράξη της πρόβλεψης του Νόμου ότι στα ράφια των καταστημάτων (π.χ. στις αλυσίδες λιανικής πώλησης) θα πρέπει να διακινούνται μόνο προϊόντα προμηθευτών που διαθέτουν τον Αριθμό Μητρώου Παραγωγού (ΑΜΠΑ).
4. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα θα πρέπει να είναι η προσκόμιση Αριθμού Μητρώου Παραγωγού (ΑΜΠΑ) των επιχειρήσεων αυτών και κατ' επέκταση η συμμόρφωση με το ισχύον νομικό πλαίσιο.

6.2 Οδικός Χάρτης για τη μείωση της πλαστικής ρύπανσης

Συγγραφέας

Αχιλλέας Πληθάρας (WWF Ελλάς)

Επιμέλεια και παραγωγή

Ρόσσυ Σιμεονόβα (WWF Ελλάς)

Lay Out:

Μάριος Βόντας (WWF Ελλάς)

WWF Ελλάς, Χαριλάου Τρικούπη 119-121,
11473, Αθήνα. Τηλ. +30 210 33 14 893

WWF® and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF.
All rights reserved.

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας στο www.wwf.gr

Cover photography: © Copyright owner / WWF

Εργαζόμαστε για τη διατήρηση
του φυσικού πλούτου του πλανήτη
προς όφελος των ανθρώπων
και της άγριας ζωής

μαζί μπορούμε . wwf.gr

WWF® and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF. All rights reserved.

WWF Ελλάς, Χαριλάου Τρικούπη 119-121, Αθήνα 114 73, Ελλάδα.

τηλ.: 210 3314893